

NYT JAETAAN PERENNAT | UPEITA PUITA PIHAAN | TUTUSTU MERIKAALIIN

Kotipuutarha

8.2022

WWW.KOTIPUUTARHA.FI HINTA 8,90 €

SITRUUKSIA JA ETELÄN
TUNNELMAA

ANNA KASVIEN
HOITAA MAATA!

34
VINKKIÄ

3x

KUIVAAN VARJOON
PAAHTEISEEN PAIKKAAN
KOSTEAA NOTKON

 puutarhaliitto
TRÄDGÅRDSFÖRBUNDET

PAL.VKO 2022-36

22008

398602-2208

KUTSUMUKSENA **KIEHTOVAT MULPERIT**
KORISTESALVIAT TÄYDENTÄVÄT KUKKATARHAN
UPEA PUUTARHA **POHJOISESSA**

Syystaimijuhla

Parasta aikaa!

2.-11.9.2022

WWW.SYYSTAIMIJUHLA.FI | #SYYSTAIMIJUHLA

YHTEISTYÖSSÄ

Kotipuutarha

Puutarhan kaikilla laidoilla

KOTIPUUTARHAN VOIMAVARA on se, että lehteä tekeville toimittajilla ja myös kuvaajilla on kädet mullassa – jokaisella vähän erilaisessa paikassa, toisistaan poikkeavassa maaperässä ja eri kasvuvyöhykkeellä. Monilla meistä on useita intohimon kohteita. Se näkyy lehden sisällössä: runsasta ja monipuolista on!

Ella Rädty, yksi Kotipuutarhan pitkäaikaisempia avustajia, on eittämättä Suomen monipuolisin puutarha-asiantuntija ja ykkönen, kun puhutaan kasvitiedosta. Ella pureutuu tässä numerossa neljään erilaiseen aiheeseen. Ensimmäisenä tarjolla on ongelmanratkaisua (s. 22). Ella suunnitteli istutukset puutarhan kolmeen vaikeaan kohtaan: kuivaan paahteseen, kuivaan varjoon ja tontin kosteaan kohtaan. Tarjolla on perustavanlaista tietoa, selkeät suunnitelmat ja tuttuja kasveja, mutta myös erikoisempia lajeja kokeiltavaksi. Kaikille jotain!

TOISESSA jutussaan Ella kannustaa parantamaan maata kasvien avulla (s. 58). Viherlannoituskasveista löytyy niin maan typpivarantoja lisääviä kuin kasvualustan mekaanisia ominaisuuksia parantavia lajeja. Kaikki maanparannuskasvit lisäävät maaperän elinvoimaa, tuottavat humusta ja tarjoavat ravintoa mikrobeille ja pieneliöstölle. Elokuu on oiva ajankohta kylvää aukkopaikat täyteen ja hoitaa maata ennen syksyn sateiden ja talven tuloa.

Ja jos mietit, että tämä kuulostaa ison pihan puuhalta, niin yhtä lailla aukkopaikkoja syntyy pienille pihoille ja esimerkiksi laatikkoviljelmään. Kun lavakauluksessa kasvaneet punajuuret on nostettu ja porkkanat ja kesäperunat syöty, mullan pintaa ei kannata jättää paljaaksi, vaan laittaa siementä itämään.

KOLMAS Ella Rädyn juttu on jo klassikoksi muodostunut kasviesittely (s. 66). Juttusarja on jatkunut nykyisessä muodossaan jo usean vuoden ajan. Tässä numerossa tarkastellaan koristesalvioita, yhtä englantilaisen puutarhan avainkasvia.

Ja koska Ella on monipuolisista monipuolisin, hän on mukana myös toimituksen suosikkipuista kertovassa jutussa (s. 50). Yksi lehden toimituksen ja avustajakunnan vahvuuksista on se, että meistä jokainen katsoo puutarhaa, kasveja ja luontoa omasta näkökulmastaan. Se avartaa ajattelua. Puujutussa Ella näyttää, että kasvit ovat merkityksellisiä myös silloin, kun puhutaan muistista, muistoista ja tunteista – ihmisyydestä ja ihmisenä olemisesta, asioista, jotka ovat loppujen lopuksi kaikkein tärkeimpiä.

Innostunutta syyskauden aloitusta!

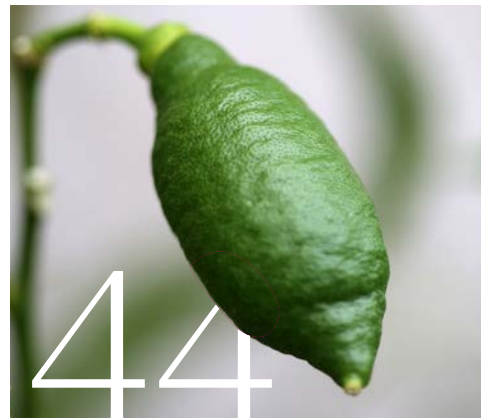
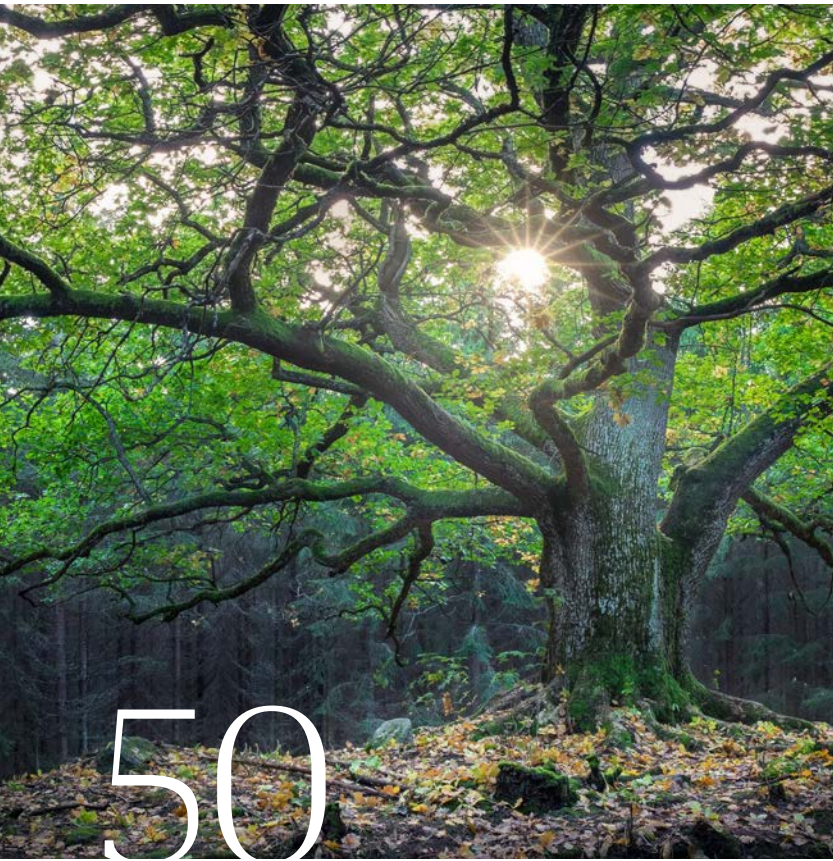
Minna

MINNA SILTALA
päätoimittaja

Oma suosikkikasvini kuivaan varjopaikkaan on rönsyansikka (*Waldsteinia ternata*). Viime ja tämän kesän kuivat kaudet ovat olleet rönsyansikkallekin vaikeita, mutta sieltä se tulee aina vaan!

- 12 Kukkapuutarha Kainuun sydämessä
- 22 3 x valmis suunnitelma ongelmakohtiin
- 32 Istutusalue veden ääreen
- 38 Intohimon kohteena mulperit
- 44 Tuoksuva keittiötarha Salossa
- 50 Toimituksen suosikkipuut
- 58 Kasvata lannoittavia kasveja
- 66 Esittelyssä koristesalviat

32

**TÄSTÄ
INNOSTUIN!**

Ella Rädyn juttu ongelmapaikkojen kasveista osui ja upposi! Mistä tiesitkin Ella, että kotipihassani on kuiva varjopaikka omenapuun alla ja mökillä puolestaan märkiä notkelmia enemmän kuin riittävästi. Valmiit kasvilistat taskussa on helppo suunnata taimiostoksille.

—Piia Reinikainen—

66

73–83

Daaliat kukkivat nyt
Jaa perennoja
Teen aineksia puutarhasta
Pelargonin pistokkaat
Sipulin sadonkorjuu
Vähennä lehtokotiloiden määrää
Kasvata merikaalia
Onko hallittu hoitamattomuus kaunista?
Kysy meiltä!
Puutarhamatkalle Englantiin: Kew Gardens

**LUKIJASIVUT 6 | KULTAJYVÄT 8 | KOHTAAMISIA 11 |
KUOKALLA JA KAUHALLA 65 | PINTAA SYVEMMÄLTÄ 71 |**

Digiarkistossa on luettavissa kaikki Kotipuutarhat vuodesta 2012!
Arkisto on avoinna vähintään vuoden lehdet tilanneille lukijoille.
kotipuutarha.fi/digilehti

ASIAKASPALVELU

Kotipuutarha-lehti, c/o Atex
PL 115, 30101 Forssa
p. 03 4246 5324
kotipuutarha@atex.com
www.kotipuutarha.fi

**MUISTA ILMOITTA
OSOITTEENMUUTOKSISTA!**

TILAUSHINNAT VUONNA 2022

Kestotilaus 38 e/5 nron laskutus-
jakso tai 74 e/10 nron laskutusjakso.
Määräaikainen vuositilaus 86 e/10 numeroa.

TOIMITUS

Päätöimittaja Minna Siltala
Toimittaja-toimitussihteeri Heli Einesalo
Digituottaja Niina Oinonen (vapaalla)
Digituottajan sijainen Kati Orava
Markkinointipäällikkö Piia Reinikainen
Media-assistentti Agneta Järvenpää
Graafikko Pekka Hannila

KOTIPUUTARHA-LEHTI

Viljatie 4 C, 00700 Helsinki
kotipuutarha@puutarhaliitto.fi tai
etunimi.sukunimi@puutarhaliitto.fi

TÄMÄN NUMERON AVUSTAJAT

Maija Astikainen, Johannes Enroth,
Henna Jämsä, Maria Kesänen, Hanna
Marttinen, Paula Ritanen-Närhi, Jonne
Räsänen, Ella Rätty, Julia Sand, Anne-Marie
Siltala, Minna Soisalo, Maija Stenman,
Kaisa Viitamäki, Johanna Vireaho

ILMOITUSMARKKINOINTI

Saarsalo Oy
Sanna Mäkinen, 041 313 2706
sanna.makinen@saarsalo.fi

KIRJAPAINO

PunaMusta, Joensuu 2022

Aikakausmedia ry:n jäsen ISSN 0355-8673

Tämän lehden osoiterekisteriä
voidaan käyttää ja luovuttaa suora-
markkinointitarkoituksiin henkilötietolain
mukaisesti. Tietosuojaseloste
kotipuutarha.fi/tietosuojaseloste/
Markkinointi- ja luovutuskiellot:
kotipuutarha@atex.com

Kannen kuva Hanna Marttinen

X Lukijalle

Ilahduttiko jokin tämän lehden jutuista erityisesti tai jättikö jonkin jutun kokonaan lukematta? Kertomalla mielipiteesi autat meitä kehittämään Kotipuutarhaa.

Äänestä tämän lehden paras juttu!

➔ Vastaa 4.9.2022 mennessä osoitteessa kotipuutarha.fi/kilpailut

PALKINTONA arvomme niin mökille kuin kaupunkimiljööseen sopivan Epegard Tulipadan. Pata on valmistettu emaloidusta teräksestä ja jalat ovat pulverimaalattua terästä. Tulipata 60 on varustettu ruostumattomasta teräksestä valmistetulla grilliritilällä, ripustusketjulla kahvipannulle sekä tuhkaneräajällä. Palkinnon arvo on 289 €. espegard.fi

Suosituimmat kesäkuussa

Nämä olivat lukijoidemme mielestä kesäkuun numeron kiinnostavimmat jutut.

Kiitos kaikille palautteesta!

29 vinkkiä – Estä rikkojen valtaus!

Pioneja piha pullollaan

Perennatarha metsään

PARAS JUTTU 6/2022 -ÄÄNESTYKSESSÄ

Fiskarsin kastelukelan voitti **Hannu Ylitalo** Keuruulta.

Onneksi olkoon!

Palautetta jutuista

huomioiminen on tärkeä näkökulma jutuissa. Tulevaisuudessa kiinnostaisi lukea erityisesti parvekkeiden hyötykäytöstä, eri multien ja maalajien ominaisuuksista ja käytöstä sekä pienimitakaavaisen viljelyn sudenkuopista ja niiden välttämisestä.

Fanny Hatunpää, Vantaa

“ Useita mielenkiintoisia juttuja kesäkuun numerossa. Erityisesti vinkit miten rikkakasveja voi vähentää – kiitos! Rikkakasvien nimetkin oli hyvä palauttaa mieleen. Kattavaa sisältöä kaikissa jutuissa.

Anna-Maria Huurinainen, Helsinki

“ Lehti on ihanan inspiroiva, vanhoihin lehtiin tulee palattua kerta toisensa jälkeen.

Tiina Päätalo, Kerava

“ Kiitos, kun huomioitte lehdessä sen, että lehden lukijoita on myös alueilta,

joilla kasvaa vain kestävätkä kasvit. Tarkoitan esim. itseäni, joka asun V-vyöhykkeellä hallanaralla tontilla. Kiitos yleensäkin kestävien, vanhojen täällä viihtyvien kasvien esittelystä. Tuoksupelargonijuttu oli harmittavan pieni (nro 5-2022). Voisiko näitä esitellä laajemmin esimerkiksi eri lajikkeita ja kuvia?

Maiju Ahlholm, Eno

“ Neuvot ja niksit -osio on hyvä, sitä voisi vaikka laajentaa. Oma puutarhani on mökillä tuulisella meren rannalla, ja toivoisinkin tietoa tuulenkestävistä kasveista ja ohjeita tuulivaurioiden ehkäisyyn.

Pirjo Partanen, Hämeenlinna

“ Haluaisin lukea juttuja helppoitotista, pitkään kukkivista perennoista ja niiden vaatimuksista sekä yksinkertaisista, helpoista (ja edullisista!) keinoista tehdä puutarhasta viihtyisä ja helppoitoinen. Uskon, että on paljon meitä,

jotka nautimme kauniista pihapiiristä, kukista ja puutarhassa puuhastelusta, mutta joilla on myös muuta elämää ja hyvin rajallisesti aikaa. Me arvostaisimme kovasti juttuja siitä, miten pitää puutarha kunnossa ja viihtyisänä pienellä vaivalla. Ai niin: kaipaisin myös kovasti juttua uima-altaista ja niiden maiseinnista!

Tiina Wesslin, Lempäälä

“ Lehti on hyvä ja laadukas, vuodesta toiseen, olen tyytyväinen kokonaisuuteen.

Piia Rantanummi, Kouvolaa

“ Olipas ihana numero (6-2022). *Perennatarha metsään* oli kiva juttu. En ole koskaan kasvattanut papuja, niitäkin voisi kokeilla. Vaikea oli kyllä valita parasta juttua, koko lehti on paras.

Aune Ojakoski, Halli

“ Erityisesti kiinnostaa aina (hyöty)viljelyyn liittyvät asiat, varsinkin pienessä tilassa ja parvekkeella. Mitä enemmän niksejä viljelyyn, sen parempi! Haluan vaalia luontoa pienviljelyn kautta parhaani mukaan, ja kestävä kehityksen

LÄHETÄ VIESTI

Anna meille palautetta samalla kun äänestät tämän numeron parasta juttua tai lähetä meille viesti sähköpostilla kotipuutarha@puutarhaliitto.fi. Julkaisemme tällä palstalla tekstit mieluiten kirjoittajan omalla nimellä. Toimitus voi lyhentää kirjoituksia.

Nähdään Kotipuutarhan somekanavissa!

@KOTIPUUTARHA
#KOTIPUUTARHALEHTI

@KOTIPUUTARHA

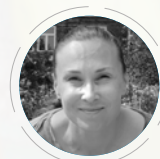
@KOTIPUUTARHA

➔ Katso myös ajankohtaiset puutarhavinkit **WWW.KOTIPUUTARHA.FI/PUUTARHAVINKIT**

➔ Ja seuraa suosittuja blogeja **WWW.KOTIPUUTARHA.FI/BLOGIT**

BLOGIT
Mama's garden
Somepuutarhuri

Kultajyvät

KOONNUT Heli Einesalo ja Minna Siltala

Parhaat viikot puutarhassa

ELOKUUSTA alkava puutarhan syyskausi on kevään veroinen jakso puutarhatöiden kannalta. Pari kuukautta kestävä syyskesä on paitsi kypsymisen aikaa, myös hyvä hetki uuden perustamiselle ja rakentamiselle.

Puutarha-ala juhlistaa syyskautta Syystaimijuhla-tapahtumalla taimistoilla, puutarhaliikkeissä, tapahtuman verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa. Tänä vuonna juhlaa vietetään reilun viikon ajan 2.–11. syyskuuta. Juhlaviikon aloituspäivä, perjantai, on Taimin nimipäivä.

Syyskesongin kunniaksi kampanjassa mukana olevat taimistot ja puutarhaliikkeet järjestävät erikoistarjouksia ja yleisötapahtumia. Syystaimijuhla löytyy myös verkosta. Sivustolle on koottu kiinnostavaa tietoa syksyisen puutarhan mahdollisuuksista sekä kalenteri juhlaan osallistuvien järjestöjen, yhdistysten ja yritysten järjestämistä tapahtumista. Syystaimijuhla on vuosittain toistuva tapahtuma. puutarhaliitto.fi/syystaimijuhla

ISTUTA TAIMIA SYKSYLLÄ!

1 Taimia ei syyskesällä tarvitse istuttamisen jälkeensä kastella säännöllisesti, koska kohoava ilmankosteus estää kosteutta haihtumasta maasta. Elo–syyskuussa myös sateet yleistyvät.

2 Vastaistutetut kasvit ehtivät juurtua syyskesän ja syksyn aikana. Seuraavan kasvukauden alussa taimet saavat käyttää kaiken energiansa ja ajan kasvamiseen.

3 Loppukesällä ja alkusyksyllä taimistoilla on taas uutta, tuoretta myytävää. Istutuskauden lopussa alkavat sesongin päättymisen alennusmyynnit.

Lupiinin lehdet ja versot värjäävät langat keltaisiksi tai keltavihreiksi.

VÄREJÄ LUONNOSTA

Värjäykseen sopivia pigmenttejä löytyy esimerkiksi kasvien eri osista, sienistä, maa-aineksista, kävyistä ja pähkinöistä. Värjäystulos on yleensä harmoninen, mutta täynnä yllätyksiä. Sävyjen kesto, erityisesti valonkesto vaihtelee. Aina kasvin väri ei kerro suoraan lopputuloksesta: punasipuli värjääkin yllättäen vihreäksi, punalehtinen tarhakäenkaali raikkaan siniseksi.

Erinomainen aines kotivärjäykseen on komealupiini. Sen tuoreet kukat antavat turkoosinsinisiä sävyjä, lehdet ja varret värjäävät keltaisiksi tai keltaisenvihreiksi. Jokainen värjäyspataan päätyneet lupiini on näin ollen myös osa haitallisen vieraslajin torjuntaa.

Luonnonväreillä värjääminen on valittu vuoden 2022 käsityötekniikaksi. Käsi- ja taide-teollisuusliitto Taito ry haluaa herättää valinnallaan keskustelua tekstiilien ja materiaalien vastuullisuudesta ja niiden ympäristövaikutuksista. Luonnon väriaineiden hyödyntämisellä voi vähentää myös omien tekstiilien kemikaalikuormaa. taito.fi

Magnoliaharrastajat hoi!

HOPEA- ELI ROHTOMAGNOLIA (*Magnolia obovata*) kukki ensikintansa kesäkuun loppupuolella **Vesa Muurisen** koetilalla Vakkataimessa Pyhärannalla vyöhykkeellä Ib. Kahdeksanmetriseksi ennättänyt puu on kylvetty vuonna 2007 Göteborgin kasvitieteellisestä puutarhasta peräisin olevasta siemenerästä. Saman erän siementaimi kukki muutamalla kukalla jo kolme vuotta sitten Kirkkonumella. Tämä kesän kukinta tuotti parikymmentä nuppua.

Vakkataimen koeistutuksista löytyy puoli tusinaa pienempiä hopeamagnolioita. Niiden menestyminen viime vuosien äärisäissä antaa toivoa, että harrastajat saavat magnolioiden valikoimaan uuden, kiinnostavan lajin kokeiltavaksi. vakkataimi.fi

Kevään kaunein pari

SYKSYLLÄ nähty istuttamisen vaiva palkitaan keväällä, kun sipulikulikat puhkeavat kukkaan. Pastellisten sävyjen rakastaja valitsee aprikoosinväisen 'Apricot Pride' -tulppaanin, jossa on vaaleanpunaisia juovia. Se yhdistetään norsunluunväriseen 'Replete'-narsissiin, jonka kaksinkertainen torvi toistaa samaa aprikoosin sävyä. **KO**

Hanki
kukkasipulit
nyt!

**PAKKO
SAADA**

{ *Dasiphora fruticosa* }

Kuivuutta kestävä pikkupensas

LOPPUKESÄN ja syksyn ahkerimmin kukkivia pensaita ovat syyshortensiat ja tarhapensashanhikit (*Dasiphora Fruticosa*-Ryhmä). Hortensiat viihtyvät siimeksessä, pensashanhikit puolestaan peittävät aurinkoisia kuivahkoja kolkkia puutarhassa. Varhaisimmat pensashanhikin lajikkeet ovat aloittaneet kukintaurakkansa jo kesäkuun puolivälissä.

Perinteiset pensashanhikit ovat keskikokoisia, 120–150 senttiä korkeita pensaita, joilla on keltaiset tai valkoiset kukat. Uudemmat lajikkeet ilahduttavat lisäksi oranssin, punaisen ja roosan monilla sävyillä sekä kerrannaisilla kukilla. Nykyisillä pienillä kotipihoilla suositaan matalia ja hillittykasvuisia pensaita. Juuri tällaisia ovat esimerkiksi puolisen metriä korkeat, vaaleanpunaiset 'Lovely Pink' ja 'Pink Beauty' tai täysikokoisena enintään metrin korkuinen 'Mango Tango', jolla on herkullisen keltaoranssit kukat. Nuorina nämä lajikkeet mahtuvat vaikka parvekeruokkuun.

Uutuudet ja myös vanhemmat tarhapensashanhikit polveutuvat villistä keltapensashanhikista (*D. fruticosa*). Lajinimi fruticosa toimii muistisääntönä kasvupaikasta, joka saattaa olla rutikuivaa hiekkamaata. Pensashanhikit viihtyvät silti myös ajoittain kosteilla multa- ja turvemailla. **Ella Rätty**

**NÄIN
ONNIISTUT!**

	valo	vetä	ravinteita	kalkkia	hoitoa
Paljon	✗	✗	✗	✗	✗
Kohtalaisesti	✗	✗	✗	✗	✗
Vähän	✗	✗	✗	✗	✗

Haaveena puulajipuisto

PUIDEN istuttamiselle on valtavasti hyviä syitä. Toiminnallisesti ajatellen ne ovat merkittäviä hiilensitojia, hulevesien pidättäjiä, haihduttajia ja viilentäjiä. Koristearvoltaan ne ovat merkittäviä. Puutarhoissa ne toimivat maiseman runkona, luovat tiloja, kasvuoloja ja taustoja. Ne tuovat kerroksellisuutta ja mielenkiintoa, ohjaavat katsetta ylöspäin. Pihapuun vankkaan oksaan voi ripustaa keinun, joskus niihin voi myös kiivetä. Monesti ajatellaan, että puut ovat puutarhan kasveista sielukkaimpia, sillä monet niistä yltävät varsin korkeaan ikään. Arboretum eli puulajipuisto on ylistys puuvartisille kasveille. Arboretum sanana tulee latinasta ja tarkoittaa elävien puiden kokoelmaa.

Oli syy puun istuttamiselle itsellä mikä tahansa, puuvartisia kasveja kannattaa nyt suosia. **Elina Saarikosken** kirja osuu hyvään samaan ajassa, jossa monivuotisia kasveja kehoitetaan suosimaan ja hiilen sidonnasta etsitään ratkaisuja muuttuvaan ilmastoon.

Kirja on puuvartisharrastajan perusteos, jossa käydään läpi puulajien valintaa, istutusta ja hoitoasioita pääpiirteissään. Kirjan laajiman osan muodostavat eri puulajien lajiesittelyt, joiden kylkeen on kerätty havaintoja ja kokemuksia kirjoittajan omasta kotiarboretumista. Lisäksi ääneen pääsee kaksi muutakin arboretumin perustajaa omine kokemuksineen ja vinkkeineen. On ilahduttavaa huomata, että aina arboretumin perustamisen ei tarvitse olla tarkoin suunnit-

”
Oma puisto
voi syntyä
myös
sattumalta.

KENELLE

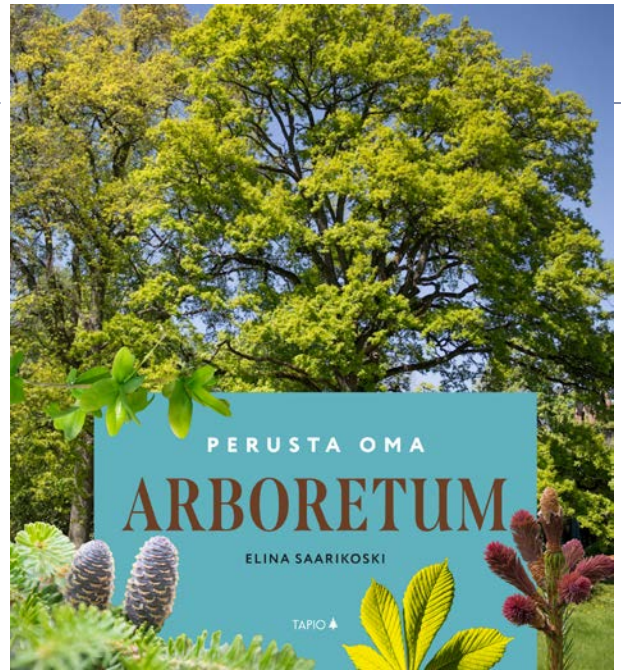
Puista kiinnostuneille sekä hieman isomman pihan tai maa-alueen omistajille.

TYKKÄSIMME

Henkilökohtaiset kokemukset rikastivat sisältöä.

KAIPASIMME

kytköstä puiden ympäristöhyötyihin ajan hengessä.

teltu, elämän mittainen projekti. Oma puulajipuisto voi syntyä myös sattumalta, käytännön tarpeiden pohjalta.

Eri puulajeista kiinnostuneille kirja tarjoaa paljon hyvää tietoa eri lajeista, joten sen pohjalta voi inspiroitua ja motivoitua aiheesta. Kaipaamaan lukija jää vielä suunnittelullista näkökulmaa. Lisätiedot siitä, millä tavoin yhdistellä eri lajeja kokoelmaksi ja sommitella niitä elämykselliseksi puulajipuistoksi, olisivat vielä rikastaneet tärkeää aihetta. **HE**

Perusta oma arboretum

Elina Saarikoski, Tapio 2022

Lisäansiota metsästä

MARJOJA ja sieniä kerätään Suomen luonnosta miljoonien arvosta. Mutta metsä kätkee sisäänsä muitakin mahdollisuuksia, joilla on kasvava rahallinen arvo. Uutuuskirja keskittyy näihin erikoisluonnontuotteisiin. Kansien väliin on koottu kattava tietopaketti siitä, kuinka paljon ja miten esimerkiksi kuusenkerkkien, koivunmahlan, kuntan, leikkohavujen, pakurin ja pihkan keräämisellä voi tienata euroja. Kirja on suunnattu metsänomistajille, lähinnä siksi, että kaikki yllä mainitut erikoisluonnontuotteet eivät kuulu jokamiehen oikeuksien piiriin. Maanomistajan luvalla niidenkin kerääminen onnistuu. **MS**

Kuusenkerkistä koivunmahlaan

Riina Karuonen, Tapio 2022

KENELLE

Metsän antimista kiinnostuneille ja lisäansiota kaipaaville.

TYKKÄSIMME

Kirja kirkastaa erikoisluonnontuotteiden taloudellista merkitystä, mutta muistuttaa myös kerääjän vastuusta metsän hyödyntämisessä.

EXTRAA

Kirjan luettuaan tietää, että myös koivun lehdistä on kysyntää.

Ideoita säilöntään

ELOKUUSSA satokausi on parhaimmillaan. Ja kun marjat ovat jo pakastimessa ja yrtit kuivattu, voisi kokeilla jotain uutta tai elvyttellä unohtuneita menetelmiä. Varsinainen aloittelevan säilöjän kirja ei ole kyseessä, vaan teos on sisällöstä päätellen syntynyt innokkaiden ruoanlaittajien halusta jakaa ideoitaan ja osaaamistaan. Siitä kielivät muun muassa kirjan luvut, joissa annetaan ohjeita, miten ja mitä kannattaa säilöä öljyyn ja alkoholiin. Vielä tätäkin vahvempaa innostusta aiheeseen vaativat kirjan ohjeet esimerkiksi lihan kuivaamiseen. Etikkaan säilömiselle eli pikkölöinnille on varattu tilaa kiitettävästi, ja mukana on uusien ideoiden. **MS**

Säilöntä!

Mikkola, Lepistö, Lehti, Readme 2022

KENELLE

Kokeilijoille ja ruokaharrastajille, jotka etsivät uusia ideoita.

TYKKÄSIMME

Roni Lehden kuvaamat valokuvat ovat hienot.

EXTRAA

Uudet etikkasäilöntään liittyvät ideat.

Puutarhuri

**JOHANNA
RÖNNLÖF**

on Kotipuutarhan
bloggaaja.

Kohtaamisia

Vanhan puutarhan lumo

JOHANNA RÖNNLÖFIN PERHE TOTEUTTI UNELMANSA MAALLE MUUTOSTA. SATAVUOTIAS PUUTARHA TEETTÄÄ PALJON TYÖTÄ, MUTTA ON JO NYT MUUTTANUT KÄSITYKSEN OMASTA PIHASTA.

TEKSTI Heli Einesalo
KUVA Jonne Räsänen

Miten päädyit kunnostamaan vanhaa pihaa?

Kyseessä on paluu juurille eli vanhalle kotiseudulleni Pohjanmaalle. Ostimme vanhan hirsitalon, jonka puutarha on yli satavuotias. Lapsesta saakka autoin mummoani puutarhahoidossa, perunannostotalkoissa ja kasvimaalla. Hänen puutarhassaan sain tehdä, kokeilla ja oppia vapaasti. Muutetuani Helsinkiin 16-vuotiaana odotin aina, että pääsen keväisin kuopsuttamaan "momman" kanssa puutarhan valtavat perennapenkit. Myöhemmin asuessani kaupungissa minulla oli oma viljelypalsta, ja lopulta innostuin myös opiskelemaan puutarhuriksi.

Millainen projekti teillä on?

Talon kunnostaminen vie vielä paljon resursseja, mutta yritän raivata puutarhaa esiin. Se on käytännössä ollut omenapuiden leikkaamista, vuohenputken kasvun hillitsemistä ja lupiin hävitystä. Samalla olen tutustunut maaperään, perustanut kasvimaata ja tehnyt kasvilöytöjä. Talon edellinen emäntä oli puutarhuri, joten pihasta löytyy kaikenlaista säilytettävää. Vanhan pihan kunnostaminen on tasapainoilua – haluan vaalia vanhaa, mutta tehdä paikasta myös itseni näköisen. Toivon, että joskus puutarhani on boheemi sekoitus vanhaa loistoa, mukana ripaus Toscanaa. Unelmieni puutarha on satoisa, mutta myös täydellinen ajanviettopaikka. Villeimmissä haa-

veissani sieltä löytyvät niin kesäkeittiö pizzauuneineen kuin kasveilla puhdistuva uima-allaskin.

Mitä olet oppinut?

Paitsi paljon käytännön työtä, ennen kaikkea sen, että puutarhaa ei voi lopulta omistaa. Kun lähdin projektiin, olin innoissani siitä, että maa ja paikka on nyt ikiomani! Puutarhaan tutustumisen myötä olen ymmärtänyt, että sen historia alkoi paljon ennen minua, ja se jatkuu pitkään minun jälkeenikin – se on siis vain hetken lainassa minulla. Ajattelen, että teen puutarhaa myös tuleville sukupolville. Lapsillanikin on jo toiveita ja esimerkiksi pienet omat kasvimaat. Puita haluan vaalia, jotta ne säilyvät myös tuleville sukupolville. Puutarhahoito on minulle vastuullista uudistamista, jossa maan hoito on tärkeää.

Mikä vanhassa pihassa kiehtoo?

Uudessa pihassa ei useinkaan ole vanhoja puita tai monipuolisia maaston muotoja. Vanha puutarha on jo täynnä elämää ja tarinoita. Olen löytänyt talon vintiltä vanhan emännän puutarhapäiväkirjan, jonka myötä puutarha on herännyt minulle henkiin. Puutarhassa kulkiessa tuntuu, että Aune-emäntä kertoo kasvien kautta missä on otolliset kasvupaikat millekin kasville. Sillä tavoin hän on yhä läsnä täällä. ➔

Koko perheen kukkatarha

Takapiha kukkii keväästä syksyyn. Pihan omistajat ovat inspiroituneet klassisesta englantilaisesta puutarhatyylistä.

Perheen lapsille, Isalle (9) ja Ingalle (5) kavereineen kotipuutarha on mieluinen leikkipaikka.

RINTAMAMIESTALON KUKKAPUUTARHA

PUUTARHAA HOITAVAT

Edith Saastamoinen-Torvi ja Juho Torvi.

SIJAINTI Kajaani, kasvuyöhyke V/VI.

PUUTARHAN KOKO 900 neliometriä.

MAAPERÄ Vanhaa, savista peltomaata.

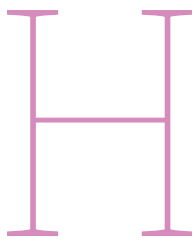
INTOHIMO Englantilainen *cottage garden* -tyyli.

Vähän villi, mutta sellaiseksi tarkoituksella suunniteltu ja rakennettu. Kajaanilaispiha muuttui nurmikentästä läpi kesän kukkivaksi puutarhaksi, jossa koko perhe viihtyy.

TEKSTI Paula Ritanen-Närhi / **KUVAT** Maija Astikainen
PIIRROS Anne-Marie Siltala

einäkuun alun hellepäivänä rintamamiestalon takapihan kukaloisto on parhaimmillaan. Sormustinkukissa parveilevat pörriäiset ja päiväperhoset lehahtelevat kukasta kukkaan.

"Ihastuimme aikoinaan tähän loivasti lounaaseen viettävään tonttiin ja koko idylliseen asuinalueeseen. Kun neljä vuotta sitten hankimme paikan, tontilla oli vain muutama iso puu, nurmikkoa, sepeliä ja soraa. Oli onni saada perustaa puutarha uudelleen," Edith Saastamoinen-Torvi kertoo.

Kadulta katsoen ei aavista, millaista kukkajuhlaa takapihalla vietetään. Muutos nurmitantereesta kukkapuutarhaksi on valtava.

"Tavoitteenani oli suunnitella ja rakentaa puutarha, joka näyttää siltä kuin sen kukat putkahtelisivat penkeistä itse valitsemistaan paikoista. Kerroksellinen ja monilajinen puutarha on myös helppohoitoisin, sillä kasvikerrokset saavat aikaan suotuisan pienilmaston, eivätkä rikkakasvit mahdu sekaan. Kitken vain keran kesässä."

KASVEJA SAVISEEN MAAHAN

Idyllinen Purolan alue on Kajaanin vanha kaupunginosa, jossa aikoinaan asuivat kaupungin tehtaiden työläiset. Alueen ovat löytäneet lapsiperheet, ja nyt puutarhojen pihalla leikkivät uudet sukupolvet.

Vajaan 1 000 neliömetrin tontin pohjamaa on aikoinaan ollut savista peltoa. Kun Torven nelihenkinen perhe muutti taloon, salaojaremontti oli tehty, ja Edith pääsi heti suunnittelemaan pihaa.

"Kun muutimme vanhasta rivitalokodistamme, sain ostajan toiveesta ottaa mukaani pihastamme kaikki kas-

vit. Iso osa nykyisen puutarhan perennoista on niiden emotaimien jakotaimia. Aarteitani ovat äidin ruusut ja isän siemenestä kasvattamat omenapuut sekä pienikukkaiset kärhöt."

Vuosikymmenet pihalla kasvanut lehtikuusi on tärkeä. Edith varjelee sen juuristoaluetta, eikä sinne istuta kuin sellaisia lajeja, jotka pärjäävät niukassa kasvialustassa. Viereisissä penkeissä kasvavat kuivuutta kestävät pensasruusut, kärhöt ja perennat.

"Vaikka puu imee kosteutta ja maa on välillä kuivaa, kastelen puutarhaa hyvin harkiten. Kun kasvien juuret hakeutuvat syvälle, ne eivät ole riippuvaisia kastelusta. Hellekesänakin vettä ovat saaneet harvakseltaan muut paitsi loistokärhöt ja kesäkukat, jotka tarvitsevat säännöllistä kastelua."

Laitimmaisessa penkissä lehtikuusesta katsoen kasvavat sopuisasti toistensa lomassa kurjenkellot, sormustinkukat, ritarinkannukset, akileijat ja maariankellot. Lajirunsausta lisäävät kirjolupiini, malvat, lehtoängelmä ja kesäpikkusydän. Ketoneilikka, loistosalvia, sammalleimu, suikeroalpi ja mirrinminttu reunustavat penkkejä.

Perennojen kukinta on parhaassa loistossaan heinäkuun alusta alkaen ja kestää kolmisen viikkoa. Joka viikko on vähän erilainen: nyt väritys on hempeän liilaa, sinistä, vaaleanpunaista ja valkoista. Kesän kypsyyssä puutarhassa kukkivat daaliat ja miekkaliljat, jotka tuovat mukaan keltaiset, oranssit ja punaiset sävyt.

"Erityiset suosikkini ovat sormustinkukat, ritarinkannukset ja akileijat, jotka ovat kauniit sekä erikseen että yhdessä. Sormustinkukan siemeniä ja ritarinkannuksen taimia olen saanut äidiltäni Pohjanmaalta. Puutarhalta ostamillani leijonankidan taimilla täydennän kohdat, jotka talven jälkeen kaipaavat lisäväriä."

☁ Kadulta katsoen ei aavista, millaista kukkajuhlaa takapihalla vietetään. ☁

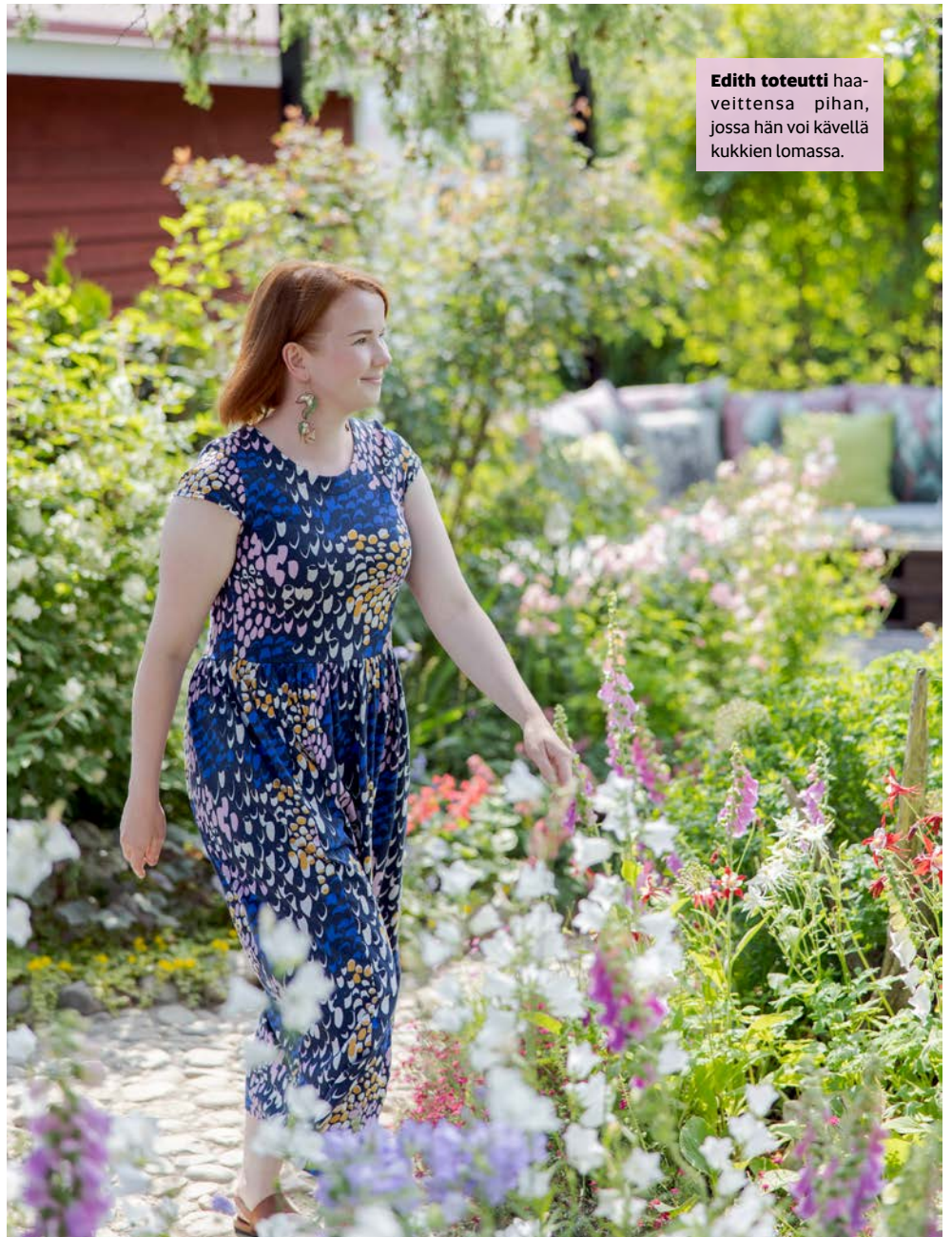
← **Kasvihuoneen** kupeeseen lapset toteuttivat ikiomat kukkapenkit mielensä mukaan.

↑ **Hillityn** harmaat mukulakivipolut rauhoittavat näkymiä värikkäiden kukkapenkkiin lomassa.

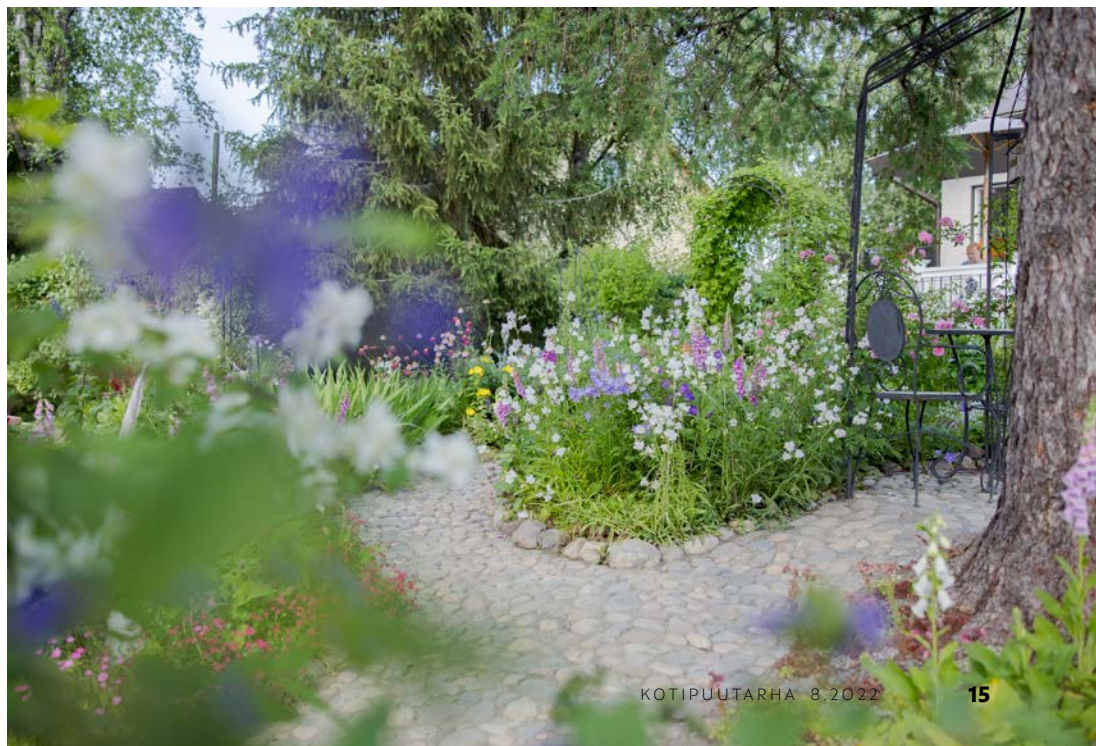
→ **Loistokärhöt** (*Clematis*) talvehtivat ensin varastossa, mutta 'Ville de Lyon' kestävä talven maassakin.

→ **Arvokas** lehtikuusi-vanhus (*Larix*) luo alleen kevyttä varjoa kukkamaille ja oleskelupaikalle.

Edith toteutti haaveittensa pihan, jossa hän voi kävellä kukkien lomassa.

Jaloakileijat (*Aquilegia x cultorum*) ovat suosittuja perinnepe-
rennoja suurten, usein kaksivä-
risten kukkien ansiosta. Ne ovat
myös helppohoitaisia ja kestäviä.

Kulta-akileija (*Aquilegia chrysantha*) kukkii kesä–heinäkuussa, hieman lehtoakileijoja myöhemmin. Korkeahko perenna, 60–80 cm.

“ **Suunnitelmallinen**
epäjärjestys on juuri
se juju. ”

Pihassa tärkeintä

Nurmikon ja penkkien reunaan on upotettu rajausrinno. Kivituhaan naputellut mukulakivet ovat siisti pinta askeltaa.

Istuinpaikka syntyi lehtikuusen varjoon, kukkien keskelle.

Vanhanajan perennat, kuten malvat ja malvikit, sopivat englantilaistyyliin.

1. Asuinrakennus ja terassi avautuvat lounaaseen.

2. Mukulakiveys ja portti saattelevat kukoistavaan cottage garden -puutarhaan.

3. Perennat ja pensaat kasvavat toistensa lomassa. Sinikukkainen loistotädyke, rungollinen pikkusyreeni ja suviruusu 'Poppius' viihtyvät rinnakkain.

4. Korkeakasvuiset kaksivuotiset, perennat sekä ruusupensaat tuovat istutusalueeseen näyttävyyttä.

5. Vanha lehtikuusi on arvokas. Sen juuristoalueelle istutettiin vain ohuessa mullassa viihtyviä kasveja.

6. Autotallin tilalle kaavaillaan piha-aittaa.

7. Kasvihuone on perheen kesähuone. Siellä voi ottaa päiväunet tai jopa yöpyä.

8. Lasten kukkapenkit ovat heidän itse suunnittelemaan ja perustamaan. He myös hoitavat niitä mielellään.

9. Pergola on viihtyisä oleskelupaikka kukkien keskellä. Sateen sattuessa voi siirtyä viereiseen kasvihuoneeseen.

10. Leikkimökki rakennettiin tontin kulmalle. Sen edusta on lasten pelinurmikko.

11. Puutarhapenkki sijaitsee syreenin katveessa. Penkille ulottuvat ilta-auringon viimeiset säteet.

KUKKIA KOKO KESÄKSI

Kajaanilaisessa puutarhassa kukkivat perienglantilaisen tyylin mukaiset kasvit. Edith Saastamoinen-Torvi on jo muutamassa vuodessa saanut lohdittua tavanomaisesta nurmikkopihasta puutarhan, joka kukkii koko kesän.

Kukkapuutarhassa on selkeä rakenne, jonka Edith suunnitteli ja rakensi ensin. Taimet istutettiin penkkeihin siten, että keskimmäisenä kasvavat korkeimmat lajit ja reunoilla matalat.

Koko kesän kukinnan varmistaa se, että puutarhassa kukkivat toistensa lomassa ruusupensaat, kärhöt, perennat ja kaksivuotiset kukat.

1 Lehtoängelmä (*Thalictrum aquilegifolium*) viihtyy parhaiten puolivarjossa.

2 Leijonakidan (*Antirrhinum majus*) taimet Edith istuttaa paikkoihin, jotka tuntuvat kaipaavan lisäväriä.

3 Maariankello (*Campanula medium*) kylväytyy penkissä. Kukat ovat siniset, vaaleanpunaiset tai valkoiset.

4 Edithin lempikasvit, akileijat (*Aquilegia*), saavat risteytyä vapaasti keskenään ja tuottaa uusia väriyhdistelmiä.

5 Vanhanajan kiinanpioni (*Paeonia lactiflora*) 'Sarah Bernhardt' sopii rintamamiestalon pihaan.

6 Näyttävät ritarinkannukset (*Delphinium*) ovat peräisin Edithin lapsuudenkodista.

7 Kajaanissa ehtii kukkaan puistoruusu (*Rosa*) 'Ilo'. Laji on osoittautunut hyvin talvenkestäväksi.

8 Loistotädyke (*Veronica austriaca* subsp. *teucrium*) saa kasvaa tiheästi, jotta hennot kukkaversot saavat tukea toisistaan.

Kierrätyslaseista rakennettu kasvihuone kokoaa perheen yhteen. Huone on satoisa ajanviettopaikka.

HARKITUSTI LUONTEVA

Kaksi kuukautta Edith mielti tulevaa puutarhaansa ja piirsi vaihtoehtoja. Kasvilajien kukinta-aikojen, värien ja korkeuksien pohtiminen vaati paljon aikaa.

Välillä Edith sulki silmänsä ja kuvitteli, miltä hänen Pohjolan tyttären puutarhaksi nimeämänsä puutarha näyttäisi valmiina. Hän suunnitteli istutukset siten, että kutakin lajia kasvaa pitkin puutarhaa mutta vain muutaman taimen ryhmissä.

”Kun kukat eivät kasva tasavälein, se näyttää luonnolliselta. Suunnitelmallinen epäjärjestys on hankala toteuttaa, mutta se on juuri se juju, jolla saa penkit näyttämään hyvältä.”

Kun suunnitelma valmistui, Edith hahmotteli tulevien penkkien muodot nurmikolle. Sitten hän kaivoi pois nurmikon ja vaihtoi tilalle rikkaruohoista puhtaat säkkimullat. Pohjamaan päälle syntyi 30–60 sentin paksuinen kasvualusta.

Kivet reunustavat lämpimiä kohopenkkejä, joissa kasvit talvehtivat hyvin. Nurmikon reunaan upotettiin muovinauha ja penkinreunuksen maa-aines korvattiin parinkymmen sentin kerroksella kivituhkaa. Siihen naputeltiin reunuskivet.

”Kun teimme koko kukkamaan kerralla, pääsin istuttamaan taimet suoraan lopullisille paikoil-

leen. Näin kokonaisuus pysyi hallinnassa. Vanhan puutarhan opit tulivat tarpeeseen, sillä nyt osasin asetella oikeat lajit oikeille paikoille varmin käsin.”

Kukkamaan kätköissä on myös istuinpaikka ja mukulakivipolkuja. Vanhanajan katukiveystä muistuttava harmaa kenttäkiveys tuo kasvien ja kiven kohtaamiseen kontrastia. Kivituhkapeti antaa anteeksi myös pohjamaan routimisen. Terassin edustalla laaja kiveys myös routaeristettiin.

”Vaikka joku kivi talvella nousee, se painuu paikoilleen kesän tullen. Vaihtoehtona mielessämme oli myös liuskekiveys, mutta liuskekiville pitäisi olla paksummat perustukset. Kiveys on kuitenkin parempi kuin nurmikko, joka penkkien väleissä alussa kasvoi. Harmaat kivet tuovat nurmea paremmin kukkien värit esiin.”

KASVIHUONEESTA PERHEEN OLOHUONE

Kukkamaan takana sijaitsee pergola, jossa oleskellaan puolivarjossa poutasäällä. Sen takana on vielä kasvihuone, jonka Edith on itse suunnitellut ja rakentanut kierrätystarpeista isänsä kanssa. Vain runko on uutta puuta, ikkunat ja ovet roska-lavoilta haalittuja.

”Olen ihan oikeasti itse rakentanut tämän. Isäni

on rakennusalan ammattilainen, joten hän neuvoi ja opasti sekä tarkisti laskelmani. Kun lapsilla oli jo kaunis leikkimökki, me aikuisetkin saimme oman.”

Kasvihuone pidentää puutarhakautta. Siellä kasvavat tomaatit ja chilit, ruusupavut, yrtit ja kesäkukat. Mutta ennen kaikkea paikassa oleskellaan, jopa nukutaankin joskus.

Lapset viihtyvät kasvihuoneessa sadepäivinä, ja labyrinttimäiset kukkamaat ovat piiloleikeille kiehtova paikka. Myös lasten kaverit ovat tervetulleita, eikä haittaa, jos pallo lentää joskus perennojen joukkoon.

Tyttävät **Isla** (9) ja **Inga** (5) ovat saaneet suunnitella ja istuttaa puutarhaan ikiomat penkit oman mielensä mukaan. Islan penkissä kukkivat lämpimät oranssinkeltaiset sävyt, Inga on valinnut hempeitä vaaleanpunaisia.

Juho auttaa kaikkialla puutarhassa, ja hän huolehtii myös puutarhassa talvehtivista siileistä. Syksyisin hän pelastaa puutarhasta alamittaisia siilipoikasia, jotka eivät selviäisi talvesta ulkona. Talvihoidon jälkeen hän vapauttaa ne keväällä takaisin luontoon.

Juho pitää huolta nurmikosta mutta on kovasti ihastunut myös Edithin loihtimaan kukkamaahan.

”Vaikkei mieheni tunnista kasveja, hänellä on silmää ja sydäntä kauneudelle.”

EDITHIN VINKIT

Suunnittele huolella

SUUNNITTELE kokonaisuus ennen kuin alat istuttaa yksittäisiä kasveja. Piirrä paperille tai luonnostelee kasvupaikalla. Perennoja voi siirtää, mutta ainakin puut ja pensaat tulee saada alusta pitäen lopullisille kasvupaikoilleen.

TUTKI kasvien kukinta-aikoja ennen valintaa. Jos haluat sommitella läpi kesän kukkivan penkin, istuta perennojen joukkoon myös pensaita, pikkupuita ja kärhöjä. Vaikka ne kukkisivat vain lyhyen aikaa, penkissä on hyvä olla myös isompia elementtejä.

SIJOITA kasvit siten, että kukkamaa kestää katselun eri suunnista. Korkeat kasvit istutetaan keskelle ja matalakasvuiset reunoille. Eristä penkinreunat nurmikosta siten, että ruoho ei kasva penkkiin.

KAKSIVUOTISET kukat, kuten sormustinkukat, kurjenkellot, maariankellot ja harjaneilikat, kannattaa muistaa. Jos ne siementävät, siirtele pikkutaimia sopiviin kohtiin. Siementämisen voi estää leikkaamalla kukat niiden kuihduttua. Siementämisen salliminen auttaa luomaan mosaikkimaisen vaikutelman.

KUKKAPENKKIEN lomaan ei tarvita nurmikkoa. Kivipolut tuovat värikkäät kukat paremmin esiin. Liuskekiveys vaatii hyvät perustukset, ettei routa liikuttele kiviä. Kivituhkaan asennettu kenttäkiveys antaa anteeksi kivien pienen liikkumisen.

Kasteluun turvaututaan vain pahimmilla helteillä.

Ongelma- paikat kukoista- maan

Märkään notkoon voi tehdä kaivamalla lammin tai puron.

Pihan vaikeimmilla kasvupaikoilla kasvit kärsivät liiasta vedestä, kuivuudesta, auringon paahteesta tai valon vähyydestä. Ongelmia voivat aiheuttaa myös ravinteiden puute tai tiivis savimaa. Kasvupaikkaa voi aina parannella – tai valita ongelmapaikkaan siinä menestyviä kasveja.

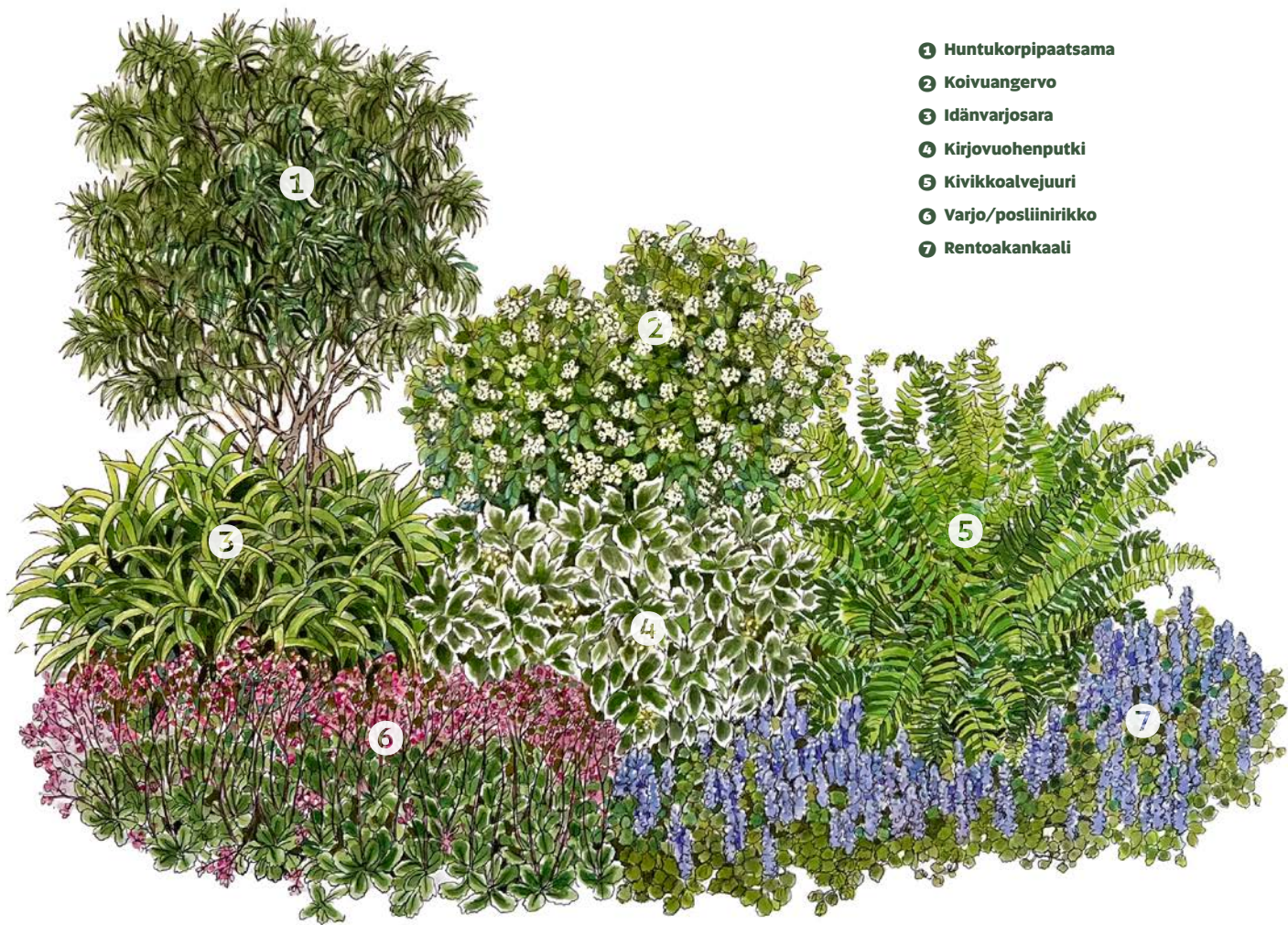
3X Istutus

Hahmottelimme kolme istutusta pihamaan vaativiin kohtiin. Poimi valmiit suunnitelmat kuivaan varjoon, märkään notkoon tai paahteiselle kalliolle!

TEKSTI JA SUUNNITELMAT Ella Rätty
KUVAT Ella Rätty ja Kotipuutarhan arkisto
PIIRROKSET Anne-Marie Siltala

Auringon paahtama
kasvupaikka on ketokas-
vien ja perhosten paratiisi.

- 1 Huntukorpiapaatsama
- 2 Koivuangervo
- 3 Idänvarjosara
- 4 Kirjovuohenputki
- 5 Kivikkoalvejuuri
- 6 Varjo/posliinirikko
- 7 Rentoakankaali

Istutus kuivalle varjopaikalle

KASVUPAIKKA voi olla kuiva ja varjoisa vaikkapa rakennuksen pohjoisseinustalla pitkän räystään alla. Sitä se on usein myös metsän laitamilla ja pihapuiden alla, missä puut vievät kasvukaudella suuren osan sadevedestä. Aluskasvit saavat runsaasti valoa ja vettä vain keväällä, kun puiden lehdistö on vielä pieni. Ne saavat riittävästi ravintoa ja vettä, kun kasvualustaa on mahdollisimman paljon. Maata ei kuitenkaan voi kasata ylettömästi puiden tyvelle, jotta niiden juuristo ei tukehdu. Siksi pensaiden ja perennojen kasvualustasta tehdään leveä, keskimäärin noin 30 senttiä syvä ja hyvin vettä pidättävä. Hiekkamaahan voi sekoittaa savea ja kompostimultaa vettä pidättämään.

Kuivan ja varjoisan paikan pikkupuuksi sopii huntukorpiapaatsama, meillä luonnonvaraisen korpipaatsaman hidaskasvuinen viljelymuoto, jolla on kapealiuskaiset lehdet. Sitä myydään yksirunkoiseksi kasvatettuna tai mata-

lampana pensaana. Myös liuskalehtinen hap-suharmaaleppä, suomenpihlaja ja kapealatvainen taatanpihlaja ovat hyvin kestäviä, mutta korpipaatsamaa isompia puuta.

Pyöreämuotoinen koivuangervo kukkii niukasti syvässä varjossa, mutta sietää erinomaisesti kuivuutta, kuten sen vaihtoehdot rinneangervo ja taikinamarjakin. Näitä puolisen metriä korkeita pensaita voi muotoilla leikkaamalla pari kertaa kesässä, mikäli ei piittaa kukinnasta.

“Luonnonkasveista kannattaa ottaa mallia.”

Myös vuohenkuusamat, mahonia, suikero- ja sulkatuhkapensas sekä havukasveista tuivio viihtyvät kuivassa varjossa.

Tämän kasviryhmän ruohovartiset kasvit ovat monivuotisia. Maata myöten suikertavat rentoakankaali ja varjorikko kukkivat runsaasti varjossakin, mutta päähuomion saavat lehtimuodot ja -värit, kuten idänvarjosaran leveän heinämäiset lehdet ja kirjovuohenputken valko-vihreä, kolmesorminen lehdistö ja kivikkoalvejuuren heleänvihreä lehtisuppilo. Rentoakankaalin lehdistö on lajikkeesta riippuen punertava, vihreä tai valko-violettikirjava.

Luonnonkasveista kannattaa ottaa mallia. Puiden juuristoalueella viihtyvät erinomaisesti käenkaali, metsälauha ja hopeapiippo sekä tyypeä sitovat metsäapila ja metsänätkelmä. Saniaisista kallioimarre sietää kuivuutta ihmehen hyvin, ja voimakkaasti leviävä lillukka peittää puun alustan yksinäänkin.

Koivuangervo

Kirjovuohenputki

Huntukorpiatsama

KUIVAAN VARJOON

KORKEUS

HUOMIOITAVAA

KPL/m²

Huntukorpiatsama (<i>Rhamnus frangula</i> 'Asplenifolia')	150–250 cm	liuskaletinen pikkupuu, vyöhykkeet I–III (IV)	1
Koivuangervo (<i>Spiraea betulifolia</i>)	50–100 cm	pallomainen, valkokukkainen pensas, vyöh. I–VII	4
Kirjovuohenputki (<i>Aegopodium podagraria</i> 'Variegatum')	20/40 cm	lehtiperenna, valkokirjavat lehdet	11
Rentoakankaali (<i>Ajuga reptans</i>)	15–20 cm	peittoperenna, siniset kukat kesä–heinäkuussa	8
Idänvarjosara (<i>Carex siderosticta</i>)	20–30 cm	leveän heinämäiset lehdet; myös valkoviiruiainen 'Variegata'	8
Kivikkoalvejuuri (<i>Dryopteris filix-mas</i>)	50–80 cm	saniainen, luonnonvarainen	6
Varjo/postiinirikko (<i>Saxifraga umbrosa</i>)	10/20 cm	ainavihanta peittoperenna, punavalkoiset kukat kesäkuussa	16

Idänvarjosara

Rentoakankaali

Kivikkoalvejuuri

- 1 Orapihlaja
- 2 Pilarikatajat
- 3 Suikerovihma
- 4 Peurankello
- 5 Mäkitervakko
- 6 Siankärsämö
- 7 Keltamatarata
- 8 Ajuruoho
- 9 Kivikkotörmäkukka

Paahtavaan kuivuuteen

OHUTMULTAINEN kalliokeho on helteillä kuuma ja rutikuiva. Myös rinne, sorakäytävän vierus tai muu ohutmultainen kasvupaikka voi olla yhtä kuiva. Maassa on tyypillisesti paljon karkearakeista hiekkaa tai soraa, missä veden kapillaarinen nousu on vähäistä. Kosteutta pidättämään kasvualustaan voi lisätä runsashumukista kompostimultaa ja savea tai hiesua.

Havukasveista parhaiten kuivuutta sietävät männyn ja katajien. Pilarikataja on yksi luonnonvaraisen kotikatajan viljelymuodoista, joista talvenkestävimpiä ovat kotimaiset lajikkeet kuten 'Vänrikki Stool' ja 'Jääkäri'. Muotoihin saa halutessaan vaihtelua istuttamalla maljamaisia ja mattomaisia kotikatajia.

Orapihlaja voi olla pensas tai siitä voi kasvattaa leikkaamalla yksi- tai monirunkoisen pikkupuun, joka kukkii kesäkuun lopulla valkoisin tai vaaleanpunaisin kukin. Syksyllä kypsyvät marjat ovat punaiset ja syömäkelpoiset, tosin maultaan jauhomaiset. Esimerkiksi suippuorapihlaja kasvaa Ahvenanmaalla alkuperäisenä.

Suikerovihma on kesäkuussa keltaisena kukkiva, maata vasten lamoava peittopensas. Vain 20 senttiä korkea kasvusto leviää jopa neliö-

metrin alueelle. Vihmaa ei juuri tarvitse leikata, mutta se on syytä suojata talveksi jyrssiöiltä.

Varmimpia perennoja ovat kotimaiset kedoilla ja kallioilla kasvavat lajit, kuten tämän istutusryhmän siankärsämö, peurankello, keltamatarata, kangasajuruoho ja mäkitervakko. Ryhmää täydentää erittäin pitkään sinisenä kukkiva kivikko- tai japanintörmäkukka.

Kangasajuruoho peittää maata tuoksuvalla harmaanvihreällä versomatollaan. Sitruuna-ajuruohon versot puolestaan ovat lajikkeesta riippuen vaaleanvihreät, keltaiset tai kirjavat. Ajuruohoilla on punaliilat tai valkoiset kukat heinä-elokuussa.

Kivikkotörmäkukka ja samankaltainen japa-

nintörmäkukka muodostavat matalia mättäitä, joihin avautuu sinisiä kukkia jatkuvasti kesä-syyskuussa. Törmäkukat ovat mitä parhaimpia perhos- ja kimalaiskukkia.

Keltamatarata on vahvasti tuoksuva perenna sekä vanha rohdos- ja värikasvi. Se tuoksuu vahvasti kukkiessaan heinä-syyskuussa. Keltamatarata on vaarantunut luonnossamme, sillä se risteytyy helposti valkokukkaisen paimenmataran kanssa.

Siankärsämö etenee pintarönsyillään monenlaisilla kasvupaikoilla. Se parantaa maata nostamalla vahvalla juuristollaan pohjamaasta muun muassa kaliumia. Yrttimäisesti tuoksuva siankärsämö on mauste- ja rohtokasvi sekä talventörröttäjä, jonka siemeniä nokkivat talvehtivat pikkulinnut. Erityisesti punakukkaisia siankärsämöitä on vanhastaan siirretty kotipihoille.

Peurankello on meillä muinaistulokas, joka viihtyy niin kosteassa kuin kuivassa maassa. Se siementää ja leviää myös juurakollaan. Violettisinisiä kukkia voi kerätä vaikka maljakkoon.

Mäkitervakko houkuttelee päivä- ja yöperhosia, kovakuoriaisia, kimalaisia ja kukkakärpäsiä pölyttämään lilianpunaiset kukat.

“Peurankello on meillä muinaistulokas.”

Pilarikataja

Orapihlaja

Kangasajuruoho

PAAHTEISELLE KALLIOKEDOLLE

KORKEUS

HUOMIOITA

KPL/m²

Pilarikataja (<i>Juniperus communis</i> f. <i>suecica</i>)	300–700 cm	kapea kotikatajan muoto, vyöh. I–VI	1
Suippuorapihlaja (<i>Crataegus rhipidophylla</i>)	300–600 cm	valkoiset kukat kesäkuussa, piikkinen pensas, vyöh. I–II	1
Suikerovihma (<i>Cytisus decumbens</i>)	20 cm	keltaiset tuoksuvat kukat kesäkuussa, vyöh. I–V	2–3
Siankärsämö (<i>Achillea millefolium</i>)	30–60 cm	valkeat–roosat kukat heinä–elokuussa	8
Peurankello (<i>Campanula glomerata</i>)	30–60 cm	violetinsiniset kukat kesä–elokuussa	11
Keltamatara (<i>Galium verum</i>)	20–50 cm	keltaiset tuoksuvat kukat heinä–syyskuussa	11
Keto- tai kivikkotörmäkukka (<i>Scabiosa</i>)	20–50 cm	siniset kukat kesä–syyskuussa	16
Kangas- tai sitruuna-ajuruoho (<i>Thymus</i>)	10 cm	liilat tai valkoiset kukat heinä–elokuussa, tuoksuva kasvusto	11
Mäkitervakko (<i>Viscaria vulgaris</i>)	10/50 cm	liilanpunaiset kukat heinä–elokuussa	11

Peurankello

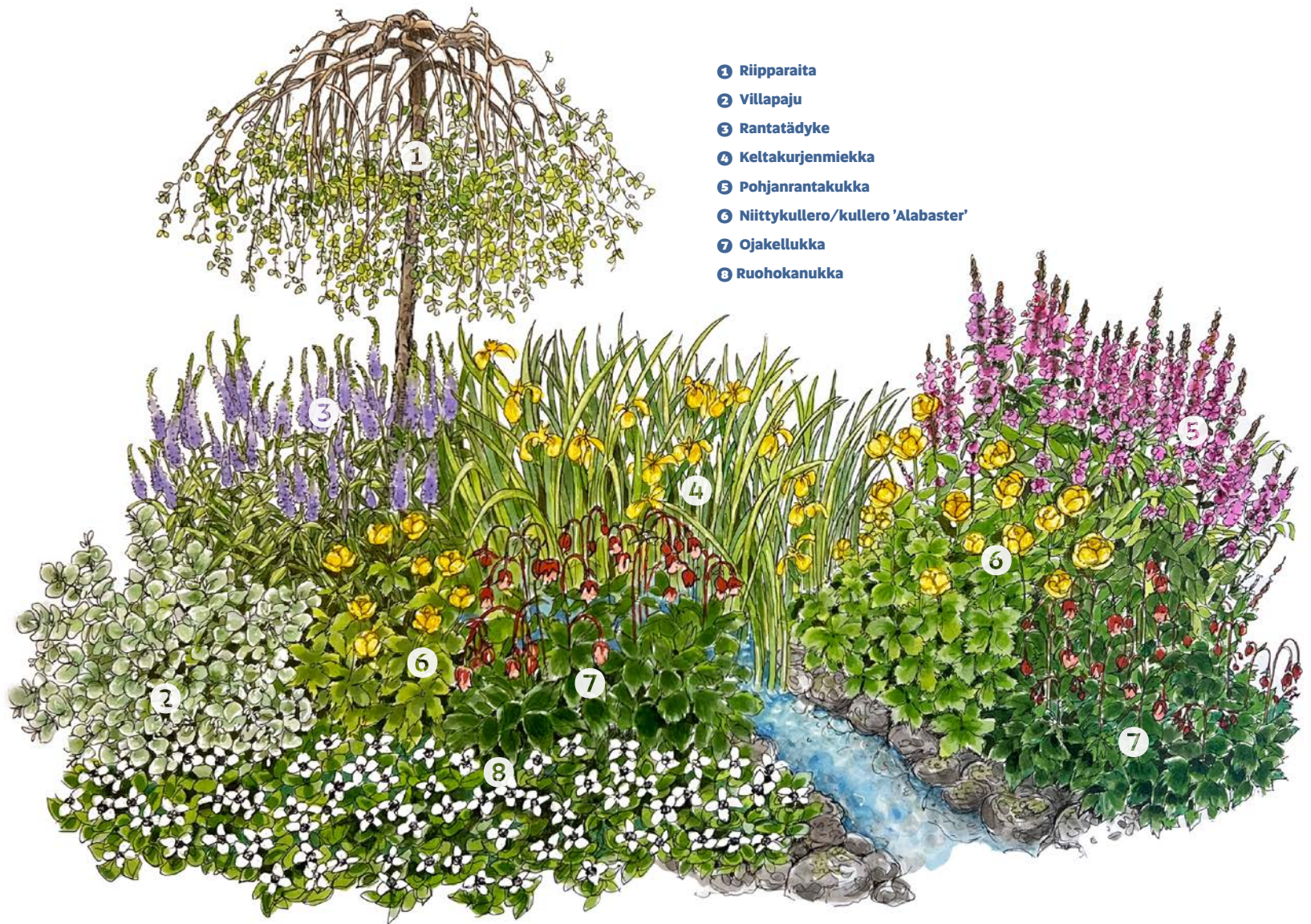
Keltamatara

Törmäkukka

- 1 Riipparaita
- 2 Villapaju
- 3 Rantatädyke
- 4 Keltakurjenmiekkä
- 5 Pohjanrantakukka
- 6 Niittykullero/kullero 'Alabaster'
- 7 Ojakellukka
- 8 Ruohokanukka

Kosteaa notko täyteen kasveja

TONTIN alavimmat paikat pysyvät pitkään märkänä, jopa veden vallassa lumen sulettua ja runsaiden sateiden jälkeen. Usein pohjamaa on vettä pidättävää, tiivistä savea tai hiesua. Tarvittaessa savimaan päälle voi tehdä kohopenkit, missä viihtyvät myös tavalliset, kuiveman maan puutarhakasvit. Tämän suunnitelman lajit pärjäävät kuitenkin märässä maassa. Lisäksi ne menestyvät niin varjossa kuin auringossa, sillä vedestä ei tule pulaa helteilläkään.

Kosteikon valtiaita ovat lukuisat pajut ja puumaiset salavat, joita edustavat tässä kasviryhmässä riipparaita ja hopeisena hohtava, koko Suomessa kestävä villapaju. Kosteassa ja ajoittain märässä maassa sekä veden äärellä menestyvät myös toukokuun lopulla valkoisena kukkiva tuomi ja sen punakukkainen lajike 'Colorata' eli purppuratuomi. Tervaleppä on suuri pitkäikäinen puu, josta kasvatetaan puutarhoissa pienemmäksi jääviä mukura-, pilari-,

sulka- ja tammitervaleppiä. Kalmia ja kotimaiset suovarvut, kuten suokukka, vaivero ja suopursu ovat myös omiaan kosteikossa, jos kasvualusta on turvevaltainen.

Tuhansien järvien Suomi on kosteikkokasvien aarrearkku. Niiden joukosta tähän istutussuunnitelmaan on valittu kuusi kotimaista perennaa. Ne kukkivat vuorollaan niin, että kukintaa riittää toukokuusta syyskuuhun.

Maanpeittäjänä toimivan ruohokanukan voi korvata helpommin saatavalla kanadanruohokanukalla. Molemmilla on valkoiset kukat kesäkuussa, punaiset marjat ja hieno tummanpunainen syysväri.

Niittykullero on Lapin maakuntakukka, mutta aikoinaan se oli yleinen myös etelämpänä. Se viihtyy ojissa, kosteilla niityillä ja lehdoissa sekä tavallisessa hikevässä puutarhamaassa. Kullerolla on voinkeltaiset kukat touko-kesäkuussa. Liuskainen lehdistö lakastuu kukinnan jälkeen.

Ojakellukka kukkii touko-heinäkuussa. Punaruskeat kukat houkuttelevat kimalaisia ja mehiläisiä. Tämä perenna kasvaa luonnonvaraisena lähes koko Suomessa tuntureita lukuun ottamatta.

Keltakurjenmiekkä on ainoa meillä luonnonvarainen *Iris*-laji ja sukunsa kestävin. Se viihtyy jopa seisovassa vedessä. Suuret keltaiset kukat puhkeavat kesä-heinäkuussa. Leveän miekkamainen, iso lehtimätäs.

Pohjanrantakukka kukkii kauan heinäkuusta syksyyn. Pistiäiset, kukkakärpäset ja perhoset pölyttävät voimakkaan lilanpunaiset kukat, joiden medessä on paljon sokeria.

Rantatädykkeen siniset tähkämäiset kukinnot avautuvat heinä-elokuussa ja houkuttelevat päiväperhosia, mehiläisiä ja kukkakärpäsiä. Laji on maassamme alkuperäinen luonnonperenna.

Kanadanruohokanukka

Villapaju

Niittykullero

MÄRÄN NOTKON LAJIT	KORKEUS	HUOMIOITA	KPL/m ²
Riipparaita (<i>Salix caprea</i> 'Kilmarnock')	200 cm	keltaiset norkot huhti–toukokuussa, riippuvat oksat, vyöh. I–III	1
Villapaju (<i>Salix lanata</i>)	40–100 cm	keltaiset kukinnot toukokuussa, vaaleanharmaa lehdistö, vyöh. I–VIII	2
Ruohokanukka (<i>Cornus suecica</i>)	20 cm	valkoiset kukat kesäkuussa, maanpeiteperenna	12
Ojakellukka (<i>Geum rivale</i>)	25–50 cm	punaruskeat kukat touko–heinäkuussa	8
Keltakurjenmiekka (<i>Iris pseudacorus</i>)	100–120 cm	keltaiset kukat kesä–heinäkuussa	4
Pohjanrantakukka (<i>Lythrum salicaria</i>)	80 cm	liilanpunaiset kukat heinä–syyskuussa	6
Niittykullero (<i>Trollius europaeus</i>)	50–70 cm	voinkeltaiset kukat touko–kesäkuussa	8
Rantatädyke (<i>Veronica longifolia</i>)	100 cm	siniset kukat heinä–elokuussa	6

Keltakurjenmiekka

Pohjanrantakukka

Rantatädyke

Paranna maata

VAIKKA hankalaa kasvupaikkaa ei tarvitse pistää täysin uuteen uskoon, sitä voi halutessaan parantaa. Valon määrään ei voi paljon vaikuttaa eikä se ole yhtä ratkaiseva kasvin viihtymiselle kuin kasvualusta.

Kotipuutarhan olemassa olevaa maata parannetaan samoilla aineksilla, joita käytetään viheralueiden kaupallisissa kasvualustoissa. Ne on tehty pääsääntöisesti sekoittamalla keskenään savea, hietaa, hiekkaa sekä kompostimultaa ja/tai turvetta. Kasvualustan käyttötarkoituksesta riippuen seokseen saatetaan lisätä ravinteita antamaan vaikkapa hevosen kuivikelantaa.

Maata parannettaessa kasvualustaan lisätään siitä puuttuvia maa-aineksia. Jos maa on esimerkiksi runsassavista ja liian tiivistä puutarhakasveille, siihen voi lisätä runsashumukista kompostimultaa sekä hiekkaa ilmavuutta antamaan. Lisäksi savimaalla kannattaa tehdä vaativammille kasveille kohopenkki, joka lämpiää hyvin ja estää veden seisomisen juuristoalueella. Hyvin hiekkaiseen maahan taas sekoitetaan savea ja kompostimultaa.

Puiden, pensaiden ja perennojen kasvualustaan lisätään myös kalkkia tai tuhkaa,

jotka nostavat happaman maan pH-arvoa. Kun pH on noin 6–6,5, ravinteet liukenevat parhaiten kasvien käyttöön. Oman multaseoksen pH on helppo mitata puutarhamyymälöistä saatavilla testeillä.

PALJONKO KASVUALUSTAA?

Erikokoiset kasvit tarvitsevat eri määrän kasvualustaa. Suositellut kasvualustojen vähimmäissyvytykset ovat ohjeellisia, ja niistä voi tinkiä kun tarkoitus ei ole kasvattaa mahtisatoa eikä komeinta kukintaa. Puille suositellaan 60 senttiä syvää kasvualustaa, mutta luonnossakin ne joutuvat pärjäämään paljon vähemmällä. Niille varataan kuitenkin esimerkiksi syvimmat kolot kallion päällä. Pensaille ja isoimmilla perennoilla saisi olla 50 senttiä maata, keskikokoisilla 30–40 senttiä ja pienillä perennoilla 20 senttiä. Paahdepaikkojen pienet lajit pärjäävät vajaan 10 sentin multakerroksella.

HOIDOSTA HELPPOA

Kasviryhmä kaipaa etenkin ensimmäisenä kesänä hoitoa. Kasvialustassa ei saisi olla monivuotisia juuririkkakasveja. Siemenistä

kasviryhmään leviävät rikkakasvit kannattaa kitkeä mahdollisimman pieninä, jotta istutetut taimet saavat levittäytyä rauhassa. Kun kasvusto umpeutuu, kitkennän tarve vähenee. Myös istutusalueen rajaaminen nurmikosta vaikkapa reunalaudalla ja maanpinnan kattaminen helpottavat hoitoa. Rikkakasveja kannattaa lisäksi katsoa uudella asenteella: kaudenmuutokset saattavat rikastaa kasviryhmää. Paahteessa esimerkiksi siankärsämö ja ketoruusuoho ovat kestäviä ja kauniita ja myös pölyttäjiä suosiossa.

Istutuksen jälkeen taimet tarvitsevat runsaasti kastelua. Kastele pari kertaa viikossa niin, että maa kastuu koko juuriston syvyydeltä. Kasvien juurruttua kastelua tarvitaan enää pitkinä poutajaksoina.

Vuosien kuluessa kasvuolosuhteet muuttuvat: puut varjostavat ja vievät alkuvaihetta enemmän vettä ja ravinteita kasvikumppaneilta. Myös kasvilajien suhteet muuttuvat. Jotkut menestyvät paremmin kuin toiset ja kasvit leviävät toistensa lomaan. Kun väistämättömän muutoksen hyväksyy, kasviryhmää ei tarvitse pakonomaisesti pitää tietyssä järjestyksessä.

KASVUALUSTAN AINEKSET

Savi on ravinteikasta eikä kuivu herkästi. Toisaalta heikko vedenläpäisykyky tuottaa ongelmia useimmille puutarhakasveille, kun juuristo kärsii ilman puutteesta ja hukkuu veteen. Savimaa sulaa keväällä hitaasti. Hiesu on samankaltaista kuin savi, mutta karkearakeisempaa.

Hieta on karkeampaa kuin hiesu, mutta hienojakoisempaa kuin hiekka. Hieta on sellaisenaan hyvää kasvualustaa.

Hiekka on hietaa karkeampaa. Se lämpiää nopeasti ja juurten on helppo kasvaa hiekassa, mutta se ei pidätä ravinteita eikä vettä. Sora on hiekkaakin karkeampaa eikä sovellu yksin kasvialustaksi.

Lieju ja järvimuta ovat eloperäisiä, kevyitä ja helppoja muokata, mutta halkeilevat kuivuessaan.

Turve on eloperäinen maalaji, joka pidättää hyvin ravinteita ja vettä, mutta voi tiivistyä. Sen voi korvata sammaleella tai järviruokosilpulla.

Kompostimulta sisältää runsaasti eloperäisistä aineksista syntyneitä ravinteikasta humusta.

Isokonnantatar

Punakissankäpäle

Siniheinä

KUIVAN VARJON PERENNOJA

pikkutöyhtöangervo (*Aruncus aethusifolius*)
vuorenkilpi (*Bergenia cordifolia*)
konnantatar (*Bistorta officinalis*)
vuorikaunokki (*Centaurea montana*)
varjohiipat (*Epimedium*)
peittokurjenpolvi (*Geranium x cantabrigiense*)
keltapeippi (*Lamium galeobdolon*)
kalliokieli (*Polygonatum odoratum*)
rönsytiarella (*Tiarella cordifolia*)
pikkutalvio (*Vinca minor*)

KUIVAN VARJON LUONNONKASVEJA

metsälauha (*Deschampsia flexuosa*, *Avenella f.*)
metsänäkelmä (*Lathyrus sylvestris*)
hopeapiippo (*Luzula nivea*)
käenkaali (*Oxalis acetosella*)
kallioimarre (*Polypodium vulgare*)
lillukka (*Rubus saxatilis*)
metsäapila (*Trifolium medium*)

PAAHTEN PENSAITA JA VARPUJA

sianpuolukka (*Arctostaphylos uva-ursi*)
kanerva (*Calluna vulgaris*)
hernepensaat (*Caragana*)
pensashanikki (*Dasiphora fruticosa*)
karjalanruusu (*Rosa acicularis*)
metsäruusu (*Rosa cinnamomea*)
vuorimänty (*Pinus mugo*)
pensassembra (*Pinus pumila*)

PAAHTEN PERENNOJA

ahokissankäpäle (*Antennaria dioica*)
keltasauramo (*Anthemis tinctoria*)
kurjenkello (*Campanula persicifolia*)
ketokaunokki (*Centaurea scabiosa*)
ketoneilikka (*Dianthus deltoides*)
verikurjenpolvi (*Geranium sanguineum*)
ketohanhikki (*Potentilla anserina*)
pystyhanhikki (*Potentilla recta*)
maksaruohot (*Sedum*)
mehitähdet (*Sempervivum*)
nurmikohokki (*Silene vulgaris*)
kultapiisku (*Solidago virgaurea*)
pietaryrtti (*Tanacetum vulgare*)
tumma- ja ukontulikukka (*Verbascum*)
rohtotädyke (*Veronica officinalis*)

KOSTEIKKOPENSAITA

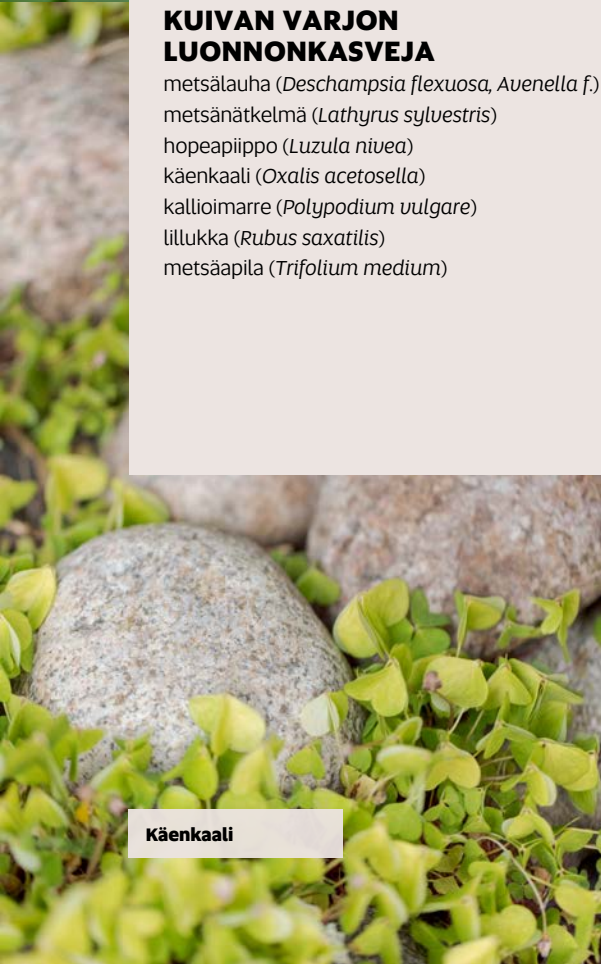
pensaskanukat (*Cornus alba*)
heisiangervot (*Physocarpus opulifolius*)
terttuselja (*Sambucus racemosa*)
koiranheisi (*Viburnum opulus*)

KOSTEIKKOPERENNOJA

pallerorentukka (*Caltha palustris* 'Multiplex')
piikkiniijasara (*Carex grayi*)
palmusara (*Carex muskingumensis*)
rantatyräkki (*Euphorbia palustris*)
maahumala (*Glechoma hederacea*)
preeriamesiangervo (*Filipendula rubra*)
mesiangervo (*Filipendula ulmaria*)
röyhyvihvilä (*Juncus effusus*)
ranta-alpi (*Lysimachia vulgaris*)
siniheinä (*Molinia caerulea*)

Käenkaali

Vuorimänty

Terrettuselja

Piha kuntoon

Kosteaa kohtaa puutarhaksi

PERUSTA ISTUTUS PAINANTEESEEN, OJANPIILEEN, RANTAAN TAI LAMMEN
ÄÄRELLE. KOSTEAN PAIKAN KASVIT JA SIELLÄ VIIHTYVÄT HYÖNTEISET
JA ELÄIMET LISÄÄVÄT PIHALUONNON MONIMUOTOISUUTTA.

“Sadepuutarhan rakentaminen on ekoteko.”

FAKTA /

Hulevedet kasvien käyttöön

HULEVEDET ovat rakennettujen alueiden pinnoille kertyviä sade- tai sulamisvesiä. Mitä enemmän alueella on läpäisemätöntä pintaa, sitä nopeammin ja enemmän hulevettä syntyy. Hulevedet aiheuttavat tulvia ja niiden kuljettamat ainekset heikentävät purkuvesistöjen ja pohjavesien laatua.

Hulevedet voi ohjata maan pinnalla olevaan painanteeseen suodattamaan. Tällaisen sadepuutarhan rakentaminen on ekoteko monin tavoin. Sadepuutarhan kasvillisuus paitsi imee ja haihduttaa vettä, myös puhdistaa hulevesistä ravinteet ja haitta-aineet. Se lisää puutarhan monimuotoisuutta ja houkuttelee paikalle erilaisia hyönteisiä. Sadepuutarhan kasvien tulisi sietää ajoittaista lammikoituvaa vettä, mutta myös kuivia kausia.

Puutarhuri, kuvittaja
MINNA SOISALO

{ *Calla palustris* }

Vesiaihe lisää puutarhan monimuotoisuutta, ja lisäksi vesi on elementtinä rauhoittava. Tässä suunnitelmassa sulamisvesiä varten kaivettu uoma on jalostunut pieneksi puroksi. Sen varteen on kaivettu pieni levennys, jolloin paikalle muodostuu runsaimman kosteuden aikaan pieni lampi.

Alueelle istutettavat kasvit ovat kosteassa maassa viihtyviä perennoja ja puuvartisia, joista osa pärjää kuivemmissakin olosuhteissa silloin, kun hellekesä kuivattaa uoman. Ne sopivat hyvin myös pihalammen äärelle, veden rajaan esimerkiksi mökkitontilla ja luontaisesti kosteaan painanteeseen, jos sellainen löytyy pihalta. Lumisen talven jälkeen uoman tai puron vesi voi kuohua yli äyräidensä, mutta se ei haittaa märkytteen sopeutuneita lajeja.

Puron penkalla villapajun keltaiset, isot pajunkissat tarjoavat mettä vastaheränneille hyönteisille. Pensas kasvattaa vasta myöhemmin pyöreät hopeiset lehtensä. Kaikille tuttu ojien ja purojen perenna, rentukka, kukkii vedenrajassa pitkään. Keltakurjenmiekan komeat lehdet nousevat rentukoiden lomasta. Kurjenmiekkalo aloittaa kukintansa, kun rentukan loisto jo hiipuu. Purppuratuomi kukkii toukokuussa vaaleanpunaisena ja tuoksuvana. Monivuotinen luhtalemmikki saa vapaasti levitä sinisenä niittynä tuomen alla.

Puron muodostaman mutkan kohdalla kasvava rungollinen, helppohoitoinen riippapunapaju. Pajuille tyyppillisesti tämäkin pikkupuu viihtyy kosteassa maassa mutta asetuttuaan se sietää kuivempiakin aikoja. Jotta alaspäin kasvava latvusto leviäisi, puun oksistoa leikataan keväisin.

Luonnontilaisen ja hoidetun alueen rajoille istutettu preeriansiangervo houkuttelee hyönteisiä suuriin, tuoksuviin kukintoihinsa. Viehreisen koristekastikan kullanväriset röyhät kohoavat parhailla kasvupaikoilla lähes miehen mittaisiksi. Kirjavat lehdet saavat keltaisen syysvärin. Kaunis koristeheinä ei tee siementä eikä leviä juuriston kautta. Huurteisena se koristaa vielä talvis-takin puutarhaa.

SUOVEHKA, Kalevalassakin mainittu kosteikkokasvi, muodostaa laajoja kasvustoja. Sitä esiintyy varsin yleisesti aivan pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta. Suovehkalla on kauniit, sydämen muotoiset lehdet, kuten monilla huonekasveina käytetyillä sukulaisillaankin. Valkoinen tukilehti lisää vaatimattoman puikulakukinnon näyttävyyttä. Suovehkan juurakko suikertaa veden pinnalla ja saattaa levitä innokkaasti. Kasvi leviää myös siemenistä ja juurenkappaleista. Kasvustoa on kuitenkin helppo vähentää nykimällä liiat pois.

Villapaju
(*Salix lanata*)

Kauniin hopealehtinen paju, jonka oksat ovat tanakat ja hieman mutkaiset. Näyttävä kukinta, isot keltaiset norkot avautuvat lehdeettömiin varsiin. Ränssistynyt pensas uudistetaan leikkaamalla alas keväällä. Kosteahkoon, ravinteikkaaseen maahan. I–VIII O–☼ 5

Purppuratuomi 'Colorata'
(*Prunus padus*)

Muistuttaa tuomea, mutta kukat ovat vaaleanpunaiset. Punertava lehdistö vihertyy loppukesää kohten. Syysväri tummanpunainen. Suosii ravinteikasta, kosteutta pidättävää maata. Menestyy myös savimaassa ja sietää ajoittaista seisovaa vettä. I–VI O–☼ 5(6)

Riippapunapaju 'Pendula'
(*Salix purpurea*)

Nopeakasvuinen, pieni puu tai pensas. Laaja alapäin roikkuva latvus. Versot ja runko kauniin punaruskeat. Melko pitkät, kapeat, sinivihreät lehdet, joiden syysväri on keltainen. Tuoreeseen tai kosteaan, ravinteikkaaseen maahan. I–VI O–☼

Preerianmesiangervo
(*Filipendula rubra*)

Kestävä, pystykasvuinen perenna. Versojen latvoissa suuret huiskilokukinnot, joissa vaaleanpunaiset, tuoksuvat kukat. Kosteiden niittyjen kasvi, jota on kasteltava kuivina kausina. Hidaskasvuinen, ei vaadi jakamista. O–☼ 6–8

☹ Rentukka
kukkii
vedenrajassa
pitkään. ☺

Keltakurjenmieikka
(*Iris pseudacorus*)

Erittäin kestävä, helpohoitoinen luonnonperenna, joka viihtyy veden äärellä ja matalassa vedessäkin. Leviää maassa paksun juurakkonsa avulla, vedessä sekä siementen että juurenpalasten kautta. O–☼ 6–7

Luhtalemmikki
(*Myosotis scorpioides*)

Erittäin kestävä luonnonperenna ja suurikukkainen lemmikki Suomessa. Leviää siementämällä. Yleisin väri on sininen. Viihtyy tuoreessa, kosteassa tai jopa märässä maassa. O–☼ 6–7

Koristekastikka 'Overdam'
(*Calamagrostis x acutiflora*)

Metsä- ja hietakastikan risteymä, kasvutavaltaan mätästävä ja voimakas. Valkojuovaiset lehdet ovat kapeat. Aluksi punertavat, myöhemmin kullanväriset röhryt. Leikataan keväisin. O–☼ 7–8

Rentukka eli luhtarentukka
(*Caltha palustris*)

Ojanpenkoilta tuttu, erittäin kestävä leinikkikasvi. Myrkyllinen laji viihtyy parhaiten tuoreessa tai kosteassa, keskiravinteisessa maassa. O–☼ 5–6

Kosteikon kasvi

Riippapunapaju (*Salix purpurea* 'Pendula') viehättää punertavilla versoillaan ja pitkillä, harmahtavilla lehdillään. Pikkupuu kasvaa yleensä noin puolitoistametriseksi, riippuen siitä, minkä korkuiseen runkoon se on vartettu. Laji on vaatimaton kasvualustan suhteen ja sietää leikkaamista hyvin.

Näin onnistut

1.

VALITSE tontilta kohta, mihin vesi jää seisomaan pidemmäksi aikaa ja missä vettä virtaa alueen läpi. Tutki valo-olosuhteet. Valitse kasvit näihin olosuhteisiin sopiviksi.

2.

MONESTI luonnonpurot kuivuvat kesän mittaan. Tutki miten kivet ja sora ovat luonnostaan virtaavan veden vaikutuksesta asettuneet. Luontaista vaikutelmaa voi korostaa isommillä kivillä, soralla ja erilaisten kiviainesten ryhmittelyllä.

3.

OTA paikalla kasvavat luonnonkasvit, kuten saniaiset, koiranputket ja kauniit heinät, osaksi suunnitelmaa ryhmittelemällä ja karsimalla liiat pois. Ne toimivat siirtymänä rakennetun ja luonnollisemman alueen välissä. Pidä helposti leviävät lajit omilla alueillaan.

4.

ISTUTA kasvit paikoilleen rikkaruohottomaan, lannoitettuun ja kalkittuun kasvualustaan. Kuivemmilla alueilla olevia taimia kastellaan alussa säännöllisesti.

5.

ÄLÄ ISTUTA virtaavan veden äärelle herkästi leviäviä kasveja tai haitallisia vieraslajeja.

Rentukka
noin 5 kpl / m²

Luhtalemmikki
noin 10 kpl/m²

Preeriamesiangervo
12 kpl

Keltakurjenmiekkä
10–12 kpl

Koristekastikka
3 kpl

Riippapunapaju
1 kpl

Purppuratuomi
1 kpl

Villapaju
3–4 kpl

VAIHTOEHTOJA POHJOISEEN

POHJOISEN PUUTARHOISSA kotoisampi mesiangervo (*Filipendula ulmaria*) on luonnollinen valinta korvaamaan hieman aremman serkkunsa preerialta. Korkeammasta, kaunis-lehtisestä idänmesiangervosta (*Filipendula palmata*) on löydettävissä erittäin kestävää pohjoissuomalaista kantaa olevia taimia.

Purppuratuomi on kestävä vielä Meri-Lapin suotuisilla paikoilla, mutta valkokukkainen on vielä kestävämpi vaihtoehto. Pohjoisruotsalainen pohjantuomi (*Prunus padus*) 'Laila' kukkii runsaasti pystyyn, valkoisin kukin.

Väriä ja näyttävyyttä pohjoiseen tarjoavat helppohoitoiset purppurapunalatva (*Eupatorium purpureum*) ja vaatimattomat maatiaispäivänlijlat (*Heremodallis*).

Persiosia houkutteleva, korkea ja pensasmaisesti kasvava purppurapunalatva sijoitetaan tausta- tai yksittäiskasviksi aurinkoiseen paikkaan, kosteaan ja syvämultaiseen maahan. Päivänlijlat viihtyvät myös kosteassa multamaassa, mutta seisova vesi ei ole niille hyväksi. Kukinta on komeinta valoisalla paikalla.

Rantojen luonnonläheisiin istutuksiin sopii myös rohtokalmojuuri (*Acorus calamus*). Sen kukat ovat vaatimattomat, mutta pysty, kurjenmiekkamainen lehdistö muodostaa komean taustan muille syvämultaisen ja kostean paikan kasveille, kuten purppuranpunaisena kukkivalle pohjanrantakukalle (*Lythrum salicaria*). 🌿

”Haluan
mulperi-
keisariksi!”

Tumma
mulperinmarja on
täysin kypsä.

TEKSTI Heli Einesalo / **KUVAT** Maija Astikainen

Janne Lassila uskoo, että mulperilla voisi olla Suomessa yltäkylläinen tulevaisuus. Itse hän on valmis vaikka mulperinkasvatuksen pioneeriksi, sillä laji on niin hieno.

MAKU ON VIEHÄTTÄVÄ sekoitus vadelmaa, rypälettä, vesimelonia ja hunajaa. Valkomulperin marjat ovat herkullisia ihan sellaisenaankin, ja täydellinen lisä jälkiruokiin. Lisäksi laji on helppohoitoinen ja satoisa, ja viihtyy monenlaisissa oloissa aina tropiikista Pohjois-Amerikkaan. Mulperista vaikuttanut **Janne Lassila** miettii, että siitä voisi syntyä täydellinen hillo, jos sekaan laittaisi jotakin hapokasta, kuten aroniaa.

Janne ihmettelee, miksei lajia tunneta Suomessa juuri lainkaan. On toki niin, että mulperi ei viihdy koko maassa. Taimia ja lajikkeita on saatavilla vähän, ja niitä suositellaan vyöhykkeille I-II. Janne kuitenkin arvelee, että mulperin kasvatuksesta on maassamme niin vähäinen kokemus, että lajin menestymistä ei vielä aivan tunneta. Viileillä alkuperäisalueillaan Kiinassa mulperi on kuitenkin yksi nopeimmin kasvavista marjalajeista.

SATOISA HERKKU

Mulperi tulee satoikään varhain ja kasvaa 5-6-metriseksi pikkupuuksi tai pensaaksi. Se kuivattaa versojensa kärkiä herkästi, mutta toisaalta vuosikasvu on helposti metrin luokkaa. Kasvualustaltaan se ei vaadi paljon, mutta maan tulee olla läpäisevää. Janne on perustanut mulperiviljelmänsä lapsuudenkodin pihamaalle ja osittain pellonreunaan.

”En ole lisännyt maahan yhtään mitään, sillä haluan että mulperit sopeutuvat näihin oloihin”, Janne selittää.

Rakkaudesta mulperiin

HARRASTAJA Janne Lassila.

MISSÄ Uudessakaupungissa, vyöhykkeellä Ib.

LAJIKKEITA Kahdeksan lajiketta, lisäksi omien risteymien siementaimia.

TAVOITE Janne toivoo, että mulperi vakiinnuttaisi asemansa kotimaisten viljelykasvien joukossa.

Marja muistuttaa ulkonäöltään hieman vadelmaa. Jotkut lajikkeet ovat kypsänäkin vaaleita, mutta yleisemmin valkomulperinkin marjat muuttuvat kypsänä tummiksi.

Valkomulperi (*Morus alba*) on ikivanha ja merkittävä viljelykasvi Kiinassa, sillä se on silkilankaa tuottavien mulperien eli silkkiperhosten (*Bombyx mori*) toukkien ravintokasvi. 1700-luvulla myös Suomessa ja Ruotsissa haaveiltiin omasta silkintuotannosta. Siihen liittyen valkomulperin kasvatuskokeilut olivat sen ajan säätyläisten muotiharrastus.

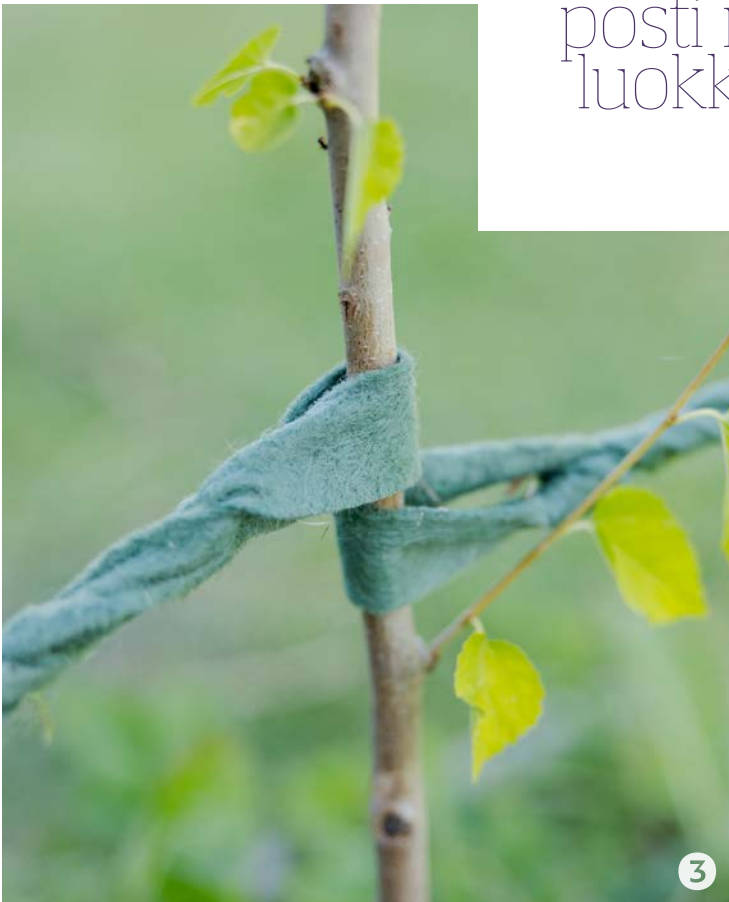

1

2

“Vuosi-
kasvu on hel-
posti metrin
luokkaa.”

3

4

1 Suurin osa Jannen mulpereista kasvaa osana muuta puutarhaa. Maaperä on hiekansekaista ja hyvin läpäisevää. **2 Mulperin** lehdet ovat terveen vihreitä ja toisinaan lähes kämmenen kokoiset. **3 Tuenta** on tarpeellinen kasvavalle puulle aukealla, tuulisella paikalla. **4 Satoa** tuottava 'Illinois Everbearing' on kuuluisa, kestävä lajike. Se on uusimpia hankintoja puutarhaan.

↑ **Mulperisato** ei säily tuoreena kovin kauaa. Marjat kannattaa pakastaa tai valmistaa hilloiksi ja mehuiksi. Tuore marja värjää samaan tapaan kuin aroniat. ↑ **Paikka** ruokalehdelle löytyi vanhan pellon reunasta. Janne haaveilee ainakin jonkinasteisesta omavaraisuudesta ja toteuttaa mielellään permakulttuurifilosofian mukaista viljelytapaa.

Tontti on suhteellisen alavalla, aurinkoisella alueella, joka on hellekausina jopa paahteinen. Maaperä on varsinkin piha-alueella kuivahkoa, mutta erityisesti pellon puolella joukossa on myös savea. Olosuhteet ykkösvyöhykkeellä ovat otolliset, joten sato-odotuksetkin ovat korkealla.

Satomäärä vaihtelee vuosittain paljon, sillä osa puista on vielä pieniä taimia ja osa ottaa suuria kasvuharppauksia. Nuoresta puusta voi kuitenkin odotella usean kilon verran satoa silloin, kun kaikki osuu kohdilleen. On tiedossa, että vanhat puut voivat tuottaa jopa satoja kiloja marjoja.

KAIKKI ALKOI PÄHKINÖISTÄ

Mies hurautti mulpereihin viitisen vuotta sitten. Musiikkialan työ vaihtui ensin puutarhurin opintoihin ja sen myötä Janne tutustui permakulttuuriin ja sen viljelymenetelmiin. Janne sanoo innostuneensa permaviljelyn opeista intohimon lailla, ja erityisesti pähkinöiden kasvatusta kiehoi.

Jannen veli muistelee vieläkin, miten mies ei koko vuonna puhunut mistään muusta kuin pähkinöistä.

”*Went nuts* – taisin mennä ihan pähkinöiksi”, Janne nauraa.

Faktatiedon jano ja kiinnostus kasvitieteeneseen motivoivat eteenpäin, vaikka suurin permaviljelyhuuma tasoittuikin myöhemmin. Harvinaisemmat puuvartistet kasvit valikoituivat erityisen intohimon kohteeksi, ja lähipiiriin kertyi niin pähkinäharrastajaa kuin taimituottajiaakin. Siitä alkoi mielenkiintoinen matka, jonka varrella Janne kohtasi mulperit. Niistä ei kukaan tunnu tietävän mitään.

Janne selvittää, että mulpereihin liittyy paljon sekaannuksia. Suomessa törmää välillä kasveihin, jotka esitellään mustamulpereina, vaikka

laji ei kasva meillä. Kyseessä onkin käytännössä aina valkomulperi, jonka marjat ovat kypsinä niin ikään tummia. Valkomulperin raat marjat ovat vaaleita, ja on myös kokonaan vaaleita lajikkeita. Valkomulperi risteytyy helposti, mutta mulperien kasvatusta Suomessa on vielä harrastuspohjaista, eikä kukaan tee jalostusta.

Jannen haaveena on perustaa oma taimisto, joka tuottaisi erikoisempia puuvartistia kasveja. Olisi hienoa, jos mulperista kiinnostuneet ihmiset saisivat Suomesta hyviä ja laadukkaita taimia tietäen, mitä saavat. Ja että maahan saataisiin ammattimaista mulperin viljelyä.

”Itse ainakin voisin sitten joskus viriilinä eläkeläisenä olla ensimmäinen sellainen”, Janne nauraa. Leikkisästi hän kertookin havittelevansa mulperikeisarin valtikkaa.

Toistaiseksi kuitenkin mies työllistää itsensä viheralan yrittäjänä. Jannen yritys tekee ekologista pihasuunnittelua sekä erilaisia viherrakennus- ja hoitotöitä.

Mulperilla on täydet mahdollisuudet ottaa paikkansa tulevaisuuden syötävissä metsäpuutarhoissa, mies uskoo. Vankkaa tukea asialle saa, kun verkostoituu muiden maiden harrastajien kanssa. Janne arvelee, että Venäjältä voisi löytyä vaikka minkälaisia viljelykokemuksia, onhan laji tullut Suomeenkin idän suunnasta.

”**Toiveissa on löytää muita innostuneita harrastajia.**”

Jannen verkostot yltyvät myös Kanadaan ja Itä-Eurooppaan. Liettuan vierailulla Janne pääsi näkemään menestynyttä mulperinkasvatusta käytännössä, ja reissu oli silmiä avaava. Mitkä mahdollisuudet meillä voisikaan olla!

HAAVEENA RUOKALEHTO

Nyt Jannen lapsuudenkodin puutarhassa kasvaa kahdeksaa eri mulperilajiketta ja lisäksi on runsaasti siementaimia. Tarkoitus on testata kaikkia lajikkeita, joita on mahdollisuus saada käsiin. Sellaiset, jotka omalla Ib-vyöhykkeellä vaikuttavat lupaavilta, pääsevät jatkoon. Toiveissa on löytää muita innostuneita harrastajia, jotka testaisivat lajikkeita pohjoisemmilla vyöhykkeillä.

Ammatillisten haaveiden lisäksi Janne rakentaa omaa syötävää metsäpuutarhaa arjen tarpeisiin. Kotitilan pellon reunasta on lohkaistu siivu, jota Janne kutsuu ruokalehdoksi.

”Ruokalehto on paras käänös englannin termistä *food forest*.”

Jannen ruokalehdossa kasvaa jo muutamia lupaavia mulpereita. Lisäksi on punamarjaka-nukoita ja herttajalopähkinää. Suunnitelmissa on istuttaa myös hasselpähkinää, amerikanpersimonia, mustaseljaa, rantaluumua sekä papavia. Haaveena on kasvattaa omavaraisuutta, mutta toistaiseksi projekti on vielä eräänlainen testauskenttä.

Janne seuraa, miten eri lajit lähtevät lehdossa kasvuun. Talvisuojausta ei tehdä, koska Janne haluaa nähdä miten kasvit sopeutuvat ja sietävät todellisia oloja. Vain näin saadaan kasaan arvokasta tietoa, joka auttaa eteenpäin. Myös permakulttuurin viljelyoppoihin kuuluu, että kasvien menestymistä ei tueta keinotekoisesti.

”Se on kuin luonnon simuloimista, ja siksi äärettömän mielenkiintoista.”

3 faktaa mulperista

Mulperit ovat Suomessa melko harvinaisia. Mustamulperi (*Morus nigra*) ei kasva Suomessa, mutta valkomulperia (*Morus alba*) kannattaa kokeilla.

1.

LEHTIEN MUOTO
vaihtelee. Mulperin lehdet voivat olla ehytlaitaiset, kintaan malliset tai molemmilta puolilta liuskoittuneet.

2.

MARJA
muistuttaa hieman vadelmaa. Sävy vaihtuu vaaleasta punaiseen ja jopa lähes mustaan marjan kypsyessä. Vaatimaton, vihreänkeltainen kukinta ajoittuu touko-kesäkuun vaihteeseen.

3.

VALKOMULPERI
viihtyy aurinkoisella paikalla, mutta sietää myös jonkin verran varjostusta. Kasvu on parasta runsasmultaisilla, läpäisevillä paikoilla.

Sitruusten tuoksussa

KEITTIÖPUUTARHA SALOSSA

PUUTARHAA HOITAVAT Roosa Viitaniemi ja Joonas Karimaa.

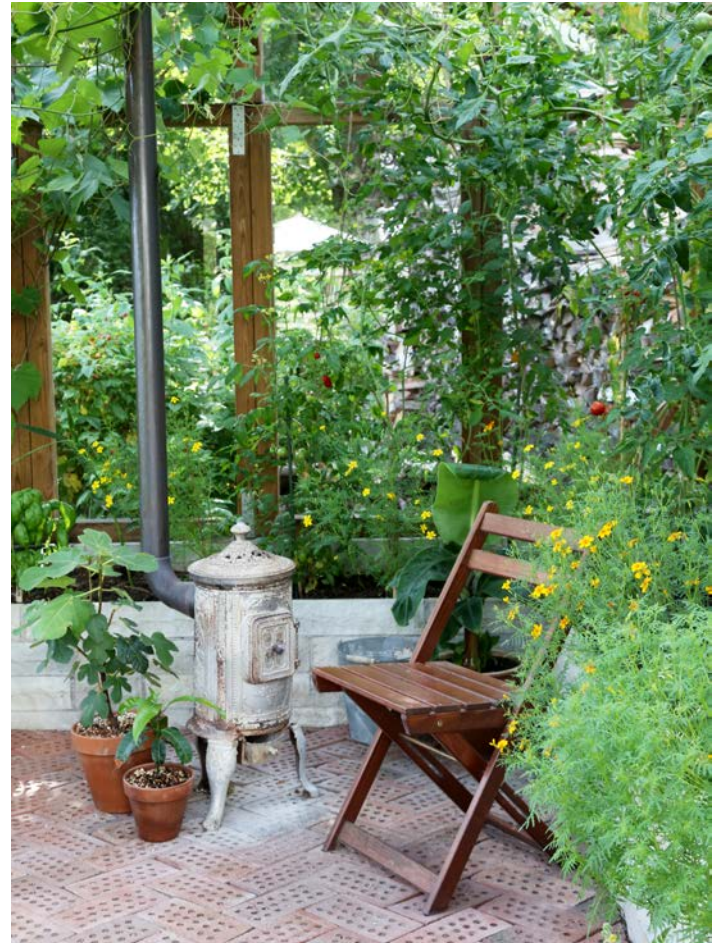
PIHAN KOKO 1 500 neliometriä, josta hyötypuutarhan ala noin 200 ja kasvihuone 13 neliometriä.

KASVUVYÖHYKE 1b

ERITYISTÄ Siemenistä kasvatettuja sitruksia ja ruukkupuutarha, jossa on tavoiteltu välimerellistä tunnelmaa.

Roosa kasvattaa kasvihuoneessa ennen kaikkea tomaatteja ja viiniköynnöstä. Tomaattien juurella on kerroksellisesti kasvavassa myös basilikaa ja kääpiösamettikukkia.

Roosan
keittiöpuutarhassa
nautitaan auringosta
ja sitruksista.
Kauneutta rakastavan
keittiötarhurin
lempipuuhaa on
kitkeminen.

TEKSTI Johanna Vireaho / KUVAT Hanna Marttinen

☛ **Eryyisesti** sisätiloissa kukkiessaan sitrukset tarvitsevat pölytysapua. ↑↑ **Viikuna** ja siemenestä kasvatettu mango viihtyvät ruukuissa kasvihuoneessa, jonne kamiina tuo lisää lämpöä viileinä kausina. ↑ **Sitruksilla** aikaa kukinnasta satoon kuluu lähes vuosi.

Ilta-aurinko lämmittää lempeästi etelärinteen terassia. Sitrusten tuoksu leijaillee ilmassa lempeän tuulenvireen kuljetamana. Kaskaiden vielä sirittäessä tunnelmassa on jotain välimerellistä. Ajatukset siintävät sitruslehtojen maisemiin, vaikka salolaisen puutarhan terassilla on jotain kovin kotoisia.

Roosa Viitaniemi kastelee tottuneesti aurin-gossa päivän viettäneitä sitrusruukkuja. Rapatun sokkelin seinustalla on sitruksille lämpimät paikat. Aurinko on paahtanut seinustalle koko päivän.

”Olen kasvattanut isoimman sitruunan itse kaupan siemenestä. Toinen kylvötaimista jäi itselle, toisen annoin äidille. Puut ovat nyt seitsemän vuotta vanhoja. Vielä ne eivät ole kukkineet, mutta maltan odottaa. Ehkä vuoden tai kahden päästä voisi odotella kukintaa.”

Sen sijaan tuoksua tarjoilee limetti, jonka kasvusto on valkoisten nappujen ja kukkien peitossa. Yleensä sitrusten kukinta ajoittuu kevättalvelle, mikä on Roosalle merkki kevään alkamisesta. Pienempien limettipuiden siemenet Rooson äiti toi lomamatkalta. Niistä kasvatetut taimet on jaettu tasapuolisesti äidin ja tyttären kesken. Roosa tarttuu tottuneesti vesivärisiveltimien ja sutaiseen siveltimellä kukasta kukkaan.

”Käytän pölytyksessä vesivärisiveltintä. Toki täällä ulkona luonto hoitaa hommat, mutta varmis-

telen silti, että saisin satoa. Sitrukset voivat kukkia myös sisällä, jolloin tarvitaan pölytyksen varmistamiseksi vähän apua.”

Omaa sitruuna- ja limettisatoa on siemenestä kasvatetuista pikkupuista odoteltu pitkään. Tänä keväänä odotus palkittiin ja Roosa pääsi poimaan omaa satoa ensimmäisen kerran.

Kehitys raakleesta satoon vaatii tarhurilta kärsivällisyyttä. Vie 10–12 kuukautta ennen kuin hedelmä on kypsä poimittavaksi.

PALUU KOTIIN

Paikka on Rooson lapsuudenkoti. Opiskeluaikana Roosa asui muualla, mutta neljä vuotta sitten hän muutti miehensä kanssa lapsuudenkotiin.

”Muutto lapsuusmaisemiin ja lapsuuden kotiin tuntui ihanalta, oikealta kotiinpaluulta. Talossa on tilaa, puutarha on suuri ja terassilta näkee kauas kaupungin kattojen ylitse, Uskelan kirkolle asti. Puutarha on pitkälti äitini istuttama. Nyt muuttaman vuoden ajan olen tehnyt keittiöpuutarhaan muutoksia.”

“Tuoksua
tarjoilee
limetti.”

Roosa astelee paljain jaloin terassilta kohti kasvihuonetta. Salaatti odottaa basilikaa ja tomaatteja, ja on ihan parasta, kun itse kasvatettua satoa voi nopeasti hakea terassin vieressä sijaitsevasta kasvihuoneesta. Kansilaudoitettu kulkureitti jatkuu yhtenäisenä terassilta kasvihuoneelle, jonka Rooson äiti on suunnitellut. Kasvihuoneen tiililattia herättää huomiota. Kalanruotoladonta on kaunis tavallisella reikätiilellä toteutettuna.

”Äitini kysyi minulta, millaisen lattian haluaisin kasvihuoneeseen. Ehdotin välittömästi tiililattiaa kalanruotoladonnalla. Se on kaunis ja klassinen.”

Kasvihuoneen kattotuoleja pitkin köynnöstävät viiniköynnökset tuovat paahteisella paikalla sijaitsevaan kasvihuoneeseen lempeästi suojaavaa varjoa. Tummia rypäleitä on tulossa nyt paljon. Satoa on korjattu ’Swenson Red’ -rypäleestä jo useamman vuoden ajan. Viiniköynnös istutettiin kokeiluna kasvihuoneeseen vuonna 2015.

”Täällähän on myös kasvihuonekurkkuja valmiina, Roosa myhäilee, ja nappaa kasvihuoneen siimeksestä sadonkorjuukoriin tuoreet, mehukkaat kurkut.”

Tomaateissa riittää valinnanvaraa. Kasvihuoneen kookkaissa viljelylaatikoissa kasvaa jämptissä järjestyksessä yhdeksää lajiketta, mustanpunaista keltaisiin, punaisista raidallisiin. Vaihtelu virkistää ja kokeiluja on mukava tehdä. Roosa kertoo ostavansa siemenet hyvissä ajoin, mutta varsin impul-

“Hedelmän
poimiminen on
miltei juhlalli-
nen hetki.”

↑↑ 'Indigo Rose' on tomaattilajike, jonka hedelmät ovat alkuun sinisemustia, mutta kypsyvät punaiseen ja ruskeanmustaan sävyttyviksi. ↑↑ Sadonkorjuukorin kanssa saa kiertää keittiöpuutarhassa päivittäin keskikesästä pitkälle syksyyn. ↑ Roosin tekemiä keramiikkatöitä on kertynyt myös puutarhaan. ↑ Oliivi yllätti sadolla, joka saa jäädä koristamaan ruukkupuutarhaa.

siivisesti. Lopputuloksena on aina liikaa siemeniä ja liikaa kylvöksiä kodin ikkunalaudoilla. Purkkeja ja taimiruukkuja riittää taimikasvatusvaiheessa vähän joka ikkunalle.

”Vuoden vaihteessa on aina jo intoa puutarhan pariin ja pieneen varaslähtöön. Viimeistään kevät-talvella mopo karkaa käsistä ja siemeniä kertyy kylvöksiä varten paljon. Olen selvästi siementen haalija ja tykkään kokeilla. Mieheni **Joona** aina välillä miettii, miten ehdin kasvattaa kaiken ja mihin kaikki kasvit mahtuvat.”

Lukuisat taimet kuitenkin löytävät paikkansa, sillä Roosa istuttaa kasvit viljelylaatikoihin tiiviisti. Osa taimista päätyy ruukkuihin, joita on kertynyt kymmenittäin kasvihuoneen ympärille ja terassille.

Roosan ruukkupuutarhan kasvit ovat aina mieluummin syötäviä kuin perinteisiä kesäkukkia. Basilika, laventeli ja timjami ovat ruukuissa hyvin kaudniit. Myös kääpiösamettikukka ja ruiskaunokki sopivat ruukkuistutuksiin.

Roosan mielestä parasta itse kasvatetussa sadossa on se, että tietää, mistä ruoka tulee ja miten se on kasvatettu. Maussakin on eroa.

”Joona ei pysty syömään muita tomaatteja kuin itse kasvatettuja, jotka saavat kypsyä rauhassa. Tomaatti myös maistuu selvästi makeamalta, kun saa kunnolla kasvaa, kehittyä ja kypsyä.”

MULLISTUS KASVIMAALLA

Rinnepihan alaosassa on varsinaisen keittiöpuutarhan alue. Portaat johdattavat kasvimaalle. Rinnepihassa saa paljon porrastreeniä, ihan huomauttamatta. Matka alapihalle olisi kastelukannun kera kulkemiseen hankala, mutta Roosalla on tähän oiva ratkaisu. Sadevesi valuu katolta pihan laidalla oleviin vesialtaisiin. Niistä kasteluvettä saa pumpulla kasvimaan kasteluun.

Alapihan alue on savimaata. Keittiötarha oli pitkään perinteiseen tapaan riviviljelyllä, ja oli pääsyt pahoin rikkaruohottumaan. Ratkaisuna Roosa käänsi maan perin pohjin, kitki juolavehnyt pois ja perusti keittiöpuutarhan uusiksi.

”Mietin sorakäytäviä, mutta logistisesti soran kauskausalapihalle olisi ollut varsin hikininen urakka. Kate on kevyempää ja pehmeämpi jalan alla, kun

kävelen paljon paljain jaloin. Laitoin käytävä-alueiden alle katekankaan erottamaan katetta ja savimaata.”

Savimaahan Roosa lisäsi uutta, rikkaruohotonta multaa. Lisäksi maata on parannettu eloperäisellä aineksella, kuten kompostilla. Viljelylaatikkojen sijaan Roosa rajasi keittiöpuutarhan viljelyalan ja viljelyruudut pihalta löytyneillä kivillä.

Kivirajausten sisällä kasvaa säntillisesti kesäkurpitsaa, lehtikaalia, maissia, papuja, punajuuria ja mangoldia. Latva-artisokat koreilevat komeana kasvustona, mutta ne eivät aina ehdi tehdä satoa. Kääpiösamettikukat reunustavat istutuksia ja tuovat aurinkoista tunnelmaa. Kauneus on puoli ruokaa, kuten sanotaan.

Aina ei onnistu. Tänä vuonna kirpat rei’ittivät pakoit ja helle kukitti fenkolit, mutta onneksi lehtikaalit ovat saaneet olla rauhassa kaaliperhosen toukilta. Ne ovat majailleet kyllä kaarien suojissa, harson alla.

”Nyt keittiöpuutarhassa on järjestys ja tunnen hallitsevani paremmin viljelyalaa, vaikka nautinkin kitkemisestä. En tiedä mitään rentouttavampaa kuin rikkaruohojen kitkentä. Kaiken lisäksi se on palkitsevaa. Näkee heti käden jäljen.”

“Olen selvästi siementen haalija.”

ROOSAN VINKIT

Kasvata sitruksia

KOKEILE siemenkylvöjä. Laita siemenet perliitillä kevennettyyn taimimultaan ja pidä kylvös kosteana. Itäminen on hidasta ja vaatii kärsivällisyyttä.

KÄYTTÄ sitruksille punasavisia ruukkuja. Mieti omaan kastelurytmiin sopiva kasvualusta ja laita ruukun pohjalle aina salaojitus kevytsoralla. Itse sekoi-tan kasvualustan kaktusmullasta, perliitistä, kaarnasta ja kookoskuidusta.

ANNA sitrusten nauttia kesästä ulkona valoisalla paikalla. Kastele tarpeen mukaan. Lannoita kasvukaudella sitrusravinteella.

LEIKKAA kasvustoa tarvittaessa. Itse leikkaan maltillisesti kasvun ohjaimiseksi. Pidän sitruspuut sopivan kompakteina, jotta ne mahtuvat talveksi sisälle.

TALVETA sitrukset pakkasettomassa, viileässä tilassa. Tuon sitrukset kuistille, jonka lämpötila on noin +15 astetta. Laitan syksyllä sitruksille kasvivalon. Sitrukset menestyvät myös huoneenlämmössä. Mitä lämpimämpi talvetuspaikka on, sitä tärkeämpää on tarjota sitruksille lisävaloa.

1

2

3

4

1 Harjateräsverkosta taivutettu kaari sopii köynnöstävien kesäkurpitsa- ja avomaankurkkulajikkeiden kasvatukseen.

2 Sormustinkukat (*Digitalis purpurea*) saavat kohota majesteettisina pilareina siellä, minne ovat sattuneet siementämään.

3 Katekäytävät luovat siistin ilmeen ja myös pidättävät savi- maassa kosteutta.

4 Roosa viljelee yrttejä terassin ruukkupuutarhassa, jolloin sato on lähellä taloa ja helposti hyödynnettävissä.

5 Talvetustilan koko pitää sitrusten kasvatuksen rajallisenä. Tilaa olisi ehkä vielä parille ruukulle, sillä Roosa nauttii tuoksuvista kukista ja välimerellisestä tunnelmasta. Sato on mukava bonus.

6 Terrasin ja kasvihuoneen välissä polveilee betonilaatoin päällystetty kulkureitti.

7 Viiniköynnös 'Swenson Red' on osoittautunut satoisaksi valinnaksi. Rypäleet ovat tummia ja makeita. Veera leikkaa köynnöstä tarpeen mukaan.

5

6

7

Pihan suosikkipuut

TEKSTI Kotipuutarhan toimitus **KUVAT** Maija Astikainen/henkilökuvat,
Jani Riekkinen/Paavolan tammi, Kotipuutarhan kuva-arkisto

Puut ovat puutarhan pysyvimpiä elementtejä. Suuri jalopuu on pihan maamerkki ja uljas monimuotoisuuden ylläpitäjä. Pihapuu viehättää myös upeilla lehtisävyillään tai muodoillaan – hyötytarhuri taas valitsee pihallensa satoisia lajeja. Pihan vanhimpiin puihin liittyy muistoja ja tarinoita, jotka siirtyvät jopa sukupolvien yli. Kotipuutarhan toimitus esittelee omat puusuosikkinsa!

Kun puulla on ikää monta sataa vuotta, siihen syntyy tunnesiteitä useiden sukupolvien ajalta. Lohjansaareassa kasvava "Paavolan tammi" on arviolta 300–400-vuotias.

Syksyllä pihlajat hehkuvat ruska-asussaan. Marjasato ilahduttaa puutarhan lintuja.

3 X ERIKOISPIHLAJA

1 Tuurenpihlaja (*Sorbus ulleungensis* 'Dodong') on kotoisin Japaninmereltä Ullungin saarelta, läheltä Korean rannikkoa. Suomenkielisen nimenä se on saanut ruotsalaisen dendrologi **Tor Nitzeliuksen** mukaan. Tuurenpihlajan olemuksessa on jotakin trooppista – sekä sen kukinnot että lehdet ovat hyvin suuret, vaikka itse puu ei kasva suureksi. Kukinta alkaa hieman kotipihlajaa myöhemmin. Tuurenpihlajaa näkee usein haarautuneena, sillä leutoina syksyinä se lähtee helposti uudelleen kasvuun, jolloin kärkikasvu palettuu. Vyöhykkeille I–IV.

2 Keltamarjapihlaja (*Sorbus aucuparia* 'Xanthocarpa') on kotipihlajan lajike, jonka marjat ovat oranssinkeltaiset. Se jää usein hieman kotipihlajaa pienemmäksi, eikä menesty yhtä pohjoisessa asti. Vyöhykkeille I–IV.

3 Arnoldinpihlaja (*Sorbus x arnoldiana*) 'Kirsten Pink' on vaaleanpunaista rakastavan valinta. Lehdet ja kukinnot muistuttavat kotipihlajaa, mutta marjat ovat hennon pinkit. Hidaskasvuinen pikkupuu jää yleensä noin viisimetriseksi. Arnoldinpihlajan toinen vanhempi on kotipihlaja, jolta sen on perinyt kestävyytensä. Vyöhykkeille I–IV.

Monimuotoiset pihlajat

”PUUTARHASSA ARVOSTAN kasveja, jotka ovat kauniita läpi kasvukauden. Pihlajat (*Sorbus*) ihastuttavat alkukesän kukinnallaan, ovat kauniita loppukesällä marjasadon kypsessä ja hehkuvat vielä syksyllä upeassa ruska-asussaan. Talvellakin niiden muoto on ryhdikäs, sillä kova puuaines ei hevin taivu lumikuorman alla.

Istutan mielelläni lajeja, joista on silmänilon lisäksi myös hyötyä. Pihlajat ovat tässäkin asiassa loistavia – vitamiinipitoiset marjat voi käyttää hilloiksi, ja keräämättä jäänyt sato ilahduttaa pihapiirin lintuja. Lisäksi pihlajilla elää koko joukko pienempientä lajistoa. Erityisen arvokkaita ovat vanhojen kotipihlajien rungot, joiden seuralaislajisto on samaa luokkaa kuin haavoilla ja raidoilla. Pihlajien istuttaminen puutarhaan tukee luonnon monimuotoisuutta.

Kolmantena arvostan aina helppohoitoisuutta. Pihlajat keräävät pisteet tästäkin, sillä ne tytyvät varsin vähään. Olen nähnyt upeita pihlajia niin kosteassa varjossa kuin mökkipihani aurinkoisella, kuivalla kanakaalla. Pohjois-Suomen tunturialueilla tapaa pensasmaisia pihlajia, jotka hehkuvat vehreinä väripilkkuna keskellä karua maisemaa.

Ne, joille tavallinen, luonnonvarainen kotipihlaja tuntuu kovin arkiselta, voivat valita puutarhaansa jonkin muun pihlajalajin. Pieni valkomarjainen helmipihlaja sopii kompakteimpaan rivitalopihaankin, ja keltamarjapihlaja kellanoransseine marjoineen tuo erilaisen sävöyksen. Tuurenpihlajan olemus suurine, kapealehdykkäisine lehtineen on jopa eksoottinen. Sen valkeat kukinnot ovat poikkeuksellisen suuret.

Omaan maalaispihaani olen istuttanut maisemaan sopivia kotipihlajia. Yksi niistä on kehittynyt erityisen kauniiksi keskuspuuksi takapihan terassin läheisyyteen. Olen aikoinaan siirtänyt sen isovanhempieni mailta, ja vaikka kuivahko kasvupaikka vaihtui savisemmaksi, se on asettunut kodiksi. Se on yksi osoitus pihlajan sopeutuvaisuudesta erilaisiin ympäristöihin – sitkeä laji ei vähästä hätähdä.”

HELI EINESALO, toimittaja-toimitussihteeri

Vihtiläispihassa pihlajilla on monta tehtävää.

HEDELMÄTARHAN HOITOTÄRPIT

Vanhankin omenapuun kasvua on hyvä suitsia. Säännöllisellä leikkauksella puun olemus pysyy kauniina ja sopusuhtaisena. Ilmavana pidetty puu pysyy myös terveempänä. Hyvä leikkausajankohta on syyskesällä. Tällöin puu kasvattaa vähemmän vesiversoja kuin kevätleikkauksen jälkeen.

Kriikuna tuottaa paljon juurivesoja puun ympärille, jopa useiden neliöiden alalle. Tämä kannattaa huomioida puun istutuspaikan valinnassa. Helpoiten juurivesat talttuvat, kun ne niittää pieninä ja pehmeinä ruohonleikkurilla useita kertoja kesässä.

Kirsikoista löytyy useita itsepölyttäviä lajikkeita. Saman lajin pölyttäjäkumppani omassa tai lähinaapurin pihassa lisää sadon määrää ja laatua.

Kirsikat sopivat myös pikkupihaan. Piian puutarhan 'Leningradin Musta' tuottaa runsaasti satoa.

Pikkupihaan hedelmäpuut

"PIENI KOTIPUUTARHANI on muovautunut viimeisen kymmenen vuoden aikana koristetarhasta yhä enemmän hyötytarhan suuntaan. Pihani tärkeimpinä puina pidän satoisia hedelmäpuuta.

Tarhaa hallitsee isäni istuttama omenapuu (*Malus domestica*), joka on seissyt paikoillaan jo liki 40 vuotta. Se on aivan liian suuri pieneen taajamapihaan. Sen leveä latvus hipoo talon räystäitä ja tontin raja-aitaa, mutta hellekesinä kiitän ja kumarran sen pihaan tuomaa varjoa. Omenan lajikkeesta ei ole valitettavasti tietoa. Ne ovat omaan makuuni melko happamia, mutta niistä tulee puristettuna erittäin hyvää mehua. Muumiotauti on jokavuotinen riesa ja aina syksyisin turhaudun muumio-omenoiden keruuseen ja hävittämiseen niin, että uhkailen puuta kaatotuomiolla. Tuon uhkauksen perun viimeistään seuraava kesänä suloisia kukkia ja niissä pörrääviä kimalaisia ihastellessani.

Puutarhani toinen vanha hedelmäpuu on niin ikään isäni 90-luvulla istuttama kriikuna (*Prunus domestica*). Se pysyy kohtuullisen pienenä ilman suurempia leikkauksia ja tuottaa kilokaupalla herkullisia miniluumuja. Kriikunan kiusallinen ongelma ovat juurivesat. Ennen kriikunapuuni alla oli maanpeitoperennoja, mutta penkki ei näyttänyt järin kauniilta juurivesojen puskiessa perennojen lomasta. Lopulta kaivoin perennat ylös ja kylvin kriikunan alle nurmikon. Nyt vesat pysyvät poissa ahkeralla nurmikonleikkauksella.

Kolmas hedelmäpuuni on makeakirsikka (*Prunus avium*) 'Leningradin Musta'. Valkoinen kukkapilvi toukokuun lopulla on yksi puutarhakevään kohokohdista. Istutin puun keväällä 2015 reiluun kohopenkkiin, sillä maaperä pihassani on tiukkaa savea. Kirsikka on viihtynyt hyvin ja tuottanut satoa jo useita vuosia. Lajike on itsepölyttävä, mutta haaveilen silti vielä toisesta makeakirsikasta. Ristipölytys nimittäin parantaa satoa. Suositelen kirsikkapuuta pieneen pihaan. Omaani leikkaan tarvittaessa elokuussa.

Hedelmäpuut kannattaa suojata talveksi myyriltä ja suuremmiltakin tuholaisilta. Laiskuuttani jätin oman kirsikkapuuni viime talvena verkottamatta ja nälkäiset rusakat kävivät maistelemassa jopa puun paksua runkoa."

PIIA REINIKAINEN, markkinointipäällikkö

Piia suosii puutarhassa hyötykasveja. Hedelmäpuiden kukinta-aika on Piian oman helsinkiläispihaan sykkähtävimpiä hetkiä.

ILOA PIKKU- VAAHTEROISTA

Enintään kuusimeriseksi Suomessa kasvavat vaahteralajit sopivat pieneen pihaan yksittäispuiksi tai ison istutusalueen keskuskasviksi suuressa pihassa.

Erikoiset lehdet ja joidenkin lajien runollinen, kerroksellinen kasvutapa tuovat puutarhaan eksotiikkaa, joka ei ole kuitenkaan liian vieraan oloista supisuomalaiseen maisemaan.

Jos käytössä on isompi ala esimerkiksi tontin rajalla, erilaisilla vaahteroilla saa maisemaan huikeiden syysvärien kokoelman.

Uusia pikkupuita maisemaan

MINULLE ARVOKKAIN KASVI kotipihaani on kasvanut paikallaan parikymmentä vuotta. Taimen myynyt kauppias neuvoi hakemaan kasville suojaisan kasvupaikan, johon talven viimat eivät osuisi eikä aurinko paahtaisi. Maaperän tulisi olla lämpöisempää, mutta sen lisäksi sekä ravinteikasta että kosteutta pidättävää. Arvokkaita neuvoja, mutta kasvupaikkana ei niin helposti löydettävää.

Tuomailujen jälkeen hokkaidonvaahteralle (*Acer japonicum*) valikoitui paikka suuren kuusen katveesta ison kiven kainalosta, jossa se on suojassa länsituulilta. Takana oleva tiheä metsikkö ja taimen lähelle suojapuiksi istutettu timanttituuja suojaavat puuta muista ilmansuunnista puhaltavilta kylmiltä viimoilta. Taimi sai aloittaa kasvunsa ikään kuin pesässä.

Puu on asettunut aloilleen. Se on kasvanut noin kolmimetriseksi kaunottareksi, joka mahdollisesti saa vielä jonkin verran lisää korkeutta.

Toinen kokeilu on Pohjois-Amerikan koillisosasta kotoisin oleva pennsylvanianvaahtera (*A. pennsylvanicum*), jonka latvus huitelee kuudessa metrissä. Sitä suositellaan vyöhykkeille I–III.

Onnistumisten ansiosta erikoisvaahteroista on tullut suosikkejani. Täällä kasvaa luontaisesti paljon metsävaahteraa, ja siementaimia on liiaksi asti. Jos taimen antaa kasvaa, lopputuloksena on valtava puu. Jos sen taas raivaa sahalla, tilalle kasvaa monirunkoinen pensas. Iso joukko erikoisemmista vaahteralajeista sen sijaan pysyy maltillisen kokoisena ja niissä on hienoja piirteitä: lehtien muodot, kasvutapa ja oksiston värit, lehtien syysvärit ja keväinen kukinta.

Olen sittemmin istuttanut tontille muitakin pienikokoisiksi jääviä vaahteralajeja. Suuria odotuksia on asetettu koreanperhosvaahteralle (*A. komarovii*) ja koreanvaahteralle (*A. pseudosieboldianum*).

Muitakin pieniä vaahteroita on hankintalistalla. Viitavaahtera (*A. barbinerve*) kiinnostaa pensasmaisen kasvutapansa ja varhaisen ruskan takia, samoin huntuvaahtera (*A. triflorum*), joille tarjotaan kasvuvyöhykkeiksi I–III. Tähdävaahterassa (*A. spicatum*) ja kiinanvaahterassa (*A. ukurunduense*) minua kiinnostavat niiden tähkämäiset kukinnot. Edellistä suositellaan kasvatettavaksi jopa vyöhykkeellä V ja jälkimmäistä vyöhykkeelle III asti.

Ja koska vaahteroiden suku on laaja, kokeiltavat lajit eivät jää tähän!

MINNA SILTALA, päätoimittaja

Koreanvaahteran syysväri vaihtelee oranssinkeltaisesta viinipunaiseen. Kuten muutkin pikkuvaahterat, se on herkkä talvimärkydelle. Vyöhykkeille I–III.

☞ Kokeiltavat
lajit eivät jää tähän! ☞

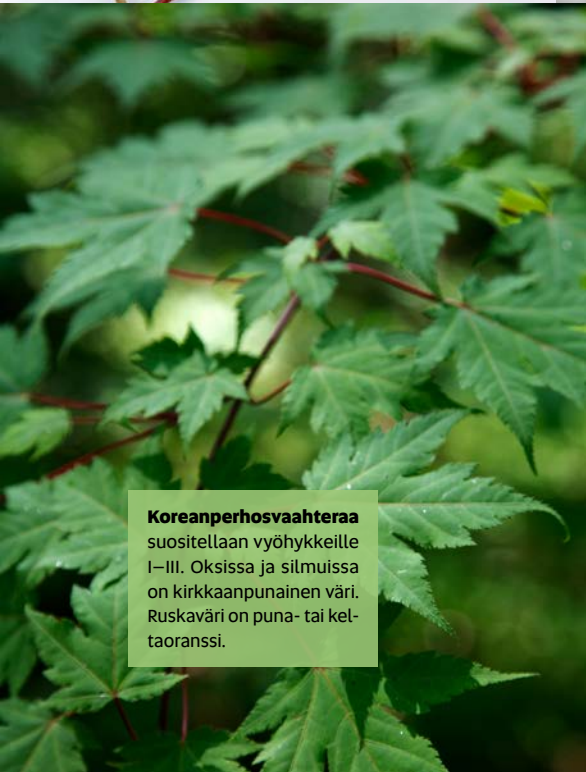

Pennsylvanianvaahteran rungon raidoitus pääsee oikeuksiinsa varjopaikalla. Kesällä puuta koristavat riippuvat norkot.

Hokkaidonvaahtera

Koreanperhosvaahteraa suositellaan vyöhykkeille I–III. Oksissa ja silmuissa on kirkkaanpunainen väri. Ruskaväri on puna- tai keltaoranssi.

Iso kivi ja vanha kuusi suojaavat hokkaidonvaahteraa viimoilta. Pikkupuulla on kaunis kerroksellinen kasvutapa.

Puut yhdistävät sukupolvia

”VAHVIMMAT TUNNESITEENI ovat syntyneet puihin, jotka liittyvät rakkaisiin paikkoihin ja ihmisiin. Lapsuuden kotiini ja äitiini liittyy haapa (*Populus tremula*). Sitä istutettiin, koska äiti halusi puuttomalle pihalle nopeasti varjoa. Kotimme oli rakennettu kuusimetsän avoimelle etelälaidalle. Yksi suurimmista lapsuuden puista oli myös haapa, joka kasvaa yhä lähimetsässä. Haavan lehtien havina tuntuu kodikkaalta ja rauhoittavalta, ja on erottamaton osa suomalaista äänimaisemaa. Yhtenä kesänä seurasin, kun tikka nakutti pesäkolon haavan runkoon. Kuinka tikka osaakin valita puun niin, ettei sen ontoksi koverrettu runko katke! Haapa on tärkeä monelle muullekin eliölle: hirvi, jänis ja majava syövät haavan oksia, ja haavalla elää jopa 350 lajia hyönteisiä, jäkäliä ja sieniä.

Tuomi (*Prunus padus*) tuo mieleeni koulun päättäjäisjuhlat kukinta-aikansa vuoksi sekä äidinäitini, sillä tuoksuaan tuhlaava tuomi oli mummolan pihapiirin ehdoton valtiäs. Lapsen silmissä monirunkoinen tuomi oli valtava, vaikkei se ole isoimpia eikä pitkäikäisimpiä Suomen puista. Siitä voi tulla 15–20 metriä korkea runsasravinteisella, hikevällä kasvupaikalla Etelä-Suomessa. Alle 100-vuotiaaksi jäävä tuomi on kuitenkin sitkeä: kun päähaara kaatuu tai kuolee, puu jatkaa elämäänsä vesoista.

Isäni lapsuuskodin etupihaa hallitsee yhä mahtava rauduskoivu (*Betula pendula*). Se elää reilut 100 vuotta hyvällä kasvupaikalla ja saadessaan kasvaa rauhassa ilman kolhimista lumiauralla tai ruohonleikkurilla. Koska tämä koivuyksilö kasvaa yksin avoimella etupihalla, siitä on tullut hyvin leveä. Jos se kasvaisi metsässä tai puuryhmässä, se venyisi enemmän pituutta kuin leveyttä, kuten puilla on tapana. Suomen kansallispuuksi äänestetty rauduskoivu kelpaa moneen: sauna lämpiää parhaiten koivuhaloilla ja vasta sidotaan koivunoksista. Juhannusaattona meilläkin laitettiin nuoret koivut rapunpieliin, ja keväällä valuttiin koivunmahlaa.

Aikuisena vahvimmat tunnesiteet on muodostunut siemenistä kasvattamiini puihin, kuten hevoskastanja ja jalopähkinät (*Juglans*). Yksi jalopähkinöistä kasvaa kesämökillä, toinen anopin puutarhassa. Suurinta huvia on seurata, kun orava käy päivittäin tutkimaan milloin jalopähkinän hedelmät kypsyvät. Kun hedelmät ovat sen mielestä valmiita, alkaa kiikuttaminen talvivarastoihin. Näin orava tulee istuttaneeksi ruokaa antavia puita tuleville oravasukupolville. Meidänkin pitäisi säästää edes ne rakkaimmat puut seuraaville sukupolville.”

ELLA RÄTY, toimittaj, kasviasiantuntija

Mummolan tuomen kukintaa keväällä 1971.

PITKÄIKÄISIÄ PUITA

Puulaji	ikä (vuotta)
metsämänty	250
metsätammi	200
euroopanlehtikuusi	180
metsälehmus	170
lehtosaarni	150
vuorijalava	140
metsäkuusi	100
metsävaahtera	100

Pihan merkittävin puu voi olla aivan tavallinen laji, kuten haapa tai koivu.

Puut antavat suojan linnuille ja leikkipaikan oraville.

Tammipallojen sijainti ja muoto vaikuttivat puutarhan suunnitteluun.

Pihatammet pallopuina

”JO LAPSUUDESTA MUISTAN tammet (*Quercus robur*). Kävelin päivittäin läpi tammikujan ja huomasin puiden upeat syysvärit. Muistan, miten tuulen kadulle karistamia tammenterhoja piti väistellä. Keräsin niitä myöhemmin myös kranssien tarpeiksi.

Kun muutin nykyiseen kotiini, sen puutarhassa kasvoi kaksi palloksi muotoiltua tammea. En tiedä, millaisiksi ne olisivat kasvaneet, jos olisin jättänyt ne koskematta, joten jatkoin niiden muotoilua. Leikkaan tammet melkein aina juhannuksen jälkeisellä viikolla. Vuodesta riippuen pieni siistiminen voi olla tarpeen myös elokuussa. Leikkausprojekti on naapureiden mielestä hauskan näköistä – leikataan vähän kerrallaan ja mennään kauas katsomaan miltä näyttää. Tämä toistuu monta kertaa.

Leikkaamisesta johtuen tammet eivät juurikaan tuota terhoja, mutta oravat viihtyvät silti niissä. Pallon muotoiseen latvukseen on hauska katsoa sisään – sieltä paljastuu mutkittileva ja lehdetön oksisto. Tammien muoto innoitti myös tekemään pihalle melkein täyden ympyrän tekevän kukkapenkin, joka kiertää toisen tammien alta ja päättyy toiseen.

Härmä on jokavuotinen riesa, mutta toisaalta silloin kun sitä on paljon, puu näyttää ihan hopeiselta pallolta.

Tammen monimuotoisuus on vaikuttavaa. Kun vertaa oman pihan pieniä palloputia Lohjan kuuluisaan Paavolan tammeen, sen ymmärtää parhaiten.”

AGNETA JÄRVENPÄÄ, media-assistentti

Levitä viherlannoituskasvustoja katteeksi satokasvien väleihin ja varhaisvihannesten sadonkorjuun jälkeen syntyneisiin aukkoihin. Näin maa ei jää paljaaksi.

34
VINKKIÄ

Kunnosta maata kasvein

VIHERLANNOITUSKASVIT OVAT HYVÄKSI SEKÄ MAAPERÄLLE ETTÄ SADOLLE. KYLVÄ NIITÄ JOKA VUOSI MAANPEITTÄJIKSI, LEIKATTAVAKSI KATTEEKSI JA SATOKASVIN KUMPPANIKSI.

TEKSTI Ella Rätty | KUVAT Hanna Marttinen

Monenlaista hyötyä

1. VIHERLANNOITUSKASVIT lisäävät maahan orgaanista ainesta, mikä ruokkii maamikrobeja ja pieneliöitä. Ne puolestaan muuttavat kasvimassan ravinteet muotoon, joka on käyttökelpoinen varsinaiselle viljelykasville.

2. LANNOITTEIDEN käyttötarve vähenee. Suurin lannoitusvaikutus on palkokasveilla, jotka sitovat typpeä ilmakehästä omaan ja satokasvien käyttöön. Yksivuotisia palkokasveja ovat esimerkiksi persian- ja veriapila, rehu- ja ruisvirna sekä lupiinit. Myös härkäpapu ja reheväkasvuiset hernelajikkeet lannoittavat maata. Tehokkaita monivuotisia typen sitoja ovat muun muassa puna- ja alsikeapila, mailaset ja mesikät, jotka on hyvä kylvää seoksina heinäkasvien kanssa.

3. MAAN VESITALOUS PARANEE. Syvälle ulottuvat juuret helpottavat sadeveden imeytymistä maahan ja edistävät viherlannoituskasvia seuraavan viljelykasvin juurten kasvua. Runsas juurimassa kuohkeuttaa ja murustaa maata sekä pinnasta että syvemmillä.

4. MAAN EROOSIO ja ravinteiden karkaaminen sateiden mukana vähenee, kun maanpinta on jatkuvasti kasvien peitossa. Kasvipeite estää myös rikkakasvien itämistä ja kasvua.

5. TORJUNTA-AINEIDEN käyttötarve vähenee. Viherlannoituskasvusto voi katkaista taudin tai tuholaisen siirtymisen seuraavaan kasvukauteen, kun se vuorottelee viljelykasvin kanssa.

6. MONIMUOTOISUUS lisääntyy esimerkiksi siten, että kukkivat kasvustot tarjoavat mettä ja siitepölyä pölyttäjähönteisille.

Kylvä ravinteita keräävä viherlannoituskasvusto jo heinäkuussa sadoksi korjattavan kyssäkaalin jälkeen.

7.

Typpeä maahan

”ETENKIN PALKOKASVIT tuottavat maahan typpeä, sillä niiden juuristossa elävät typpibakteerit pystyvät sitomaan ilmakehän typpeä kasveille. Saatavilla on myös valmiita seoksia, joissa on typensitojien lisäksi muita kasvilajeja. Lannoitustehoon vaikuttavat muun muassa käytetyt kasvilajit, kasvuston rehevyys ja maahan sekoittamisen ajankohta.

Yksivuotiset palkokasvustot silputaan ja sekoitetaan maahan mieluiten vasta seuraavana keväänä, jotta kasvuston typpi ei karkaa maasta talven aikana. Monivuotisten viherlannoituskasvustojen vaikutus on suurempi ja pitkäkestoisempi kuin yksivuotisten. Monivuotinen kasvusto muokataan maahan myöhään syksyllä tai keskikesällä, jolloin perään kannattaa kylvää vaikkapa raiheinää ottamaan talteen kasvijätteistä vapautuvaa typpeä.

Mitä rehevämpi viherlannoituskasvusto on, sitä suurempi on sen typpilannoitusvaikutus. Hyvin kehittyneen viherlannoituskasvuston jälkeen vähän ravinteita vaativat kasvit eivät yleensä tarvitse muuta lannoitusta – tällaisia ovat salaattit ja muut lehtivihannekset. Muille kasviksille on hyvä antaa esimerkiksi kolmannes tai puolet totutusta lannoituksesta.

Etenkin monivuotisten viherlannoituskasvustojen jälkeen juuret ja peruna voivat selvitä ilman vuotuislannoitusta. Mikäli kasvustot näyttävät vaaleilta, kasveille voi antaa pienen lisälannoituksen juhannuksen tienoilla. Vaativimmat kasvit, kuten pitkän kasvuajan tarvitsevat kaalit ja purjot, eivät yleensä tuota suurta satoa pelkällä viherlannoituksella.

Säännöllisesti, esimerkiksi 3–4 vuoden välein toistuva viherlannoitus lisää maan eloperäisen aineen määrää. Tämä parantaa maan kykyä pidättää ravinteita ja luovuttaa niitä kasvien käyttöön. Hyväkuntoisessa maassa kasvien juuristo kehittyi laajaksi ja pysyy hyödyntämään ravinteita isommasta maatilavuudesta. Viherlannoitus hyödyttää siis maata ja kasveja monin tavoin!”

Erikoistutkija Terhi Suojala-Ahlfors, Luonnonvarakeskus

**KASVUKUNTOA
MAAHAN!**

2

6 x typensitoja

1 PERSIANAPILA (*Trifolium resupinatum*) tuottaa runsaasti vihermassaa ja versoo hyvin niiton jälkeen, minkä vuoksi sitä voi leikata pitkin kesää viherkatteeksi. Rento yksivuotinen maanpeittäjä, jonka tuoksuvat kukinnot houkuttelevat pörräisiä. Tuottaa välttävästi juurimassaa, muttei matalajuurisenä kestä kuivuutta.

2 HÄRKÄPAPU (*Vicia faba*) sietää kohtalaisesti kuivuutta ja kasvaa nopeasti kylmässäkin maassa – toisin kuin *Phaseolus*-suvun pavut. Se antaa tyypeä esimerkiksi perunalle ja tuottaa itsekin syötävää satoa. Härkäpapua ei kannata niittää ja levittää viherkatteeksi, koska sen jälkikasvu on heikkoa.

3 VERIAPILA (*Trifolium incarnatum*) sopii vaikkapa kaalin ja maissin aluskasviksi. Se kukkii pitkään ja tiheäkasvuisena kilpailee hyvin rikkakasvien kanssa. Kasvaa sekä hiekka- että savimailla, mutta vaatii lämpimät kasvuolosuhteet muodostaakseen nopeasti syvän pääjuuren. Se ei viihdy tiiviillä eikä märillä mailla.

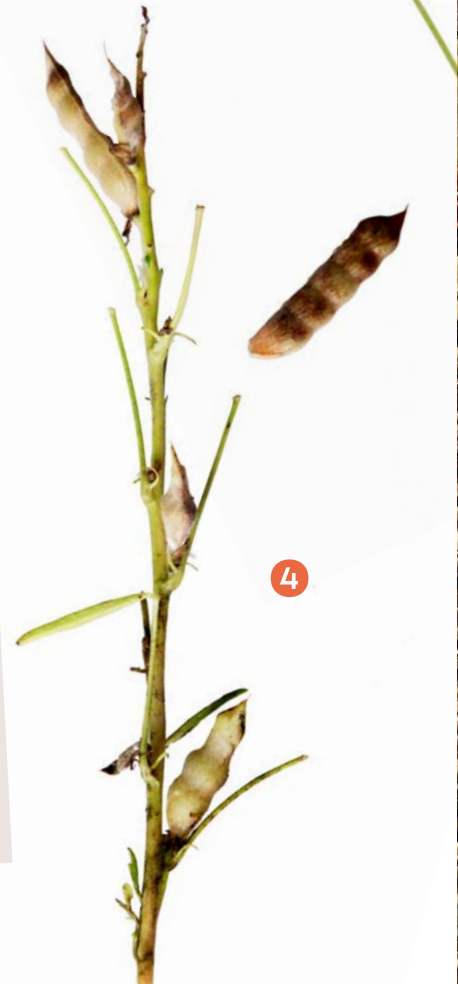
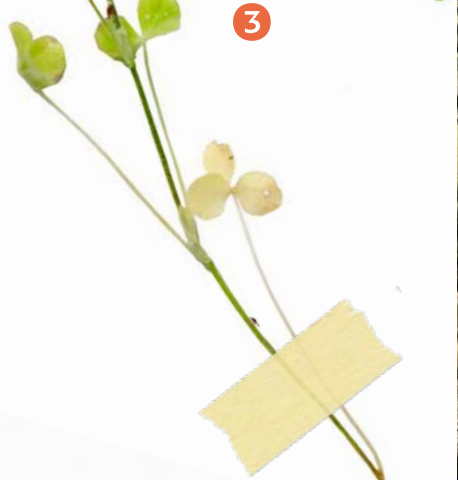
4 SINILUPIINI (*Lupinus angustifolius*) on sinikukkainen yksivuotinen. Tiettyjen lajikkeiden siemeniä käytetään ihmisen ravintona. Laji on syväjuurinen, mutta hieman hidaskasvuinen eikä verso runsaasti niiton jälkeen. Parhaimmillaan lievästi happamassa, karkeassa, jopa karussa kivennäismaassa.

6 PELTOLINNUNJALKA eli serradella (*Ornithopus sativus*) on yksivuotinen hentokasvuinen laji. Se viihtyy happamassa ja karussa hiekkamaassa. Kehittyy aluksi hitaasti, mutta kasvaa vielä alkusyksyn alhaisissa lämpötiloissa ja kestää viisi astetta pakkasta. Sopii seoksiin ja voi niittää katteeksi. Myös valkuaispitoinen rehu kasvi.

5 REHUESPARSETTI (*Onobrychis viciifolia*) on monivuotinen, jo ensimmäisenä kesänä kukkiva, 20–60 senttiä korkea typensitoja. Vankan pystyn pääjuuren ansiosta se kestää kuivuutta ja viihtyy myös karuilla hiekkamailla. Anteliaasti mettä ja siitepölyä tarjoava mehiläiskasvi.

3

4

6

5

Peruna saa tyypeä härkäpavulta, siksi ne sopivat kasvikumppaneiksi.

Monta toteutustapaa

9. PERINTEISESTI viherlannoituskasvit sijoitetaan viljelykierrossa omalle lohkolleen, ennen runsaasti ravinteita vaativia kaaleja, tomaattia tai vaikkapa maissia.

10. JOS KYLVÄT viherlannoituskasvit varhain keväällä, voit kääntää ne pintamaahan ennen varsinaisen viljelykasvin kylvöä tai istutusta. Kasvit kannattaa silputa ennen maahan sekoittamista, mikä nopeuttaa vihermassan hajoamista ravinteiksi. Näin viljelykasvi saa lähtölannoituksen eikä erillistä viherlannoituskasvien lohkoa tarvitse pitää koko kesää.

11. NOPEAKASVUISET ja hyvin uudelleen versovat viherlannoituslajit voi niittää tai leikata 2–3 kertaa kesässä kasvuston ollessa rehevimmillään. Levitä vihermassa ravitsevaksi katteeksi satokasvien väleihin. Kasvuston voi kääntää maahan vasta seuraavana keväänä.

12. ALUSKASVINA toimivat viherlannoituskasvit voit kylvää satokasvin juurelle ja väleihin, mikäli satokasvi on selvästi kookkaampi. Aluskasvillisuus saa olla paikallaan kevääseen.

13. KUMPPANIKASVINA toimiva viherlannoituskasvi sijoitetaan vaikkapa vuorottain riveihin satokasvin kanssa. Muista tarkistaa, mitkä kasvilajit tulevat hyvin toimeen keskenään.

Viherlannoituskasveja voi kylvää ainakin elokuun puoliväliin asti. Kasvusto estää liukoisten ravinteiden huuhtoutumisen syksyllä ja talvella.

Kerääjät ja pyydykset avuksi

14. KERÄÄJÄ- ELI PYYDYSKASVIKSI kutsutaan viherlannoituskasvia, joka jätetään peittämään maata syksyllä ja talvella. Jatkuvapeitteisen kasvatuksen merkitys on korostunut maan ollessa yhä useammin talvella roudaton ja vailla lumipeitettä. Paljaasta maasta ravinteet ja multa huuhtoutuvat herkästi ojiin, mutta kerääjäkasvillisuus pidättää ravinteet itseensä. Lisäksi se haihduttaa maasta vettä syksyllä ja myös keväällä, jos kasvusto säilyy talven yli. Maa kuivuu keväällä nopeammin muokkauskuntoon ja toisaalta kasvusto suojaa pintamaata liian nopealta kuivumiselta.

15. KYLVÄ kerääjäkasvit heinä–elokuussa varhaisvihannes- tai -perunan sadonkorjuun jälkeen. Näin kerääjät ehtivät kasvaa riittävän isoiksi ennen kasvun loppumista. Kerääjien tulisi peittää maanpinta mahdollisimman tiiviisti.

16. Kolme pyydykaskasvia

KELTASINAPPI (*Sinapis alba*) kasvaa hyvin nopeasti. Se torjuu taudinaiheuttajia ja puhdistaa maata, muttei ristikkukaisena sovi möhöjuuren vaivaamalle maalle.

PELTOLINNUNJALKA (*Ornithopus sativus*) näyttää hennolta ja varttuu aluksi hitaasti. Tämä yksivuotinen kuitenkin kasvaa syyskylmissä ja sietää pikkupakkasia.

ITALIANRAIHEINÄ (*Lolium multiflorum*) sopii pyydykaskasviksi esimerkiksi varhaisperunan jälkeen. Se on nopeakasvuinen ja kerää maasta runsaasti tyypeä.

Juuret möyhentävät maan

17. VIHERLANNOITUSKASVIEN juuret tuovat ravinteita maan alemmista kerroksista pintamaahan satokasvien käyttöön. Juuren hajotessa maahan jää pystyjä onkaloita, joita pitkin vesi, ilma ja satokasvin juuret pääsevät helposti maahan. Hajoavat juuret tuottavat myös eloperäistä ainesta syvälle maahan mikrobien ravinnoksi. Kasvit vaikuttavat myös maan rakenteeseen, kun juuristomikrobit liimavat maata kestäviksi muruiksi.

18. SYVÄJUURISIA viherlannoituskasveja ovat muun muassa auringonkukka, sinimailanen, öljyretikka, valkomesikkä, rypsi, kumina ja ruokonata.

19. LAAJAJUURISET viherlannoituskasvit vaikuttavat suureen määrään maata. Viljoista kauralla on laajin juuristo, ja italianraiheinän ja timotein juuristokin on usein syvyyttään leveämpi.

20. TIHEÄJUURISET kasvit, kuten heinät ja erityisesti englanninraiheinä ja ruokonata kuivattavat märän maan, tekevät maahan paljon reikiä ja jättävät maahan tasaisesti orgaanista ainesta.

21. TYPENSITOJAKASVIT lisäävät erityisen hyvin mykorritsasienten määrää maassa, mikä parantaa myös satokasvin mahdollisuutta muodostaa juurisymbiooseja. Sienijuuret laajentavat kasvien juuristoja ja auttavat kasveja ottamaan maasta tehokkaammin ravinteita ja vettä.

22. MONIVUOTISET kasvit ehtivät kasvattaa runsaamman juuriston kuin yksivuotiset. Lisäksi kaksisirkkaisten paksu pääjuuri tunkeutuu tiiviiseen maahan paremmin kuin yksisirkkaisten hajajuuret.

Kasvi maalajin mukaan

23. HIEKKAMAAN kuivuu nopeasti, ja se on luonnostaan vähä-ravinteista ja lämmintä. Herkästi poutiva hiekka tarvitsee lisää humusta ja ravinteita, joita viherlannoituskasvit tarjoavat. Kuivuutta kestävä kasvit ovat usein syväjuurisia. Tällaisia ovat esimerkiksi keltalupiini, peltolinnunjalka, puna-apila, rehuesparsetti, sinimailanen, valkomesikkä ja vuohenherne.

24. SAVI- JA HIESUMAA on kuin hiekan vastakohta: ravinteikas, mutta usein märkä, tiivis ja märkänä kylmä. Silti savi-maata möyhentävät ja ilmastavat kasvilajit ovat usein samoja kuin hiekkamaan kuivuutta sietävät, syvä- ja vahvajuuriset lajit. Kokeile esimerkiksi ruisvirnaa, hunajakukkaa sekä sini- tai nurmimailasta.

25. ELOPERÄISTEN maiden viherlannoitukseen sopivat muun muassa kaikilla maalajeilla pärjäävä italianraiheinä ja alsikeapila. Alsikeapila sopii tarkoitukseen apiloista parhaiten. Se kestää happamia maita, joiden pH on vain 4–5.

Tee mieleinen siemenseos viherlannoituskasveista. Kotipuutarhureille sopivan kokoisia siemenpakkauksia myyvät muun muassa Hyötykasviyhdistys ja Maatiainen ry.

Yhdistä lajeja

26. MONILAJINEN viherlannoituskasvusto onnistuu varmimmin vaihtelevissa olosuhteissa. Vaikka yhden lajin kasvu epäonnistuisi, toiset taavat tyhjät kohdat. Tyypillisesti seoksessa on kaksi tai kolme kasvilajia, mutta lajien määrälle ei ole ylärajaa.

27. SIEMENSEOKSESSA on syytä olla ainakin yksi syväjuurinen kasvilaji ja yksi ilmakehästä tyypeä sitova laji. Paljas maanpinta on altis liettymiselle, kuivumiselle ja rikkakasveille, joten kolmas laji voi olla vaikkapa tiheäversoinen maanpeittäjä. Tällainen kolmikko muodostuu esimerkiksi paalujuurisesta ja nopeasti itävästä hunajakukasta, tyypeä sitovasta veriapilasta tai herneestä sekä tattarista, joka peittää maanpinnan leveillä alalehdillään.

28. OTA MALLIA maatalouden siemenseoksista ja tee oma viherlannoitusseos. Peltoviljelyssä tyypilliset seokset koostuvat heinäkasvista, joka kerää maan liukoista tyypeä samalla kun apilat sitovat tyypeä ilmakehästä.

29. KUKKIVA ja pörräisille mieleinen kasviseos syntyy vaikkapa näistä: rehuvirna, öljyretikka, valkosinappi, tattari, persianapila, hunajakukka ja westerwoldin- tai italianraiheinä.

30. MONIVUOTINEN SEOS syntyy esimerkiksi ruokonadasta, sinimailasesta ja puna-apilasta. Jotta maanpinta peittyi nopeasti, lisää sekaan vielä yksi-vuotista raiheinää.

Hallitse tautiriskit

31. RISTIKUKKAIISIIN kuuluvia öljyretikkaa (*Raphanus sativus* var. *oleiformis*) ja keltasinappia (*Sinapis alba*) kylvetään sellaisenaan tai seoksissa. Osalla sinappi- ja retikkalajikkeista esiintyy glukosinolaatteja, joita hyödynnetään maalevintäisten kasvitautien ja rikkakasvien torjunnassa. Kun murskattu kasvimassa sekoitetaan maahan, kaasuuntuvat hajoa-mistuotteet desinfiävät maata – puhutaan biofumikaatiosta.

32. JOS KASVIMAALLA kuitenkin esiintyy möhöjuurta, älä kylvä viherlannoitteeksi ristikukkaisia kasveja! Kaalikasvien juuriston pilaava möhöjuuri säilyy sitkeästi maassa jopa 10–15 vuotta ja ristikukkaiset kasvit ylläpitävät möhöjuurta. Sinapit ja retikat lisäävät myös pahkahomeen riskiä kaalilla ja porkkanalla.

33. KELTSINAPPI (*Sinapis alba*) torjuu taudinaiheuttajia ja puhdistaa maata, kun kasvimassa käännetään maahan. Se ei sovi möhöjuuren vaivaamalle maalle. Tämä yksi-vuotinen peittää maan hyvin nopeasti.

34. HEINÄKASVIT ja viljat ovat turvallinen valinta esikasviksi tai viherlannoitteeksi, kun kasvialustalla on havaittu maassa sitkeästi muhivia tauteja. Erityisesti tanakkavartisia kauran lajikkeita käytetään usein siemenseoksissa tukena rennoille palkokasveille, kuten peltoherneelle.

Kotipuutarha

Varmista, että
saat sesongin
vinkit meiliisi!

TILAA UUTISKIRJE OSOITTEESSA:

kotipuutarha.fi/uutiskirje

KOTIPUUTARHA.FI

Tähkäreitä ja syyskoristeita

LAAKEITA MAISSIPELTOJA silmäkantamattomiin. Suomessa näky on harvinainen, muttei enää täysin poikkeuksellinen. Silmäkulmassa vilahtava maissipello saa parkkeeraamaan tien sivuun ja kipaisemaan kuvan ottoon.

Pääsin tuoreen maissin makuun asuessani Amerikan ”syvässä etelässä”. Maissipellot olivat olennainen osa maisemaa ja tähkäreitä myytiin pilkkahintaan. Olin siihen mennessä tottunut lähinnä vakuumimaissin tarjontaan, jonka makuelämys on yhtä kaukana tuoreesta tavarasta kuin Jupiter Maasta. Ken on vastapöimittua maissia puraissut, tuskin enää haikailee mössömaissien perään.

Sittemmin olen kasvattanut maissia onnistuneesti II-vyöhykkeellä. Viileinä kesinä tähkäreiden kypsyminen venyy aivan viime metreille, mutta joka vuosi on ehditty saada satoa.

Maissin kasvatus on helppoa puuhaa. Esikasvatusaika on lyhyt eikä maissilla ole erityisempiä tuholaisia. Vaikein vaihe on kypsyden arviointi. Kun tähkären päässä olevat ”huitulat” ovat selvästi ruskettuneet ja kuivuneet, ollaan jo lähellä. Kypsä tähkä on paksu, sen jyvät pulleita ja keltaisia, ja kynnellä painettaessa jyvistä tihkuu maitomaista nestettä.

Yhdestä taimesta saa muutaman tähkären. Perinteisen makean sokerimaissin lisäksi tarjolla on esimerkiksi kauniita kelta-valkokirjavia maisseja. Punaista mansikkamaissia ja värikkäitä koristemaisseja ei ole tarkoitettu ruokana nautittavaksi. Tosin niiden kovet siemenet sopivat kuulemma popcornin poksautte-

luun. Tämä on vielä itseltäni testaamatta, vaikka olen kasvattanut molempia. Minimaissi taas korjataan pieninä tähkänalkuina ja käytetään kokonaisina. Ne ovat näyttäviä ja maukkaita vaikkapa wokkiruoissa.

Grillattu maissi on jo klassikko. Yksinkertaisimmillaan maissin päälle sipaistaan voita ja ripotellaan suola. Makuvaihtelua saa erilaisilla maustevoilla. Tulinen chili sopii makean maissin kanssa täydellisesti. Kokeile myös valkosipulia, korianteria, limeä, yrtejä tai pestoa. Keitetystä tai grillatusta maissista on helppo irrottaa jyvät terävällä veitsellä esimerkiksi salaatteihin.

Reseptikokoelmastani ei löydy erityisen paljon maissiruokia. Mutta edes keittiöpuutarhassa kaikkea ei tarvitse kasvattaa vain hyödyn takia. Oma puutarha on alati muuttuva koetila, jossa voi hullutella mielin määrin. Jos maissit eivät ehdi kypsyä, niistä saa ainakin upeat syyskoristeet. Sido jyvät varret yhteen ja kiepsauta juuttinarulla terrassin tolppaan. Maissilyhteitä ei taatusti löydy joka talosta! ➔

MARIA KESÄNEN

on innokas keittiötarhuri, joka kertoo, miten hänen perheessään sato taipuu herkuiksi.

☞ **Versoista**
erittyä tuoksuvia
eteerisiä öljyjä. ☞

Sinialvia 'Blue Angel' (*S. patens*) puhkesi kukkaan viimeisenä kokeilemistani salvioista. Runsainta kukinta oli elosyyskuussa. Vaikka kukinta on harva ja kerralla on auki vain muutama kukka, puhdas sininen erottuu hyvin vihreästä kasvimassasta. Korkeus noin 60 cm.

{ *Salvia* }

Uutterat kukkijat

Yksivuotiset salviat kukkivat varhain esikasvatettuina koko kesän. Ne ovat kotoisin lämpimästä ilmastosta, mutta kestävät syyskylmiä ja viihtyvät puolivarjossakin.

TEKSTI JA KUVAT Ella Rätty

Peräti 987 ruoho- tai puuvartista lajia sisältävän *Salvia*-suvun nimi on johdettu latinan kielen sanoista, jotka merkitsevät "parantaa" ja "pelastaa". Salvioista tutuinta, ryyti- eli rohtosalviaa (*S. officinalis*) onkin hyödynnetty Välimeren alueella tuhansia vuosia yleislääkkeenä. Lääkevoiteita on yhä tapana sanoa salvoiksi. Pohjolaan salvia levisi keskiajalla luostarien kautta.

Suomessa yksivuotisina ryhmäkasveina viljeltävät salviat ovat uudempaa perua ja lähtöisin pääasiassa Amerikan mantereelta. Kotiseudullaan ne ovat yleensä monivuotisia. Tutkimusmatkailija **John Bartram** (1699–1777) lähetti punasalvian (*S. coccinea*) Eurooppaan jo vuonna 1774, mutta vasta meksikolainen *S. fulgens* ja tulisalvia (*S. splendens*) herättivät puutarhaharrastajien huomion vuonna 1822. Sinisalvia (*S. patens*) esiteltiin viherhuonekasvina vuonna 1838.

Vaikka koristeellisia salvialajeja ei käytetä mausteina, niiden versoista erittyy tuoksuvia eeterisiä öljyjä ryytisalvian tavoin. Tuoksut sekä kukkien värit ja mesi houkuttelevat perhosia ja mesipistiäisiä. Pitkätörviset huulikukat avautuvat

pystyyn tähkämäiseen kukintoon, joka on nelisärmäisen pehmeäkarvaisen varren latvassa. Lehdet sijaitsevat varressa kaksittain.

NOPEAKASVUINEN KIRJOSALVIA

Kirjosalvian (*S. viridis*) varsinaiset kukat ovat hyvin pienet ja mitättömän vaaleankellertävät tai punertavat. Kukinnossa näkyvintä ovatkin tummasuoniset ylälehdet, joiden väri vaihtelee väriseoksissa sinivioletista liilanpunaiseen ja valkoiseen. Saatavana on myös lajikkeita, joilla on vain tietyn väriset ylälehdet. Lajia tavataan kuivilla kalkkikivimailla Välimeren seudulta Krimille ja Iraniin. Esikasvatuksen voi jättää oman kokemukseni mukaan melko myöhään, sillä huhtikuun lopun kylvöt ehtivät yleensä kukkaan jo heinäkuun alussa.

SIRO PUNASALVIA

Punasalvia (*S. coccinea*) on puolipensas levinneisyysalueellaan, joka ulottuu Teksasista Etelä-Amerikkaan. Perusmuodolla on 1–2 senttiä pitkät, paloautonpunaiset kukat. Kukinto on harvempi ja korkeampi kuin samanvärisellä tulisalvialla. Punasalvian kukkavarret voivat kasvaa

70–90 senttiä korkeiksi, mutta puutarhoissa suositetaan matalampia 30–50-senttisiä viljelymuotoja.

All-America Selections (AAS) on riippumaton organisaatio, joka testaa Pohjois-Amerikassa kesäkukkien ja perennojen uusia lajikkeita. Punasalvia 'Lady in Red' palkittiin AAS:n lajikevertailussa jo vuonna 1992, mutta yleisesti myynnissä on enää uudempia lajikkeita. Tällaisia ovat Summer Jewel-sarjan lajikkeet Red, Pink, White ja Lavender, jotka kaikki ovat saaneet 2010-luvulla arvonimen *AAS Bedding Plant Winner*. Myös omat kokemukseni ovat myönteisiä, sillä nämä lajikkeet itivät ja kukkivat varhain. Huhtikuun lopussa kylvetyjen taimien ensimmäiset kukat puhkesivat jo kesäkuun puolivälissä, ja ilmavat kukinnot kestivät hyvin sadetta.

IKISUOSITUT TULISALVIAT

Tulisalvia (*S. splendens*) kuuluu perinnekasvehimme, sillä tämä loistavan punakukkainen brasilialainen laji mainitaan esimerkiksi Helsingissä sijaitsevan Villa Annebergin vuoden 1850 kasviluettelossa. Tulisalvia esitellään punasalvian ohella myös 101 vuotta sitten painetussa **Jenny Elfvingin** kirjassa *Kukkaviljely avomaalla*.

Kasviantuntija
ELLA RÄTY
avaa portin kasvitieteen
maailmaan.

Näin onnistut!

SIJOITA salvioiden taimet valoisaan tai puolivarjoisaan, mutta lämpimään kasvupaikkaan. Kivet ja ohut sorakate keräävät lämpöä. Salviat sietävät paahdettakin ja hyvin juurruttuaan kuivuutta.

TEE kasvualustasta vaivattomasti vettä läpäisevä. Lisää saviseen tai muutoin tiiviiseen kasvualustaan lämmittävää ja kuohkeuttavaa hiekkaa ja kompostimultaa. Runsaasti turvetta sisältävään kasvualustaan kannattaa sekoittaa hiekkaa. Liika vesi poistuu kasvualustasta myös, kun istutat salviat noin 20 senttiä korkeaan kohopenkkiin tai loivaan rinteeseen.

AVOMAALLE istutettaessa peruslannoita ja -kalkitse kasvualusta vain tarvittaessa. Salviat pitävät runsas- tai keskiravinteisesta maasta, jonka pH on noin 6,5. Kalkin lisäksi lehtipuun tuhka nostaa maan pH-arvoa.

RUUKKUUN istutettaessa käytä kohtalaisen runsasravinteista kukka- tai kestopultaa. Ravitse pitkin kesää miedolla lannoitevedellä, jotta salviat jaksavat kasvaa ja kukkia runsaasti koko kasvukauden.

ISTUTA taimet entiseen kasvuvyöhyteen. Useimmille salviajalajikkeille sopiva lopullinen taimiväli on 25–30 senttiä.

KUIHTUNEIDEN kukintojen poistaminen ei ole välttämätöntä, mutta se siistii kasvuston ja edistää uusien kukkien kehittymistä.

1

2

3

4

1 Punasalvia 'Summer Jewel Red' (*S. coccinea*) on menestynyt lajikevertailuissa sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa. Korkeus 30–50 cm.

2 Tulisalvia (*S. splendens*) punakukkaiset viljelymuodot ovat perinteisimpiä, matalahkoja lajikkeita. Tällaisia ovat esimerkiksi 'Blaze of Fire' ja 'Scarlet Piccolo'. Molempien kukinnot ovat tiheitä. 25–30 cm.

3 Punasalvia 'Summer Jewel Pink' (*S. coccinea*). Kukat ovat vaalean lohenpunaiset. Korkeus 30–50 cm.

4 Tulisalvia 'Lighthouse Purple' (*S. splendens*) kasvoi 50–65 senttiä korkeaksi. Lähes mustanvioletit kukat.

5 Punasalvia 'Summer Jewel White' (*S. coccinea*) on lajikesarjan puhtaan valkokukkainen edustaja. Vain 30-senttiseksi mainittu, mutta venyy syyskesällä 40–50 senttiä korkeaksi.

6 Salvia 'Salmia Pink' on esimerkki kahden lajin risteymästä. Se kukkii koko kesän. Korkeus 70 cm.

7 Härmesalvia 'Strata' (*S. farinacea*). Kukinto on kaksivärinen hopeanvalkoinen ja sininen. Korkeus 30–45 cm.

8 Tulisalvia 'Go Go Coral' (*S. splendens*) varttuu muhevassa mullassa korkeaksi, mutta tässä paahdepaikassa kasvi on hädin tuskin 30-senttinen.

9 Härmesalvia 'Fairy Queen' (*S. farinacea*) sinisessä teriössä on pieni valkoinen läikkä, minkä vuoksi kukka vaikuttaa kaksiväriseltä. Hyvin haarautuva, kompakti kasvutapa. Korkeus 30–45 cm.

LISÄÄ SALVIOITA

A. VARHAINEN esikasvatus maaliskuun alkupuolella on tarpeen ainakin hitaasti varttuvalla sinisalvialle. Puna-, tuli- ja härmesalvia ehtivät kukkaan, vaikka ne kylvetään myöhemmin maalisi-huhtikuussa. Kylvä valossa itävät siemenet kostutetun hiekkapitoisen kylvömullan pintaan, paina siemeniä kevyesti ja peitä ohuella vermikuliitilla tai perliitillä. Pidä kylvös kosteana sumuttaen. Voit laittaa astian päälle rei'itetyn muovikalvon kosteutta pidättämään. Pidä kylvös lämpimässä (+22–24 °C) taimettumiseen saakka. Taimet pitävät hiekan viileämmästä, joten lämpötila saa päivällä olla noin +20 astetta ja yöllä noin +18. Valota taimia kasvilampulla 10–12 tuntia päivässä ainakin huhtikuun alkuun ja pilvisinä päivinä, jotta taimet eivät veny. Kouli ne tarvittaessa isompiin ruukkuihin. Jos latvot taimet, ne haaroituvat paremmin. Totuta salviat vähitellen ulkoilmaan vaikkapa parvekkeella tai kasvihuoneessa. Istuta taimet ulos hallanvaaran mentyä.

B. PISTOKKAITA voi ottaa viileässä ja valoisassa tilassa talvetetuista salvioista. Meillä yksivuotisia kasvatettavat salviat ovat useimmiten kotiseudullaan monivuotisia perennoja tai puolipensaita. Leikkaa terveistä versoista 5–10 sentin pituisia pätökiä varhain keväällä. Työnnä pistokas hiekan ja mullan seokseen. Sumuta pistokkaita tarpeen mukaan ja pidä juurtumisalusta kosteana, muttei märkänä.

Elfvingin mainitsemat 'Triumph' ja 'Juvel' eivät löydy enää myymälöiden valikoimasta, mutta "Feuerball" eli 'Blaze of Fire' on yhä yleinen. Myös 'Scarlet Piccolo' on perinteinen sarlakan-tai tulenpunaiseksi kuvailtu, 20–40 senttiä korkea, tiiviskukintoinen ryhmäkasvi.

Nykyinen tulisalviavalikoima sisältää kymmeniä lajikkeita. Kukat voivat olla oranssit, roosat, violetit, liilansiniset ja jopa kaksiväriset, kuten valkoisella ja punaisella lajikkeella 'Reddy White Surprise'. Tietystä lajikkeesta kehittyi runsasmultaisessa maassa lajin villimuodon tavoin jopa 80–100 senttiä korkeita. Tällaisia ovat tummanviolettikukkainen 'Lighthouse Purple', tummanpuna-violetti 'Gigantimo Purple' ja korallinpunainen 'Go Go Coral'.

KYLMÄNKESTÄVÄ HÄRMESALVIA
Härmesalvia (*S. farinacea*) on saanut nimensä jauholta näyttävistä pikkuruisista karvoista, jotka peittävät kukan verholehtiä ja kukkavarsia. Lajilla on useimmista salvioista poiketen kiiltävät lehdet. Härmesalvia kasvaa luonnostaan preerialla, niityillä ja metsänreunoissa Yhdysvaltain Texasin ja New Mexicon osavaltioissa. Perusmuoto on violetinsinikukkainen ja usein 70–100 senttiä korkea. Viljelymuodoissa on kaikenkokoisia, myös matalia kuten 30-senttinen 'Blue Bedder'. Kukinnot ovat lajikkeesta riippuen siniset, violetit, valkoiset tai kaksiväriset.

Aloitin härmesalvioiden esikasvatuksen maaliskuun lopulla 2021, ja kukinta alkoi heinäkuun puolivälissä. Eteläisestä alkuperästä huolimatta härmesalviat kukkivat erinomaisesti syyskylmissä. Kukkiva kasvusto näytti terveen vihreältä vielä lokakuun puolivälissä.

MYÖHÄINEN SINISALVIA
Meksikosta tuotu sinisalvia (*S. patens*) kasvatetaan meillä yksivuotisena, koska se talvehtii

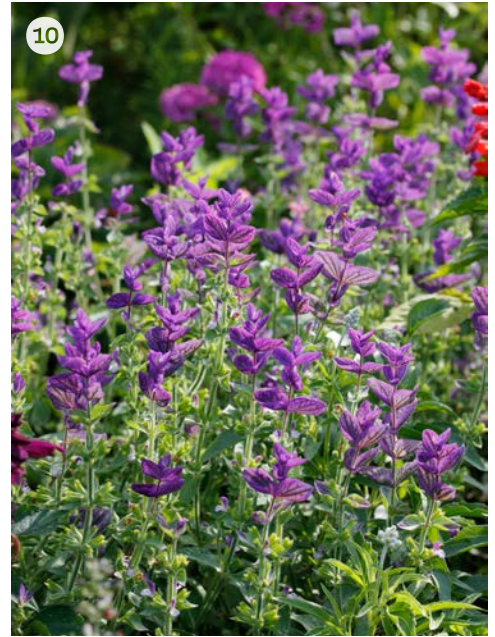
☞ Härmesalviat kukkivat erinomaisesti syyskylmissä. ☞

juurimukuloina vain pakkasettomissa sisätiloissa. Laji on syytä esikasvattaa varhain maaliskuussa, jotta kukinnasta ehtii iloita ennen talvea. Se on aluksi kasvutavaltaan lamoava. Pystyt kukkavarret kohoavat kuitenkin reilun puolen metrin korkeuteen.

Sinisalvian harvaan kukintoon puhkeavat kukat ovat nelisenttiset ja sähkön- tai gentiansiniset kuten katkeroilla (*Gentiana*). Jos taimen latvoo, kukkivia versoja kehittyi runsaasti. Sinisalvian lajikkeista tavallisin näyttää olevan 'Blue Angel'. Sen lisäksi voi hankkia isokukkaiseksi kehuttua 'Oxford Blue' -sinisalviaa ja vaikkapa muita lyhyempää lajiketta 'Patio Deep Blue'.

MONENKIRJAVAT RISTEYMÄT
Maailmalla jalostetaan lähes vuosittain uusia salviaristeymiä, joita markkinoidaan lähinnä parvekekasveina. Risteymiltä puuttuu suomenkielinen nimi, joka voisi olla vaikkapa kollektiivisesti tarha- tai koristesalvia. Esimerkiksi kasvutavaltaan sinisalviaa muistuttavaa salviaa Black & Bloom ('Balsaloom') myydään paitsi pelkällä kauppanimellä, myös lajinimellä *Salvia guaranitica*. Kasvista voi tulla reilun metrin korkea.

Koristesalvian nimellä myydään muun muassa Salmia-lajikkeita. Ne ovat *Salvia buchananii* -lajin ja tulisalvian risteymiä. Noin 70-senttisillä Salmia-lajikkeilla on ilmavammat ja pidemmät kukinnot kuin perinteisillä tulisalvioilla. Sarjassa on teriön värin mukaan nimettyjä lajikkeita, kuten 'Salmia Pink' ja 'Salmia Orange'. ➔

10 Kirjosalviolla 'Blue Monday' (*S. viridis*) on sinivioletit ylälehdet, jotka säilyttävät värinsä kuivattuna. Lajike kukki ahkerasti keskikesästä syyspakkasiin. Korkeus 30–50 cm.

11 Tulisalvia 'Nana Blue' (*S. splendens*) on matala, noin 25-senttinen. Kukat ovat tummanviolettia, eivät siniset kuten lajikenimi lupaa.

YKSIVUOTISET SALVIAT (*Salvia*)

Laji	Tieteellinen nimi	Korkeus	Kukka	Huomioita
Punasalvia	<i>Salvia coccinea</i>	30–50 cm	punainen, violetti, vaaleanpunainen, valkoinen	aikainen kukinta; harva- ja pienikukkainen, haarautuva kukinto kestää hyvin sadetta
Härmesalvia	<i>S. farinacea</i>	40–80 cm	sininen, vaaleansininen, valkoinen, 2-värinen	kiiltävät lehdet, tiheä kapea kukinto, vaaleanvihreät tai siniset kukkavarret
Sinisalvia	<i>S. patens</i>	50–70 cm	sininen, harvoin liilanpunainen, valkoinen	myöhäinen kukinta (heinä–)elo–syyskuussa, harva pitkä kukinto
Tulisalvia	<i>S. splendens</i>	20–60 cm	punainen, harvemmin violetti, roosa, valkoinen	yleensä tiheä lyhyehkö kukinto; paljon eri korkuisia lajikkeita
Kirjosalvia	<i>S. viridis (horminum)</i>	30–50 cm	sinivioletti, roosa, valkoinen (ylälehdet)	aikainen pitkä kukinta, kukinnot voi kuivata

Kasvun akrobatiaa

“Kasvit osaavat säädellä kasvuaan paljon joustavammin kuin eläimet.”

KASVEJA on melkein kaikenlaisissa ympäristöissä ja paikoissa, kuivimpia ja kylmimpiä aavikoita lukuun ottamatta. Usein kasvin ulkonäöstä tietää, pitääkö se kuivasta vai vaatiiko se kosteaa kasvupaikkaa. Kuivakkokasveilla on usein paksut, mehevät ja pienet lehdet, joita peittää sinertävä vahakerros veden haihtumisen estämiseksi. Isot, ohuet lehdet toimivat vain kosteassa ympäristössä, koska ne haihduttavat paljon vettä. Nämä yleistyksiset pitävät kutinsa kaikkialla.

Klassinen esimerkki kuivuuteen sopeutuneista kasviryhmistä on pylväsmäiset tyrakit Atlantin tällä puolella ja kaktukset rapakon takana. Ne näyttävät ulkonaisesti saman kaltaisilta, vaikka eivät ole toistensa sukulaisia. Äärimmäiset ympäristöt tuottavat äärimmäisiä sopeutumia. Vesihernet (*Utricularia*) ja sarvikarvalehti (*Ceratophyllum demersum*) ovat vedessä kasvavia irtokeijujia. Niillä ei ole juuria, koska mitäpä niillä vedessä lilluessa tekisi.

ÄÄRIMMÄISYYDET SIKSEEN. Taviskasvin täytyy tasapainoilla ympäristön muutosten ja vaatimusten armoilla. Kun kaikki on kuten pitää, voi panostaa tasapainoisesti juurten, verson ja lehtien kasvuun. Entä jos yhtäkkiä iskeekin poikkeavan kuiva jakso? Tai jos pidät valosta ja nopeammin kasvavat naapurikasvit alkavat varjostaa? Pystyvätkö kasvit mukautumaan ja tarpeen mukaan muuttamaan eri osiensa kasvua? Tutkijat puhuvat resurssien allokaatiosta, kohdentamisesta, mikä suomeksi sanottuna tarkoittaa kasvin eri osien suhteellisen kasvun ja kehityksen vaihtelua tilanteiden muuttuessa. Hm, oliko tuo nyt varmasti suomea...

En tiedä, voiko kasveja sanoa älykkäiksi, mutta ainakaan tyhminä niitä ei voi pitää. Jos tulee puute vedestä, pitää kasvattaa osia, joilla vettä voi ottaa, siis juuria. Ne pitenevät, haaroittuvat ja kiemurtelevat, nuuskivat vettä yhä syvem-

FT
**JOHANNES
ENROTH**

on eläkkeellä oleva kasvitieteilijä ja sammaltutkija Helsingistä. Hän kertoo kasvimaailman ilmiöiden taustoista.

mältä ja laajemmalla. Mutta kaikella on hintansa: juurten kasvu on pois verson ja lehtien kasvusta. Tuiki tavallinen, nurmikoiden siemenseoksiin kuuluva englanninraiheinä (*Lolium perenne*) toimii maan alla tarkoituksenmukaisesti. Kun vettä on maassa kohtuullisesti, juuret kasvattavat vettä ottavaa pinta-alaansa haaroittumalla, mutta liian kuivassa paksumpien juurten pituuskasvu kiihtyy haaroittumisen kustannuksella. Haaroittuminen kuivassa kohdassa olisi voimien tuhlaamista, joten on parempi etsiä muualle, toivon mukaan parempaan paikkaan, mistä voisi taas toimittaa vettä versoihin ja lehtiin.

Monet meistä kasvattavat tomaatteja taivasalla tai kasvihuoneissa. Törmäsin kiinnostavaan havaintoon tomaattien laadun ja kastelun suhteesta. Kasvatuskokeessa tomaatin taimet jaettiin kahteen ryhmään, joista toinen sai melkein puolet vähemmän vettä kuin toinen. Kuten odottaa saattaa, niukemmin kastellussa ryhmässä juuret kasvoivat vauhdikkaammin, kun taas lehdet ja hedelmät jäivät pienemmiksi – mutta tomaatit olivat terveellisempiä. Ne sisälsivät paljon enemmän C-vitamiinia ja karotenoideja, erityisesti lykopenia. Se on vahva antioksidantti ja torjuu solujen ikääntymistä.

NAAPURIKASVIEN varjostus aiheuttaa kovaa stressiä erityisesti aurinkoa rakastavien kasvilajien nuorille taimille. Monet lajit havupuista ruohovartiisiin koppisiemenisiin reagoivat varjostukseen samalla tavalla, jossa on sama logiikka kuin kuivuuden vaikutuksella juuriston kasvuun. Kun valoa on vähän, täytyy panostaa valoa vangitsevien lehtien kasvuun. Verson pituuskasvu ja juuriston kasvu ovat sivuseikkoja. Niihin voi kohdentaa resursseja sitten, kun lehdet ovat löytäneet oikean koon valon määrään nähden ja kokonaisuus toimii taas. Kasvit osaavat säädellä kasvuaan paljon joustavammin kuin eläimet. Pakkohan se on, kun karkuunkaan ei pääse. ➔

Kompostointi on **hyödyllistä ja hauskaa**

Kompostointi on näppärä tapa kierrättää puutarhassa ja keittiössä syntyvät jätteet ravinnerikkaaksi mullaksi. Poikkea Motonetissa ja hallitse kompostoinnin salat!

Greenline Urban Garden 2.0 KEITTIÖKOMPOSTI 15 L 2-pack

Helppoa kompostointia sisätiloissa ilman epämiellyttäviä tuoksuja.

79⁹⁰

85-01969

GreenCare PUUCEE- JA KOMPOSTIKUIVIKE 50 L

Kuivike lisää tehokkaasti kompostin ilmavuutta, jolloin kompostoituminen tapahtuu nopeasti, siististi ja hajuttomasti.

6⁹⁹

85-00793

Greencare KOMPOSTI- ELIKSIIRI 850 g Biohiili

Kiihdyttää jätteen hajoamista ja sitoo tuoksuja.

8⁹⁹

85-01579

motonet

VAPAA-AIKA | KALASTUS | VENE | KOTI | TYÖKALUT | AUTO | MOOTTORIPYÖRÄ

www.motonet.fi

ELOKUU

NEUVOT & NIKSIT

PUUTARHASSA RIITTÄÄ PUUHA VUODEN YMPÄRI

MUHKEAT
KUKINNOT!

Syyskesän hehkujat

KEVÄÄLLÄ ISTUTETUT tarhadaaliat kukkivat keskikesältä myöhään syksyyn. Kastele etenkin ruukuissa kasvavia daalioita säännöllisesti ja lannoita niitä loppukesään saakka. Daaliat kukkivat upeimmin aurinkoisella paikalla. Tue kasvustoa, jos versot uhkaavat kaatua. Voit kerätä kaatuilevia kukkavarsia myös maljakkoon.

Kun halla on palelluttanut versot, nosta juurakot ylös ja vie ne talvehtimaan. Paras paikka on viileä ja valolta suojattu tila, jossa lämpötila on noin +5 astetta. Daaliat voi säilyttää talven yli myös viileässä komerossa. **PR-N**

KUVA MAUA ASTIKAINEN

Muhkea kuunilijamätäs kaipasi jakamista.

PERENNOJEN JAKO JA ISTUTUS

KUN kasvutila uhkaa loppua, keskustasta ränstynyt taimi kaipaa kunnostusta tai uuteen istutukseen kaivataan lisätaimia, on perennan jakamisen aika. Loppukesällä jaetaan mieluiten alku- tai keskikesällä kukkineet lajit. Syyskukkijat saavat kukkia rauhassa.

Jakamisesta pitävät erityisesti kuunilijat, kurjenpolvet, päivänlijat, syysleimut, asterit ja kurjenmiekat. Sen sijaan vuosien kasvurauhasta kiittävät esimerkiksi pionit, lehtoängelmä, piikkiputki, ukonhattu ja ritarinkannus.

Kasvupaikan maa kannattaa kastella perusteellisesti ennakkoon, sillä kostuessaan

se pehmenee, ja kasteltu emotaimi on varmasti virkeä. Nosta perennan juurakko lapiolla ylös ja jaa paakku osiin sormilla, veitsellä tai lapiolla.

Isosta emosta tulee helposti 2–4 jakopala. Jokaisessa uudessa yksilössä tulee olla juuria ja versoja. Istuta palaset joko heti uusille kasvupaikoille tai juurruta ne ensin ruukuissa. Kastele jakotaimia ruukuissa ja penkeissä, kunnes uudet versot alkavat kasvaa.

Jos helteillä jaettu taimi on hyvin lehtevä, karsi lehdistöä. Haihduttava pinta vähenee ja uusi kasvu alkaa tyveltä.

MAANPÄÄLLISIÄ RÖNSYJÄ tekeviä perennoja ovat muun muassa suikeroalpi (kuvassa), rentoakankaali, hopeahärkki ja nukkapähkämö. Irrota tuppo kasvia ja pistä se multaan uudelle kasvupaikalleen. Kastele kunnolla, jotta maa tiivistyy ja juurtuminen alkaa.

VOIMAKKAASTI rönsyävän lajin kitkentäjätteenäkin saa taimia. Tuoksukurjenpolvi irtoaa maan pinnalta kevyesti vetämällä, ja se juurtuu helposti uudelle kasvupaikalle. Koska rönsyt ovat maanpäällisiä, kitkentäpaikkaankin on helppo istuttaa uudet taimet.

KUN siirrä tai jaat taimen kesällä, leikkaa sen versot 10–20 sentin korkuisiksi. Lehtipinta-alan vähentäminen varmistaa juurtumisen uudella kasvupaikalla. Kuivuuden ränsistämät emotaimet heräävät syksyksi uuteen kasvuun, kun levität juuristoalueelle kosteaa multaa.

PISTOKKAITA TALVEN VARALLE

Ota pelargoneista pistokkaita nyt, kun kasvu on parhaimmillaan ja pistokkaat ehtivät juurtua kunnolla ennen syksyä. Pistokastaimet talvehtivat jopa varmemmin kuin emotaimi itse.

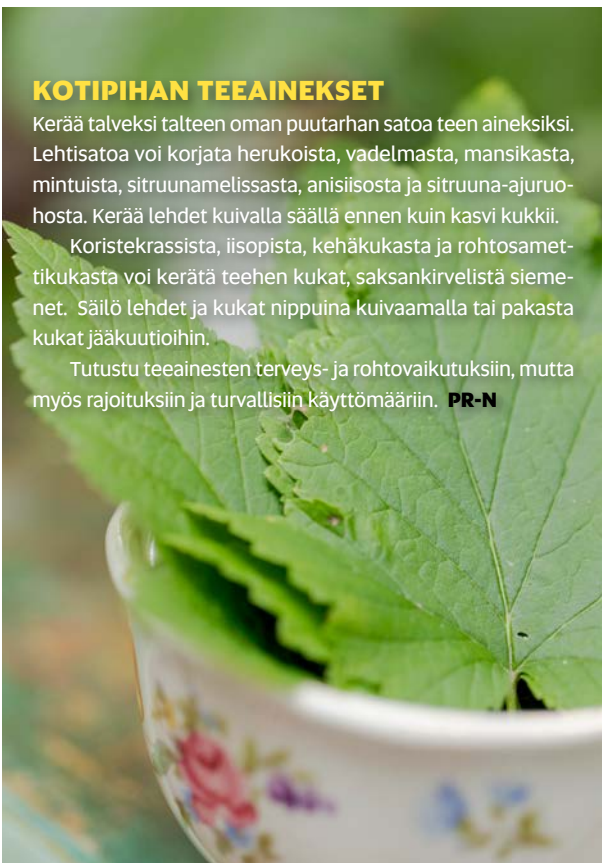
Leikkaa pistokkaiksi pitkiksi venähtäneet latvat, poista mahdolliset kukat ja pistä verso kosteaan, kuohkeaan multa-
taan. Kastele, jotta multa tiivistyy pistokkaan ympärillä.

Kastele kohtuullisesti juurtumisajan. Juurtumisestaan pistokas ilmoittaa uusilla puhkeavilla lehmillä. **PR-N**

LEHTOKOTILOKANTAA PIENEMMÄKSI

Jatka lehtokotiloiden poimimista ja torjuntaa läpi kesän. Syyskosteiden saapuessa lehtokotiloille syntyy helposti suotuisia lymypaikkoja puutarhasta. Jos kotiloita on riesaksi asti, pidä heinikot lyhyinä äläkä jätä pihalle lojumaan kate- ja lautakasoja tai pressuja. Syksyn saapuessa kotilot hakeutuvat talvehtimaan lehtikarikkeeseen tai kasvijätteen alle noin kymmenen sentin syvyyteen. Maan haraaminen tai kääntäminen ennen lumen tuloa vähentää talvehtivien kotiloiden ja niiden munien määrää. **HE**

KOTIPIHAN TEEAINEKSET

Kerää talveksi talteen oman puutarhan satoa teen aineksiksi. Lehtisatoa voi korjata herukoista, vadelmasta, mansikasta, mintuista, sitruunamelissasta, anisiisosta ja sitruuna-ajuruohosta. Kerää lehdet kuivalla säällä ennen kuin kasvi kukkii.

Koristekrassista, iisopista, kehäkukasta ja rohtosamentikukasta voi kerätä teehen kukat, saksankirvelistä siemenet. Säilö lehdet ja kukat nippuina kuivaamalla tai pakasta kukat jääkuutioidin.

Tutustu teeainesten terveys- ja rohtovaikutuksiin, mutta myös rajoituksiin ja turvallisiin käyttömääriin. **PR-N**

SIPULIT KUIVUMAAN

Sipulisato on korjuuvalmista, kun naatit alkavat kellastua ja kaatuilla. Nosta sato poutasäällä ja anna sen kuivahtaa auringossa päivän, parin ajan, jolloin irtomulta varisee helposti pois. Älä vielä katkaise naatteja. Sen jälkeen siirrä sipulit kuivumaan lämpimään, ilmavaan paikkaan. Noin kolmen viikon kuluttua sipuleiden kaulaosakin on kuivunut ja naatit lähtevät irti kevyesti kiertämällä. Kiertäminen estää sipulia nahistumasta. Pitkäaikaiseen säilytykseen sopivin paikka on viileä ja kuiva, mutta ilmava säilytys huoneenlämmössäkin onnistuu. Aloita sipuleiden käyttö pienimmistä tai paksukaulaisista sipuleista, sillä ne säilyvät heikoimmin. **HE**

1 Tuoksuva kukinta houkuttelee pölyttäjiä. **2 Luontainen** kasvuympäristö on aurinkoinen hiekkamaa, jota mereltä ajautuvat levät lannoittavat. **3 Lehdet** voi käyttää lehtikaalin tavoin. **4 Kaikki** kasvin osat ovat syötäviä.

NÄIN ONNISTUT

ISTUTA merikaali aurinkoiselle paikalle, läpäisevään maahan. Jos puutarhassasi on savimaa, paranna maata kompostilla tai muulla orgaanisella aineksella ja tee kohopenkki, jotta syksyn sateet eivät hukuta ja tukahduta kasvin juuristoa.

ANNA merikaalin kasvaa pari kolme vuotta rauhassa ennen kuin korjaat siitä satoa. Huolehdi sinä aikana kitkemisestä, jotta rikkakasvit eivät vie maasta voimaa. Paikalleen asetuttuaan merikaali saattaa tuottaa syötävää ja silmäniloa useiden vuosikymmenien ajan.

TYYPILLISET kaalien tuholaiset – kirpat, kaaliperhoset ja kaalikoit – saattavat iskeä myös merikaaliin. Merikaali lähtee kuitenkin kasvuun jo niin aikaisin keväällä, että se ehtii yleensä kasvaa suureksi jo ennen ensimmäisten tuholaiden ilmestymistä ja välttyy näin suurimmilta tuhoilta. Tarvittaessa harso tai kaaliverkko suojaa kirppojen sesongin ajan.

PIENI suolapitoisuus ei haittaa merenrantakasvia, joten suolattua kasvisten keitinettä voi käyttää merikaalin kasteluun ja lannoitukseen kohtuudella. Jos haluat helliä merikaaliasi, kerää sille meren rannalta levää lannoitteeksi. Jos levää ei ole saatavilla, lannoita tavalliseen tapaan kompostilla erityisesti jos keräät kasvista paljon satoa.

JÄTÄ lakastunut lehdistö ja varret syksyllä paikalleen. Talventörröttäjät ja lehtikarike suojaavat juuristoa ensimmäisiltä pakkasilta ja tarjoavat talvehtimispaikkoja puutarhan hyötyhyönteisille. Siemenlisäys kannattaa tehdä mahdollisimman tuoreilla siemenillä jo syksyllä, ja keväällä kasveja voi lisätä helposti juuripistokkaista.

TUNNETKO MERIKAALIT?

MERIKAALIT (*Crambe*) ovat monipuolisimmin käytettäviä monivuotisia vihanneksia. Vihanneskäytön lisäksi merikaaleja hyödynnetään koristekasveina näyttävän sinivihreän lehdistönsä ja kauniin kukintansa vuoksi.

Euroopanmerikaali (*Crambe maritima*) kasvaa Suomessa luonnonvaraisena etelä- ja lounaisrannikolla, mutta sitä voidaan kasvatata puutarhoissa pohjoisempanakin, kunhan sille luodaan hyvät kasvuolosuhteet. Hertta-merikaali (*Crambe cordifolia*) on euroopanmerikaalia kestävämpi ja pärjää hyvin myös sisämaan ilmastossa.

Merikaalien kaikki osat ovat syötäviä. Luonnossa merenrantaan ajautuva kasvimateriaali saattaa haudata merikaalin alleen ja estää aurin-

gon säteilyn pääsyn ensimmäisille kevätversoilte, jolloin versot kasvavat ilman lehtivihreää. Tällaiset valkaistut versot ja lehdet ovat miedon makuisia valkoisen parsan kaltaisia herkkuja. Puutarhassa valkaisun voi toteuttaa asettamalla saviruukku tai ämpäri kasvin päälle varhain keväällä.

Myöhemmin kesällä lehtiä voi käyttää lehtikaalin ja kukkavarsia parsakaalin tavoin. Jos kukkanappuja ei syö, kukilla voi koristella kesäsalaitit tai houkuttaa pölyttäjiä puutarhaan.

Kukintoihin kehittyvät lidut ja syksyllä korjattavat juuretkin sopivat lautaselle. Juuristosta korjataan vain pinnalliset sivujuuret ja jätetään syvät juuret koskematta, jotta merikaali palaa taas seuraavana keväänä. **Henna Jämsä**

KUUKAUDEN
KYSYMYKSIÄ

Onko hallittu hoitamattomuus kaunista?

ENGLANTILAISEN PUUTARHATYYLIN PUOLESTAPUHUJA
RIITTA JUONALA USKOO, ETTÄ MYÖS HUOLITELLUT
PUUTARHAT PYSYVÄT SUOSITTUINA.

Miten luonnonmukaisuustrendi vaikuttaa puutarhan estetiikkaan?

Nyt halutaan pihalle risuaitoja, hyönteishotelleja ja luonnontilaisia alueita, ja pihan laittajasta riippuu, toteutetaanko niitä esteettisyys huomioiden. Lahopuuaidankin voi suunnitella siten, että latoo rungot ja oksat siististi ja saman suuntaisesti. Hoitamaton alue voi näyttää kauniilta, kun se sijoittuu pehmeästi esimerkiksi pihan ja metsän raja-alueelle, tai kun se on rajattu muista alueista selkeästi. Trendi suosii myös runsaskukkaisuutta pölyttäjiä varten, mikä on hyvä asia.

Vieläkö saa haluta viimeisteltyä puutarhaa?

Kyllä saa. Ei viimeistellystä nurmesta tai haravoidusta pihasta kannata potea huonoa omaatuntoa. Suomessa on niin runsaasti metsiä ja luontoa, että kotipuutarhureiden varassa eivät pölyttäjätkään ole, varsinkaan haja-asutusalueilla. Tilanne on toinen useissa muissa maissa, joissa luonnontilaiset alueet ovat oikeasti vähissä. Mutta jos asuu ja elää luonnon keskellä, en näe mitään haittaa siitä, että oman pienen pihaluonnon haluaa pitää siistinä.

Miten neuvosit suhtautumaan rikkakasveihin?

Etsimään tasapainoa. Itse annan esimerkiksi vuohenputken kasvaa tietyissä kohdissa, koska sillä on rehevät lehdet ja hyvin kaunis kukinto. Sitä on hankala kitkeä pois, ja niitettynä se on huomattavasti ankeamman näköinen. Silmää miellyttäviä kasveja kannattaa säilyttää siellä, missä niistä ei ole haittaa muulle puutarhalle. Jos ei ehdi kitkeä, rikkaruohottuneen kukkapenkin voi kantata reunoiltaan, jolloin näky on paljon esteettisempi. Ainoastaan voikukka, rönsyleinikki ja pujo saavat minulta nopeat lähtöpassit.

Onko puutarhan kauneuskäsitys muuttumassa?

Aika näyttää. Luulen, että kuten muissakin asioissa, myös puutarhoissa trendit tulevat ja menevät. Kaikki lähtee kuitenkin perusasioista – että istuttaa oikeat kasvit oikeaan paikkaan. Ja itse asiassa jo siitä, että perustaa oikean puutarhan oikeaan, ympäristöönsä sopivaan paikkaan. Kun kasvit ovat terveitä ja voivat hyvin, ne ovat kauniita. **HE**

Puutarhat avataan
7.8.2022 klo 12-17
avoimetpuutarhat.fi

Valkosipulia nostamaan

Milloin valkosipulit on paras nostaa ylös? Olen kaivanut sipulit maasta, kun lehdet ovat keltaiset. Toisinaan sato on kohtalainen, mutta toisinaan kynnet ovat pieniä ja sato mätäneä tai kuivuu käsiin. **Milja V.**

MYÖHÄÄN syksyllä istutetun talvivalkosipulin sadonkorjuu ajoittuu Suomessa keskimäärin elokuun alkuun. Eteläisimmässä osassa maamme sekä kasvukauden alun ollessa suotuisa sipuleita pääsee nostamaan usein jo heinäkuun puolivälissä. Keväällä istutetut kevätvalkosipulit nostetaan myöhemmin, tavallisesti syyskuussa. Ne jäävät lyhyemmästä kasvuajasta johtuen pienemmiksi kuin talvivalkosipulit.

Valkosipulit korjataan yleensä elokuussa.

ENNENAIKAINEN TULEENTUMINEN

Kalenteria ei kannata tuijottaa sadonkorjuun parasta ajankohtaa määritettäessä. Esimerkiksi poikkeuksellisen kuivina ja kuumina kesinä kasvu loppuu usein ennenaikaisesti, kun kasvusto kuivuu. Myös esimerkiksi typen puute voi aiheuttaa vanhimmista lehdistä alkavan kasvuston kellastumisen. Jopa kukinnosta kehittyvän itusilmurypään poistaminen tai jättäminen vaikuttaa tuleentumisajankohtaan. Jos itusilmuja ei leikata pois, tuleentuminen aikaistuu arviolta pari viikkoa ja sipuli jää pienemmäksi kuin normaalisti kehittyneellä valkosipulilla.

Ennen aikaan valmistuneet valkosipulit on paras kaivaa ylös, vaikka sato jää pieneksi. Tuleentuneet sipulit altistuvat kosteassa mullassa ollessaan taudeille ja tuhoeläimille, kuten esimerkiksi seppäkuoraisen toukille.

TARKKAILE KASVUSTOA

Erityisesti typpilannoitus ja ravitsevan ruohokatteen lisäys lopetetaan kasvukauden lähestyessä loppua. Myös runsas kastelu on hyvä lopettaa hyvissä ajoin ennen arvioitua sadonkorjuuta, jotta nosto helpottuu.

Korjuukypsytyden merkkejä ovat alimpien lehtien kellastuminen ja kukkavarren suoristuminen. Kukkavarret leikataan pois niiden ollessa vielä kiepillä, mutta muutama kukkavarren voi aina jättää kasvattamaan itusipuleita. Kun kukkavarsi on suoristunut, sadonkorjuuseen on aikaa yleensä 1–2 viikkoa. Tunnustelet sipulia myös maan alta. Kun sipuli on kiinteä ja kynsien muodot erottuvat selvästi, sipuli on suurimmillaan. Kuoren halkeilu ja irronneet, toisistaan erilleen kasvaneet kynnet kertovat myöhästyneestä sadonkorjuusta. Löyhä kynsirypäs säilyy huonosti.

Nosta valkosipuli maasta talikolla maata pehmentäen. Naatista vetämällä sipuli saattaa jäädä kiinni maahan ja kuori vahingoittua. Vioittunut sipuli on altis homeitaudeille. Pidä sipulit varjossa, sillä jo varttitunti auringossa pilaa aromeja. Auringonvalo tappaa entsyymejä, joiden vaikutuksesta sokerit ja makuaineet syntyvät.

PUHDISTUS JA KUIVAUS

Hiekkaisessa ja kuivahkossa maassa olleet sipulit puhdistuvat käsin ravistelemalla tai harjaamalla. Usein tarvitaan vesipesu maa-aineksen irrottamiseksi. Juuret voi katkaista pesun yhteydessä tai kuivauksen jälkeen. Poista uloin kuorikerros vain tarvittaessa. Kuorikerroksia tulisi jättää mahdollisimman monta, jolloin kynnet säilyvät parhaiten.

Pesun jälkeen valkosipulit voi kuivata varsineen sanomalehden päällä huonelämmössä tai ripustettuna ilmavaan paikkaan, vaikkapa räystään alle. Jos käytät kuivuria, sopiva lämpötila on noin +40° C. Hyvin kuivuneen sipulin kuori on paperimaisen kuiva. Kuivatut, terveet sipulit säilyvät huoneenlämmössä pitkälle kevääseen.

Pehmeävartiset valkosipulin lajikkeet voi halutessaan letittää, mutta letitys on tehtävä ennen varsien kuivumista.

Kukkavarsi itusipuleineen suoristuu sadonkorjuun läheystessä.

Harva ristikkorakenne sopii tueksi köynnöksille.

Kummalle puolelle pergolaa?

Rakennamme pation ympärille puolipergolaa, jonka tukipuiden väliin tulee ristikko köynnöskasveille. Kinastelemme mieheni kanssa siitä, kummalle puolelle pergolaa kasvien pitäisi tulla.

Lotta L.

Yleensä köynnökset istutetaan pergolan valoisalle (ulko)puolelle, jolloin ne saavat parhaiten auringonvaloa. Jos syystä tai toisesta on helpompaa sijoittaa kasvit pergolan varjoisammalle (sisä)puolelle, ei sekään haittaa, jos ristikko on harva. Tällöin köynnöksen versot ja lehdet mahtuvat kasvamaan ristikon aukoista

valoon päin, minne kasvien versot joka tapauksessa hakeutuvat. Muutama laji, kuten piippuköynnös, köynnöshortensia ja varjomuratti, saattavat jopa viihtyä paremmin varjoon istutettuna kuin paahteessa – aivan pimeässä nekään eivät silti pärjää.

Perennaryhmä haudalle

Mikä olisi hautakukaksi sopiva perenna? Etsin ainakin kahta erilaista kuivuutta hyvin sietävää ja mielellään koko kesän kukkivaa perennaa. Aurinko ei paista haudalla ihan koko päivää, joten puolivarjossa viihtyväkin sopisi. **Anneli N.**

Hautausmaalla kasvien pitää olla mieluiten matalia eivätkä ne saa levitä liikaa. Koska perennat eivät kuki aivan koko kesää, niitä on hyvä olla 2–3 eri aikaan kukkivaa lajia. Pitkään kukkiva ja kuivuutta kestävä perenna on esimerkiksi lilasinikkainen kivikko- tai japanintörmäkukka (*Scabiosa*). Sen pariksi voi istuttaa vaaleanharmaalehtistä ja valkokukkaista hopeahärkkiä (*Cerastium tomentosum*) maata myöten suikertamaan. Hopeahärkki kukkii vain alkukesällä, mutta vaalea lehdistö on kukinnan veroinen. Kolmas voisi olla touko–elokuussa kukkiva kelta-, oranssinpuna- ja valkokukkainen siperianunikko (*Papaver croceum*). Jos pidät sinertävistä tai tum-

manpunaisista lehdistä, turkestaninmaksaruohon (*Sedum ewersii*) lajikkeissa on molempia. Ne kukkivat syyskesällä valkoisin, vaaleanpunaisin tai violetinpunaisin kukin.

Siperianunikko kukkii pitkään.

Oman puutarhan hierontaöljy

RENTOUTTAVA HIERONTAÖLJY

1 kourallinen kamomillaa, kehäkukkaa tai oruokkia

1 dl auringonkukansiemen- tai viinirypäleensiemenöljyä

Tuoreet, terhakat yrtit kerätään aamulla kasteen haihduttua.

Yrtit silputaan lasipurkkiin.

Silppu peitetään öljyllä. Öljyä lisätään tarvittaessa, jotta koko kasvimassa peittyi.

Purkki peitetään hengittävällä liinalla ötököiden varalta ja asetetaan pihan aurinkoisimmalle paikalle.

Muutaman aurinkoisen päivän jälkeen yrtit siivilöidään öljystä, minkä jälkeen hierontaöljy on valmis.

Testaa öljyä ennen käyttöä pienelle ihoalueelle allergian varalta.

KASVIEN ÄÄRELLÄ OLESKELU vaikuttaa suotuisasti ihmisen hyvinvointiin. Kun kasvit kiinnostavat huomiomme, mieli hiljenee ja hermosto rauhoittuu. Kokemus vaikuttaa kaikkiin aisteihimme. Huomaamme laventelin tuoksun aamukasteen aikaan, kun kävelemme läpi puutarhan. Keskipäivällä auringon lämmittäessä korviimme kantautuu erilaisten pölyttäjien surina ja siipien lepatus. Iltakävelyn hämärässä hohtavat kehäkukat eivät jää hajamielimmältäkään huomaamatta, ja äänimaailman on taas erilainen.

Myös tuntoaisti on tärkeässä roolissa, kun tavoitellaan rauhoittumista. Yksi hermostomme tehokkaasti tasapainottava keino onkin kosketus – sellainen, joka kunnioittaa juuri meidän tarpeitamme ja rajojamme. Se voi olla käsivartta kutittelevaa hivelyä järviruo'on tupsukalla tai yrttihierontaa puutarhan katveessa rakastamaltamme ihmiseltä.

Useissa hierontakulttuureissa kasvit ovatkin osa hoitotyötä. Kaakkois-Aasiassa on kautta aikojen hierottu bambukepeillä, ja ayurvedisessä hieronnassa yrtit ovat suuressa roolissa.

Myös oman puutarhan kasveista kannattaa tehdä itselle sopivia hierontakeppejä ja hipsutelukimppuja. Kerää lisäksi iholle sopivia yrttejä, kuten minttuja, sitruunamelissaa ja sitruunaverbena. Ne yhdessä orvokkien, kehäkukan sekä kamomillasauzion kukkien kanssa maustavat ja koristavat itse tehdyn hierontaöljyn.

“Kerää iholle sopivia yrttejä.”

Tuotteet ja palvelut

HAKEMISTO MYÖS VERKOSSA kotipuutarha.fi/palveluhakemisto

ILMOITUSVARAUKSET Saarsalo Oy, Sanna Mäkinen 041 313 2706, sanna.makinen@saarsalo.fi

PIHAKIVET,
MUURIT,
LAATAT,
REUNAT...

SINCE 1960

Benders tarjoaa laajimman ja näyttävimmän valikoiman. Katso lisää: www.benders.fi

Benders

KASVIHUONEET
JA TARVIKKEET

Laita kerralla hyvä.

Kivikangas

www.kivikangas.fi | Puh. 06 781 2900

SIEMEN
KAUPPA
.com

KAIKKEA PUUTARHAAN

FLÖR
VERKKOKAUPPA
AVOINNA 24/7

VERKKOKAUPPA.FLOR.FI

KUKKA-
SIPULIEN
TOIMITUS ALKAA
SYYSKUUSSA

FLÖR
KUKKA · PUUTARHA

Tilaa nyt!

SIEMENKAUPPASI VERKOSSA

exoticgarden.fi

Laaja valikoima – myös erikoisuuksia

PAVUNVARSIFI

PAVUNVARSIFI
VUODESTA 2006

SATAA YMPÄRI VUODEN

TAMPERE
TURKU
HELSINKI
OULU

KASVIRAVINTEET
VALAISIMET
ILMANVAIHTO
RUUKUT & ASTIAT
KASVIALUSTAT
MAANPARANNUSAINEET
SIEMENET & TARVIKKEET

BioProffa Biohiili Nero

• ainut kotimainen biohiili •

BioProffa
Luota luontoon

Biohiili Nero
Biokol • Biochar
MAKSIMOI MAAPERÄSI POTENTIAALI!

Hyväksytty luomutuotantoon EU:ssa, EBC-sertifioitu

Esbau Oy Bio-Garden
p.(09) 887 0110, esbau@esbau.fi
www.esbau.fi www.bioproffa.fi

Korpikangassiemen.fi

Syksyn kukkasipulikuvasto on ilmestynyt!

Tilaa ilmainen kuvasto netissä tai 0405500298

NEKO
Lannoitteet

Oy Neko Ab www.neko.fi Puh. 03 - 6162 167

Tuotteet ja palvelut

HAKEMISTO MYÖS VERKOSSA kotipuutarha.fi/palveluhakemisto

ILMOITUSVARAUKSET Saarsalo Oy, Sanna Mäkinen 041 313 2706, sanna.makinen@saarsalo.fi

SUOMESSA TUOTETTUJA
VIHANNESTEN, YRTTIEN
JA KUKKIEN
LUOMUSIEMENIÄ

siementarha.fi

Helppo pystyttää **TILAA ESITE!**

Hovisaunat.fi Rahtitie 2, EURA
p. 050 342 5234

Kotimaisia, meillä
menestyviä hedelmäpuita.
Tervetuloa ostoksille.

Hirvensalmen taimisto
www.omenapuu.com

INSPIROIVA,
KOTOISA JA
TUNNELMALLINEN
PUUTARHA- JA
SISUSTUSLIKE

Puutarhahaltijat
PUUTARHA & SISUSTUS

Rääkäkatu 9, Hyvinkää
www.puutarhahaltijat.fi
info@puutarhahaltijat.fi
p. 010 327 4700

Seuraa meitä
somessa
ja osallistu
ajankohtaisiin
keskusteluihin!

@kotipuutarha

Meiltä löydät upean valikoiman
kesäkukkien siemeniä! Tilaa omasi
verkkokaupastamme siemenvesa.fi

 siemenvesaoy **siemenvesaoy**

**KUNTTAA
NIITYMATOT**

**PERENNATAIMISTO
HEINO RASIMUS**
Santaojatie 141, 24260 SALO

www.perennataimistorasimus.com
perennataimisto.rasimus@kolumbus.fi
puh. 050 584 0744

Kotipuutarha

- Tilaa netissä kotipuutarha.fi/tilaa
- Tilaa sähköpostilla kotipuutarha@atex.com
- Soita asiakaspalveluun **03 4246 5324**

Normaalihinnat vuonna 2022

Kestotilaus 38 €/5 numeroa tai 74 €/10 numeroa
Määräikainen tilaus 43,50 €/5 numeroa tai 86 €/10 numeroa

Tilaussäännöt

Kestotilaus jatkuu 5 tai 10 numeron tilausjaksoissa aina kulloinkin voimassa olevaan kestotilaushintaan, kunnes tilaus irtisanotaan. Tällöin tilaus katkeaa maksetun jakson loppuun. Irtisanominen on tehtävä viimeistään kolme viikkoa ennen uuden jakson alkua. Jos peruutus tehdään myöhemmin, tilaajan sen jälkeen mahdollisesti saamat seuraavan jakson lehdet laskutetaan erikseen.

Määräikainen tilaus päättyy automaattisesti valitun tilausjakson päätyttyä.

Yllä mainitut hinnat koskevat Suomeen toimitettavia tilauksia. Kysy ulkomaiden tilaushintoja asiakaspalvelustamme. Kesken tilausjakson päätetyn tilauksen vielä tulossa olevien lehtien tilausmaksua ei palauteta, ellei kyseessä ole asiakkaan kuolemantapaus tai muu poikkeustilanne. Kotipuutarhan osoiterekisteriä voidaan käyttää ja luovuttaa suoramarkkinointitaroituksiin henkilötietolain mukaisesti. Luovutuskiellot asiakaspalveluun.

Osoitteenmuutokset ja peruutukset

Ilmoita osoitteenmuutoksesta tai tilauksen peruutuksesta viimeistään 3 viikkoa ennen seuraavan lehden ilmestymistä soittamalla tai lähettämällä sähköposti asiakaspalveluun.

**TILAA JA
IHASTU!**

ROYAL BOTANIC GARDENS KEW

– Kaikkien puutarhojen äiti

MAIJA STENMAN

on toimittaja ja puutarhamatkailija, joka kertoo paikoista, joita ei kannata jättää väliin.

MISSÄ?

Lontoon Richmondissa, noin 13 kilometriä kaupungin keskustasta länteen.

MITEN?

Maanlaisella (District Line) pysäkillle Kew Gardens, josta on viiden minuutin kävelymatka.

MILLOIN?

Puutarhassa on runsaasti katseltavaa kaikkina vuodenaikoina. Aukioloajat ja kulloinkin parhaimmillaan olevat alueet voi tarkistaa puutarhan sivustolta, kew.org. Myös pääsyliput ovat edullisemmat netistä ostettuina.

Juudaksenpuu palatsin muotopuutarhassa.

Englanninsinililjat kukkivat arboretumissa.

Kivikkokasvit nauttivat isojen lohkareiden lämmöstä, ja kosteikkokasvit kukoistavat vesiputouksen alla kivikkopuutarhassa.

KEW'N kasvitieteellinen puutarha kattaa valtavan, 121 hehtaarin alueen, ja sen kokoelmat ovat laajemmat kuin millään muulla puutarhalla. Niihin kuuluu yli 27 000 lajia ja lajiketta eri puolilta maailmaa. Puutarha on myös yksi kasvitieteellisen tutkimuksen tukikohdista, jonka yli 350 tutkijaa pyrkivät selvittämään ja säilyttämään kasvien elämää ja monimuotoisuutta. UNESCO:n maailmanperintökohteeksi Kew Gardens on hyväksytty vuonna 2003. Vierailuun kannattaa varata kokonainen päivä tai mieluiten kaksi, jos haluaa tutustua myös mahtaviin kasvihuoneisiin.

PUUTARHAN historia sai alkunsa, kun Englannin kuninkaalliset alkoivat 1500-luvun alussa viettää seudulla aikaansa ja rakennuttivat sinne palatsejaan. Varsinainen Kew Gardens kuitenkin syntyi vasta 1772, kun kuninkaalliset alueet yhdistettiin puutarhaksi. Alkuaikoina kokoelmat karttuivat melko sattumanvaraisesti, mutta 1840 puutarha hyväksyttiin kansallisten kasvitieteellisten puutarhojen joukkoon, jolloin kokoelmia alettiin lisätä tavoitteellisesti kasviölötretkeilijöiden avulla. Kasvihuoneista kuuluisin, palmutalo, rakennet-

tiin vuosina 1844-48, ja seuraava, vielä suurempi kasvihuone vähän myöhemmin 1800-luvulla.

KEW GARDENS tarjoaa nähtävää joka tunnelmaan ja vuodenaikaan. Syyskesästä kannattaa suunnata erityisesti japanilaiseen puutarhaan ja koristeheinäkokoelmien pariin. Myöhemmin syksyllä saa ihailta arboretumin syysväritystä ja talvella mahtavien lehtipuiden graafisia muotoja sekä huerteisia havupuita. Alkukeväästä lumikellot ja englanninsinililjat peittävät merenä metsäpuutarhan aukiot ja vähän myöhemmin atsaleat ja rhodot puhkeat yltäkyläiseen kukintaan. Keskikesällä taas yrttien eteriset tuoksut leijailevat puutarhassa, perennat ovat täydessä loistossaan ja potagerin hyötykasvit tuottavat satoa muhkeimmillaan.

☞ **Vierailuun** kannattaa varata kokonainen päivä tai mieluiten kaksi. ☺

Kotipuutarha

NUMERO 9 ILMESTYY
VIIKOLLA 36

Pihavierailu
Vantaalla

Intohimona
kasvivärjäys

Tulppaani
istutetaan nyt

Istuta puita
pihaan

Tutustu
orapihlajiin